DEMOKRASİ SÜRGÜN EDİLİYOR

Milli Güvenlik Kurulu'nun, Genelkurmay Başkanı'nın ve Başbakan'ın tehditlerinden sonra, Güneydoğu'da sürgünlere de başlandı. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde, devlet zoruyla insanların yaşam yerleri değiştiriliyor. İçişleri Bakanlığı şimdilik durdurduğunu açıkladı. Ya sonrası?.. Hâlâ evler yakılıyor, insanlar işkence görüyor. (Sayfa: 6)

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ 18 10-23 EYLÜL 1989 1500 LİRA

adımlar

GEÇMİŞİN ONURUYLA GELECEĞE UMUTLA 10 EYLÜL

"10 Eylül gibi tarihsel bir günü kutlarken, öte yandan TBKP üzerindeki yasağın hala sürtüyor olması açık ki çelişkili bir durumdur. Bu çelişki bugünkü Türkiye'nin bir aynasıdır. Ülkemiz, çelişkili bir süreç içinde, önemli kararların alınacağı günlere doğru, hızla gidiyor... Birlik sürecini güçlendirmek için bugünden ve yalnız sözde kalmayan adımlar atmaksızın elde edilecek her kazanımın da eksik ve yetersiz kalacağını unutmayalım. Türkiye'nin gereksinimi çağdaş, modern, güçlü bir komünist partisinedir. Böyle bir parti ancak hepimizin gücünü, yüreğini, aklını ve becerilerini birleştirmekle kurulabilir..."

ŞİMDİ GENEL AF! *Nevzat Helvacı, "Batı'da af çıkmıyor" diyenlere şu yanıtı veriyor: "Getirsinler Avrupa'daki koşulları Türkiye'ye, burada da af çıkarmasınlar."*

▶REJİM SORUNU

Hem iktidar, hem muhalefet boşluğundan söz ediliyor. Boşluk nasıl dolabilir? Cumhurbaşkanlığı seçimi ve erken seçim ne zaman, nasıl olmalı? Türk-İş, Hak-İş, ÇGD Cumhurbaşkanlığı seçimi için ne diyorlar? (Sayfa: 4-5)

▶"GENEL AF GEREKLİDİR"

Nevzat Helvacı genel af konusunun İHD'nin gündeminde olduğunu belirtiyor. Daha önce toplanan 150 bin imzanın akıbetini soruyor. Nasıl bir af?.. (Sayfa: 10-11)

▶TBKP YÖNETİCİLERİ DÖNÜYOR

TBKP yöneticileri ve bir grup politik göçmen bu ay içinde yurda dönüyor. Aileleri ve yakınları onları karşılamaya hazırlanıyorlar. TBKP Başkan Yardımcısı Karaca, dönüş kararının nedenlerini ve olası sonuçlarını anlattı. (Sayfa: 12-13)

▶KİTAP: GÖRKEMLİ BİR ANIT

Mis Sokağı cinayeti, bilgiye, araştırmaya, aydınlık düşünceye yönelen insanların kenetlenmesini sağladı... (Sayfa: 18)

TÜSTAV

Harb-Iş İstanbul Şubesi Genel Kurul öncesi

Delege seçimleri sancılı

Adımlar (İstanbul)-Bakırköy, Gözütınbarnu, Gaziosmanpaşa, Eyüp, Fatih ve Eminönü ilçelerini yayın kuşağına alan **Bakırköy Yerel Haber Gazetesi** geçtiğimiz günlerde bir dizi etkinlik gerçekleştirdi.

15 günde bir yayınlanan gazetenin Genel Yayın Yönetmeni **Yalçın Ergündoğan** etkinliklerle ilgili olarak şunları söyledi: **"Genel yayınlarımız gerekse de etkinliklerimizle sessiz çoğunluğun sesi olmak istiyoruz, ülkesel görüşleri farklı olsa da aynı bavşayı sahiyan ortak noktada paylaşan tüm insanları kucaklıyoruz."**

Yalçın Ergündoğan'ın verdiği bilgilere göre, Yerel Haber gazetesinin gerçekleştirdiği etkinler ise şunlar:

Yerel yönetimlerin 100 günü ile ilgili olarak Yerel Yönetim birimlerinin yöneticilerinin katılımı ile **Yerel Basın/Yerel Yönetimler Yemeği Toplantısı** yapıldı. Toplantıda "**katılımcı demokrasi**"nin egemen olduğu **Mahtarlar Konseyi, Uzmanlar Konseyi** gibi kurumlar oluşturularak belediyelerde temsil edilmeleri istemi vurgulandı.

Kasım ayında **Melek Narlı**'nın **"Çiğdem Kadın-1"** konulu karikatür sergisi 15 gün süre ile sergilendi.

Gazeteciler Cemiyeti ve Basın Müzesi'nin düzenlediği **"Yerel Basın/Yabancı Basın Sergisi"** nde, 33 ülkeden 250, ülkemizden de 527 yerel gazete arasında Yerel Haber de yer aldı.

Merter/Tozkoparan semtinde Yerel Haber ve semt sakinlerinin ortak düzenledikleri **"Çoğu Sünnet ve Şölen"** gerçekleştirildi. Sünnet şölenine Bakırköy Belediye Başkanı **Yıldırım Akıama, SHP Bakırköy İlçe** başkanı **İbrahim Yener, Sosyalist Parti** yöneticileri ve üç bini aşkın izleyici katıldı.

Yerel Haber'in bir aydan uzun bir kurulunun iyseren tarafından bir gelenleyele ilan edilmesini kabul etmeyen işçiler direnişe geçtiler ve saat 10'da başlamasa gereken seçimler, ancak saat 15'te, gözlemcilerin sandık başına kabul edilmeleriyle başladı. Oylamanın başlamasından hemen sonra gözlemcilerin zorla salondan çıkarılması üzerine, işçiler seçim mahallini işgal ettiler ve saat 15'te iyseren seçimi iptal ettiğini duyurmasına kadar oy kullanmadılar. Direniş seçim bağladığı sırada kullanılan oylarını yemekhanede yakılmasıyla sona erdi. İşçiler, **"Gizli oy, açık oy ilanı ve seçim ağa tasnifini istiyoruz. Kendi temsilcilerimizi, yöneticilerimizi kendimiz seçmek istiyoruz"**, dediler.

Tuzla Jeep fabrikasında işçiler sendika içi demokrasinin canlı bir örneğini verdiler. Oylarına ve oy sandıklarına sahip çıktılar ve 14 delegenin 13'ünü aldılar.

İstanbul sekiz ilçe yönetimde çalışan işçiler, **Kasımpaşa Deniz Dikimevi, Balmumcu Jandarma Dikimevi ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı Dikimevleri**'ndeki seçimlerin iptal edilmesi için Genel Merkez'e başvuruldu.

Genel Merkez'in çıkardığı **Şube Yönetmeliği**'nin delegelerin seçme ve seçilme haklarını kısıtlayan madelerin iptali için Ankara İş Mahkemesi'nde dava açıldı.

21 Ağustos'ta iptal edilen Zeytinburnu Ağır Bakım Üniteşi'nde iptal edilen seçimler 5 Eylül'de tekrar edildi. İşçiler tekrar açık sayım yapılmasında ısrar ettiler. Fakat asker eski yönetimin tarafını tutuyorlardı. Tasnif oılasının ertelenmesi ettes ve silahtan bir duvarla ören asker işçilerin tasnif işlemini izlemesini engellediler. Oyların nasıl tasnif edildiğinin işçiler tarafından bilinmediği bir seçimde eski yönetim yanlısı adaylar 9 delegeden 8'ini çıkardılar.

Seçimlerdeki usulsizliğiy öğrenen Harb-İş üyesi bir grup işçi 5 Eylül akşamı Harb-İş İstanbul Şubesi'nin önünde toplanarak bir basın bildirisi dağıttılar ve sendika binasının önüne siyah çelenk bıraktılar.□

Başkent'te sosyalist basına DGM baskısı

Adımlar (Ankara)-Ankara DGM Savcıları, sosyalist dergilere karşı sistemli bir saldırı içindeler. Geride bırakrığımız günlerde, **Yeni Demokrasi ve Toplumsal Kurtuluş** dergilerinin Ankara büroları, polislerin baskınına uğradı. Dergi bürolarında "karakol" kuran polisler, gelen herkesi "gizli örgüt üyesi" diye gözaltına alıp işkencoden geçirdi. İşkence gören gençlerden biri de **Yeni Demokrasi** dergisinin Antalya Temsilcisi **Haydar Söylemez**'di. 12 Ağustos günü, dergisin "Cezaevleri Özel Sayısı"nı dağıtırken Ankara Abdi İpekçi Parkında yakalanıp 1. Şube'ye götürülen **Haydar Söylemez**, bu rada, 12 Eylül'den beri DAL'da uygulanan tüm işkence türlerini bedenine yaşadı. İki uluslararası belgeye imza atılmasından ve resmi ağızlardan yapılan ona zıd yalanlamaya karşın Ankara Emniyetinde insanlara hâlâ büyük pervasızca işkence yapılabilmesi, ANAP hükümetinin bu konudaki ikiyüzlülüğünü göstereyorda. DGM Savcısı **Ülkü Çoşkun** ise, "devlet benim" anlayışını sürdürerek, "Ankara'da sosyalist dergilere hayat hakkı tanımayacağım" açıkça ilan ediyordu.

İHD'nin tepkisi

İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi Başkanı **Mehmet Kaffer Orhan Kardost**, 25 Ağustos günü bir basın toplantısı düzenleyerek, işkence gören **Haydar Söylemez**'i basın mensuplarına tanıttı. Emniyet'te 11 gün gözaltında tutulup işkence gördükten sonra salıverilen **Haydar Söylemez**'in yara sıra, çeşitli dergilerden çok uzağa çalışanın ve okurun da polis tarafından gözaltına alınmasına dayıtıcı **Erdost**, işkencelerin Adli Tıp Kurumu'nadan alınan raporlarla da belgelendiğini vurguladı.□

Tarık Ziya Ekinci'nin tutukluluğu sürüyor

Temmuz başında Türkiye'ye dönen politik göçmenlerden Cüneyt Başbuğ, 4 Eylül'de çıkartıldığı mahkemede serbest bırakıldı.

Barış Derneği kurucusu ve yöneticisi olan Cüneyt Başbuğ, bu davadan yargılanmıştı.

Aynı tarihlerde ülkeye dönen Tarık Ziya Ekinci'nin tutukluluk durumu ise halen sürüyor.

İstanbul Bayrampaşa Cezaevinde bulunan Tarık Ziya Ekinci, 1925 yılında Diyarbakır'ın Lice İlçesinde doğdu. İÜ. Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra, Paris Tıp Fakültesi'nde çalıştı. Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Üyeliğinde bulundu. 1962'de Türkiye İşçi Partisi ve Sosyalist Kültür Derneği kuruluşlarında bulundu.

1965-69 yılları arasında TİP milletvekili olarak TBMM'de çalıştı. 1968-69 arası TİP Genel Sekreterliği'ni yürüttü. 12 Mart döneminde tutuksuz yargılandı. 1975'de TİP kuruluşuna katıldı.

12 Eylül'den sonra gözaltına alındı, tutaklandı. Diyarbakır Cezaevi'nde yattı. Ağır baskı ve işkencelerden geçti. En zor durumlarda bile insanlık onurunu yüce tutuş, örnek oldu.

İşçi hareketimizin değerli önderlerinden, aydın insan Tarık Ziya Ekinci'nin kendi ülkesinde özgürce yaşamını sürdürebilmesi, katkılarını yapabilmesi, ülkemizdeki demokrasi mücadelesinde ivme kazandıracaktır.□

Bakırköy Yerel Haber Gazetesi

"Sessiz çoğunluğun sesi olmak için varız"

Küçük Çekmece, Bakırköy, Zeytinburnu, Gaziosmanpaşa, Eyüp, Fatih ve Eminönü ilçelerini yayın kuşağına alan **Bakırköy Yerel Haber Gazetesi** geçtiğimiz günlerde bir dizi etkinlik gerçekleştirdi.

15 günde bir yayınlanan gazetenin Genel Yayın Yönetmeni **Yalçın Ergündoğan** etkinliklerle ilgili olarak şunları söyledi: **"Genel yayınlarımız gerekse de etkinliklerimizle sessiz çoğunluğun sesi olmak istiyoruz, ülkesel görüşleri farklı olsa da aynı bavşayı sahiyan ortak noktada paylaşan tüm insanları kucaklıyoruz."**

Yalçın Ergündoğan'ın verdiği bilgilere göre, Yerel Haber gazetesinin gerçekleştirdiği etkinler ise şunlar:

Yerel yönetimlerin 100 günü ile ilgili olarak Yerel Yönetim birimlerinin yöneticilerinin katılımı ile **Yerel Basın/Yerel Yönetimler Yemeği Toplantısı** yapıldı. Toplantıda "**katılımcı demokrasi**"nin egemen olduğu **Mahtarlar Konseyi, Uzmanlar Konseyi** gibi kurumlar oluşturularak belediyelerde temsil edilmeleri istemi vurgulandı.

Kasım ayında **Melek Narlı**'nın **"Çiğdem Kadın-1"** konulu karikatür sergisi 15 gün süre ile sergilendi.

Gazeteciler Cemiyeti ve Basın Müzesi'nin düzenlediği **"Yerel Basın/Yabancı Basın Sergisi"** nde, 33 ülkeden 250, ülkemizden de 527 yerel gazete arasında Yerel Haber de yer aldı.

Merter/Tozkoparan semtinde Yerel Haber ve semt sakinlerinin ortak düzenledikleri **"Çoğu Sünnet ve Şölen"** gerçekleştirildi. Sünnet şölenine Bakırköy Belediye Başkanı **Yıldırım Akıama, SHP Bakırköy İlçe** başkanı **İbrahim Yener, Sosyalist Parti** yöneticileri ve üç bini aşkın izleyici katıldı.

Yerel Haber'in bir aydan uzun bir süredir gerçekleştirdiği bir etkinlik de **"Selaköy'e Kreş"** kampanyasıdır. Gazetenin yazı işleri müdürü **Berrin Yeşiltepe** ve yedi kişilik gürültücü heyet geçtiğimiz günlerde Bakırköy Belediye Başkanlığı'na kreş istemiyle ilgili resmi bir dilekçe sunudular. Öte yandan başlatılan imza kampanyasında ise, 4 bin imza toplandı.

Çorlu'ya üstgeçit kampanyası

Adımlar (Çorlu)-Tekirdağ'a bağlı Çorlu ilçesinde E-5 karayolu üzerine bir üst geçit yapılması istemiyle imza kampanyası başlatıldı. Çeşitli meslek gruplarına mensup Çorlular tarafından başlatılan kampanyanın beş binden fazla imza verdiği kampanyanın organizasyonunu izleyen ve onunuzdeki günlerde yıkmekli bir toplantı düzenleyerek Çorlu çevre komisyonu oluşturularakbu yönde bir grup kampanyanın hedeftinin 15 bin imza olduğunu söylüyorlar.

Öte yandan geçtiğimiz günlerde Çorlu'ya ziyaret eden Tekirdağ SHP milletvekili Enis Tunancı ile bir gelişme yapan kampanyacılar, Tunancı'dan destek görmedler. Kampanyacı gönüllüler ve imza vermeyi kabul etmeyen Tütüncü, "Böyle bir girişimden önce başvurulacak belli merciler vardır. Bu mahallar bunuzu çözemediği zaman bu tür bir girişime başvurulur", dedi.

Kampanyayı örgütleyenler ise, "Hersiyi yöneticiler bilir" mantığının terk edilmesi gerektiğini ve yerel yöneticilerin, politikaların kendilerine destek vermesi gerektiğini belirttiler.□

Çerkezköylüler 1 Eylül'ü kutladı

Adımlar (Çerkezköy)-1 Eylül Dünya Barış Günü Çerkezköy'de halka açık bir toplantıyla kutlandı. Toplantıyı **Adımlar Çerkezköy** Temsilciliği ve **Otomobil-İş Bölge Temsilciliği** birlikte örgütlediler.

Bir şenlik havası içinde gerçekleşen toplantıya demokratik kitle örgütleri temsilcileri, yerel yöneticiler, siyasi parti temsilcileri ve Çerkezköylüler katıldılar.

Barış, dostluk üzerine söylenmiş halk türkülerinin seslendirildiği gecede Adımlar Çerkezköy Temsilcisi **Hüseyin Öztürk** ve **Otomobil İş Bölge Temsilcisi** birer konuşma yaptılar. Konuşmasında insanoğlunun yeni bir Hiroşima-Nagazaki yaşanmması için dünya barışına sahip çıkılması gerektiğini belirten Öztürk, şunları söyledi: **"İnsana ve insani değerlere saygılı olan herkesin, tüm demokratik kitle örgütleri, yerel yöneticilerin ve siyasi partilerin önünde, barış ve demokrasi kültürünün evrensel boyutlara ulaştırılması için tarihsel bir görev vardır."**□

Gaziantep Halkevi şubesi açıldı

Adımlar (Gaziantep)-Halkevi Gaziantep Şubesi 20 Ağustos Pazar günü yapılan bir törenle açıldı. Halkevi binasında 200'ü aşkın kişinin katılmasıyla gerçekleştirilen açılışta şube başkanı Mustafa Çabak Halkevi'nin amacının kültür ve sanat etkinliklerinin canlandırılması olduğunu vurgulayarak, başta gençler olmak üzere genöç kitlelerinin bu etkinlikleri izlemesi istendi.

Açılış konuşmasından sonra saz ve gitar eşliğinde türküler hep bir ağızdan söylendi.

Ayrıca açılış töreninde Atatürk anıtına çelenk koymak isteyen Halkevi yöneticileri polisler ve kolluk güçlerini yapanlar polisçe videoya alındı.□

Politik iltica talep eden dört kişi iade edildi

YUNAN POLİSİNDEN TÜRK POLİSİNE DESTEK

Gülenay Özürkçü (Atina)-Politik iltica istemiyle Yunanistan'a gelen İstanbul Devrimci Sol davası sanıklarından Hüseyin Şakir Özsomer'in Aleksandropoli polisi tarafından Türkiye'ye iadesi Yunan kamuoyunda geniş yankı uyandırdı. İade olayı basında geniş yeraldı.

1979 yılından beri Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan 25 yıla hükümlü Özsomer, sara hastalığı nedeniyle tedavi için bulunduğu Bayrampaşa Devlet Hastanesi'nden kaçarak Yunanistan'a geldi ve siyasi iltica talebinde bulunda. Aleksandrupoli polis yetkilileri Özsomer'in politik iltica talep etmediğini, politik bir davada yargılandığını belirtmediğini, ekonomik nedenlerle geldiği için iade edildiğini iddia ediyor.

Oysa aynı günlerde 3 çocuğuyla birlikte siyasi iltica için Yunanistan'a gelen, adının açıklanmasını istemeyen bayan A. kendisiyle birlikte gelen 3 kürt arkadaşının da **Orestiadi polisi tarafından Türkiye'ye iade** edildiğini, polisin sadece kendi ifadesini aldığını, daha sonra Aleksandrupoli'ye getirildiğinde 29 Ağustos'ta H.Özsomer'le karşılaştığını yazıyor.

A. sohbetimizde Özsomer'in politik tutuklu olduğunu, ifade vermek için tercüman istediğini, Türkçe olarak kendi yazdığı iki sayfalık ifadesini polisin almadığını söyluyor. A. polisteyken Özsomer'in sara krizi geçirdiğini, gönderildiği doktorun Türkçe bilmesi üzerine doktor arasındaki siyasi iltica talebinde bulunduğunu söyluyor.

Atina Barosu Ansyasal Haklar Komisyonu üyesi av. Vanna Kurinaki tarafından iade olayı kamuoyuna açıklandı. Devlet Bakanı A. Kanelopoulos Özsomer'in politik iltica talep etmediği için iade edildiğini açıklarken, avukatlar yasalara göre, ülkeye kaçak giren kişinin savcılığa sevkedilmesini, ekonomik nedenlerle gelmiş olsa bile ifadesinin alındıktan sonra yargılanmak üzere suçüstü mahkemesine gönderilmesini öngördüğünü belirtiyorlar. **Kamu Düzeni Bakanı Y.Kefaloyannis,** Özsomer'in ifadesiyle ilgili daha geniş bir soruşturma açılması için emir verdiğini, Aleksandropoli Bölge Emniyet Müdürlüğünün konuyla ilgili bakanlığa gönderdiği bilgilerin doğruluğunun araştırıldığını açıkladı.

Sol Birlik Atina milletvekili, Meclis 2.Başkanı **Maria Damanaki** olayla ilgili meclise soru önergesi verdi. Önergede Kamu Düzeni Bakanın Özsomer ve diğer 3 kürdün hangi koşullar ve işlemler sonucu iade edildiği üzerine parlamentoyu derhal bilgilendirmesini istedi. **PASOK milletvekili K.Kadaris** de konuyla ilgili soru önergesi verdi. Yunanistan'daki Türk ve Kürt politik mülteciler Özsomer'in iade edilmesini protesto ederek Bakanlığın soruşturma açmasını, sorumluların bulunmasını ve cezalandırılmasını talep ettiler.□

Fransa'da açlık grevleriyle dayanışma eylemleri

Hayri Aru (Paris)-Türkiye cezaevlerindeki açlık grevleri sürerken, açlık grevcileri ile dayanışmak ve baskıları protesto etmek amacıyla Fransa'nın bir çok kentinde açlık grevleri ile çeşitli protesto gösterileri yapıldı. Dayanışma grevleri cezaevlerindeki grevlerin bitirilmesinden sonra birer basın açıklaması ile sona erdirildi.

Fransa'nın Paris, Strasbourg, Lyon, Bordeaux, Dijon kentlerinde 100'e yakın **Türk ve Kürt** göçmenin katıldığı açlık grevleri çok sayıda **Türk, Kürt, Fransız ve turistler** tarafından ziyaret edildi.

Paris'te 37 kişinin katılımı ile 10 gün süren açlık grevleri **TV 3.kanal ve Fransız Komünist Partisi'nin** yayın organı **L'Humanite** tarafından kamuoyuna iletildi. Öte yandan grev sona erdiğinde, bu kez, Komünist Parti parlamento sözcüsü, **Fransız Parlamentosunda İçişleri Bakanı ve bütün** cezaevlerinin yetkilerinin yerine getirilmesini istedi. Paris UNESCO binasının önündeki grev **Fransa İnsan Hakları Bakanı** tarafından da ziyaret edildi.

Cezaevlerindeki grevleri yerinde görmek ve araştırma yapmak üzere **Uluslararası İnsan Hakları Derneği** tarafından Türkiye'ye gönderilen heyetin Fransız üyeleri Fransa'ya dönüşlerinde düzenledikleri basın toplantısında politik tutukluluğa sistematik başkı, terör ve işkence uygulandığını ve bu nedenle de iki politik tutukluun öldürüldüğünü söylediler. Basın sözcüsü, **"Bu koşullarda Türkiye'de demokrasi ve insan haklarından söz edilemeyecegini"** vurguladı.□

Çalışma Bakanı'na

"Kıdem tazminatı ile oynamayın"

Adamar (Kocaeli)-Geçtiğimiz günlerde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un "Kıdem Tazminatının kaldırılması gerekiyor" yıldızlı açıklamaları üzerine Kocaeli'nde örgütlü 31 sendika şube başkanları bir toplantı düzenediler ve toplantının sonuçlarını bir basın bildirisi ile duyurdular.

Tasarruf kesintilerinin İşsizlik sigortasına dönüştürülerek kıdem tazminatının ortadan kaldırılmak istendiğini öne süren sendikacılar, **"Bulgaristan'dan ülkemize gelen göçmenlere 300 bin TL kira yardımı yapılırken, asgari ücretin net 144 bin TL olması, siyasal iktidar ve sermayenin işçi düşmanı politikalarının sonucu göstergesidir",** dediler.

Sendikacılar istemlerini daha sonra şöyle sıraladılar:

"Kıdem tazminatı üzerinde oynanma oyuncu son verilmelidir.

Zorunlu tasarruf kesintisi uygulanması kaldırılmalı, yapılan kesintiler hak sahiplerine iade edilmelidir.

Tırmanan enflasyon karşısında eriyen **ücretlerin kısmen korunabilmesi ve asgari ücretle çalışmak durumunda kalanların sefalete itilmemesi amacıyla asgari ücretin vergi dışı bırakılmasını siyasal iktidar ve parlamentodan istiyoruz."**

Toplantıya katılan ve basın bildirisini hazırlayan sendika şubeleri ise şunlar: **Belediye-İş Sendikası Kocaeli Şubesi, Otomobil-İş Sendikası Kocaeli Şubesi, Otomobil-İş Sendikası Gebze Şubesi, Özdemir-İş Sendikası Kocaeli Şubesi, Özdemir-İş Sendikası Gebze Şubesi, Tekstil Sendikası Kocaeli Şubesi, Harb-İş Sendikası Kocaeli Şubesi, Lastekim-İş Sendikası Kocaeli Şubesi, Kristal-İş Sendikası Gebze Şubesi, Petrol-İş Sendikası Gebze Şubesi, Sellüloz-İş Sendikası İzmit Şubesi.**□

Türkiye bugün

Umur Coşkun

"Dünya ekonomisinin bir avuç gelişmiş kapitalist ülke tarafından yönetilmesi önlenmelidir. Üçüncü Dünya ülkeleriyle gelişmiş ülkeler arasındaki uçurumun kapatılması, bu ülkelerin içinde bulundukları ekonomik dar boğazdan kurtulmaları için, evrensel nitelikte bağlayıcı kararlar alınmalıdır. Öncelikle silahlanma politikasının tarkudilmesiyle, ekonomik kaynaklar tüm insanlığın gelişmesi yönünde serbest bırakılmalıdır. Çağdaş bilim ve teknolojiden ortaklaşa yararlanılmalıdır. Barışçı politikaları hakim kılınarak ülkeler arası ilişkilerde çüğüklerin dayanıksızlığına, gerginlik ve çatışmalara Önü alınmalıdır. Doğanın korunması, toplumsal ve kültürel gelişme konularında ortak atılımlar gerçekleştirilmeli, bu alanlarda özellikle gelişmiş ülkelerin şimdiye kadar insanlık vicdanıyla zararlarını kapatarini ödemeleri sağlanmalıdır."

Yukarıda söylenenler Belgrad'da toplanan Bağlantısızlar Zirvesi'nde ortaya konan tezlerden bir bölümü yansıyor. Bağlantılı Türk hükümeti ise burada. Bulgaristan göçmenleri ve Kıbrıs gibi, büyük ölçüde kendi çıkmaz ve sıkışıklıklarını ifade eden konularda dahi tek ayıcı Dış politikamız tam bir kel-alaka durum arzediyor.

* * *

Bugünkü hükümet ve onun geçmişteki uzantıları, ülkedeki barış güçlerine, barış hareketlerine karşı hep hasmane davranmıştır. 1989 1 Eylül'ünde da çeşitli yerlerde yapılan Dünya Barış Günü etkinlikleri, idari makamlar ve emniyet tarafından engellenmek istendi. Buna karşılık sen SHP örgütlenmen ve SHP'li belediyelerin barışçılık konusundan kutlanmasın için gösterdikleri dinamizm ve direnç övgüye değerdi.

* * *

Keşke Türkiye'de bugünkü politik yönetime ilişkin sorunlar, yanlışlar ulusalarasası ilişkiler ve barış alanında olagıdı-ciyeci gelişiyor insanın. Gazetanın hazırlandığı sırada, yıllar gaspedilen hakları için yürüyüşe geçiyor, hukukçular ve yetkili ağızlardan "yargı biliyor" diyor, aşırı ses üniversitelerden de geliyordu; "üniversiteler biliyor". Eğer hala demokratik bir erken seçime gidilmezse, Cumhurbaşkanlığı seçimi buna bağlı olarak çoğunluk iradesini yansıtan biçimde çözülmezse, demokratik kamuoyundan ve emekçi halkın yüksekten sesler ve istemlere kulak verilmezse, söz konusu bilişi, toplumun tüm sektörlerine yayılacak gibi görünüyor.

* * *

Milli Güvenlik Kurulu'nun "önemli-önemli" toplantısından sonra ilginç (ve çok tehlikeli) uygulamalar başladı. Karabük Demir Çelik grevi milli güvenlik gerekçesiyle ertelendi. İlerici, demokrat insanlar cıbıdıyı bu toplgısından sürgün edilmeye başlandı. Bence mesaj şu: İşçiler olmasa "çalışma barışı" sağlanacak, Kürtler olmasa "demokrasi" gelecek. Bilmiyoruz nasıl yapılabilecek ama böyle gelmiyor aklımız konuda bir önerim var. Devletin bankrot basmaya alışkın mattıbaları biraz da pasaport basarlar böyle onbeş milyon kadar. Kürt yurtsuzlarımızın elina verilir pasaportlar, "sepetçalarına sahip çıkacak" bu bulurlar, bu sorun da biter gider. Bulgaristan'dan bu kadarı da mı öğrenilemedi yani?

* * *

Bu memlekette iktidarlar "sürgün atmaya", sürülenler de "dönmeye" pek meyyal oluyor. Politik yaşamda "bloğunciliği nafiz bu hükümetler gelip geçer ama, bu ülkenin gerçek sahibi bizir" diyorlar sanırım. "İşçi-emekçi, Kürt-Türk, eşit ve özgür, bu ülkeyi biz birlikte yönetecegiz" diyenler başımız gözümüz üstüne.

* * *

10 Eylül, komünist hareketin Türkiye'de 69. doğum günü yıl. Bu hareketi değişik kollardan, farklı eğilimlerden bugüne taşıyanların tümüne saygı duymanın tam zamanıdır. Hapishanelerdeki tüm devrimcilere selam ve dayanışma dileklerini göndermenin en iyi günüdür.

Barışın ve demokratizmin, yurtseverliğin ve enternasyonalizmin, akın, hümanizmin ve sosyalizmin tüm seçicileri, selam, saygı size.□

Bütün sorunları çözmenin temel önkoşulu

REJİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

Demokratik bir seçim yasası, demokratik genel seçimler, demokratik bir anayasanın çok geniş politik ve toplumsal katılımla yapılmasını sağlayacak, bir tür kurucu meclis işlevini görecek bir parlamento ve sonra bütün politik akımların ülke sorunlarının çözümü doğrultusunda yarışmasına açık bir rejim.

■ Zülfü Dicleli

Meclis açıldı, önümüzdeki günlerde başkan seçimi yapılacak. Özal ANAP grubuna hakim olabilecek mi? Birçoğuna göre bu sorunun yanıtı Cumhurbaşkanlığı seçimi konusunu aydınlatacak. Bu arada muhalefet partileri cumhurbaşkanlığı seçiminde nasıl bir tutum alacaklarını tartışıyor. ANAP'ı erken seçime zorlamanın sonuç alıcı bir yolu da bulunabilmiş değil. Kamuoyunda bir "iktidar boşluğu"ndan söz ediliyor. Fakat inisiyatif Özal'ın elinden nasıl alınacak? Galiba asıl soruna bu, "muhalefet boşluğu" doldurulmadan "iktidar boşluğu" nasıl doldurulur.

Niçin bir "muhalefet boşluğu"ndan söz ediyoruz? Muhalefet partileri sırasıla erken seçim talep etmiyorlar mı? Özal'ın, her adımı son aylarda yeni gerilimler yaratan politikasını gerektiğinde en sert şekilde eleştirmiyorlar mı? Bütün sorunlar Özal'ın keyfi, "ben yaptım oldu"cu tutumundan kaynaklanmıyor mu? Bu durumda bir "muhalefet boşluğu"ndan söz etmek haksızlık olmuyor mu?

Sorunu olağan bir parlamenter rejimin geleneksel iktidar-muhalefet ikilemi çerçevesinde bakılırsa, elbette oluyor. Ama bu çerçeve ile sınırlı bakış açılarıyla, son aylarda tekrar tekrar yaşadığımız gibi hiçbir soruna çözüm yolu bulunamıyor.

Türkiye'de olağan bir parlamenter rejim yok. 12 Eylül rejimi, birçok öğeyi değişikliğe uğratılmış da olsa, daha henüz aşılmış değil. İktidar muhalefet ilişkileri bu rejimde 12 Eylül'ün getirdiği ağır yük'ün altında biçimleniyor. Bu koşullarda hem iktidar, hem muhalefet kurumu olarak büyük ölçude deforme olmuştur.

İktidarın ve muhalefetin kurumu olarak rehabilite olabilmeleri için önce içinde etkide bulundukları çerçevenin iktidar ve muhalefet olabilmek için gerekli şekilde yeniden düzenlenmesi zorunludur. Şimdi sanki böyle bir çerçeve varmış gibi, iktidar iktidarda kalmak için, muhalefet iktidara gelebilmek için çalışıkça, sorunlar daha da içinden çıkılmaz hale gelmektedir.

Çünkü bu, günümüz için çok sınırlı olan bakış açısı, asıl sorunun, rejim sorununun bütün boyutlarıyla gündeme gelmesini engelliyor. Politikanın gündemindeki yorumların bir bütünsellik içinde ele alınmasını olanaksızlaştırıyor.

ANAP, askerlerin adayı MDP'ye karşı 1973 seçimlerini kazandığı zaman ülkeyi 12 Eylül'den çıkarmayı görev edinmeyip, "önce ekonominin liberalleşmesi, sonra rejimin liberalleşmesi" demagojisinin ardına sığındığında, kendi sonunu hazırlamaya başlamıştı. Yüksek enflasyona, büyük dış borç ödemelerine bir çözüm bulmanın güçlüğünü belki herkes anlayabilir di, ama yasaklıları kaldırarak, cezaevlerini boşaltmak, herkesin sözünü söyleyebilmesini sağlamak için sonuç alıcı tek bir adım bile atılmamış olması nasıl onaylanabilirdi?

ANAP deneyi açık açık gösteriyor: Rejim sorununun çevresinden dolaşarak iktidarda kalmaya çalışmak, yalnızca kendi iktidarının alanı oynak oluyor. Rejim sorunu çözülmeden, istikrarsızlığın aşılması olanaksız.

İktidarın, kamu vicdanında çoktan yitirdiği iktidar olma hakkını kullanmakta ısrar etmesi, muhalefeti de koşullandırıyor. Muhalefet kendi politikasını kendi programından çok, iktidarın politikasından tutarlı oluyor. Bu ise halkın sempatisini kazanmıyor.

Çok açıktır: ANAP 26 Mart'ta yüzde 20'ye düşmüştür. Sonraki kamuoyu yoklamaları düşüşün daha da arttığını gösteriyor. Mantıken erken seçim kaçınılmazdır. DYP'de, SHP'de farklı tonlarla da olsa, erken seçim diye zorluyor. Fakat bu yönde halkta hissedilir bir kıpırdanma, bir aktifleşme eğilimi yoktur. Özal'a kimse hak vermiyor, bunu rağmen parlamentodaki muhalefet partileri halkın aktif desteğini arkalarına almayı başarısızlıyorlar. Bu nasıl açıklanır?

"ANAP gitsin, biz iktidara geleliim". Genel SHP'nin, genel DYP'nin ana söylemi budur. ANAP'ın niçin gideceği belliidir, ama SHP'nin ya da DYP'nin niçin geldiği belli değildir.

Oysa hali ya ya da bu partinin değil, demokrasinin iktidara gelmesini, yani rejimin demokratikleşmesini istiyor. Muhalefet partileri ise sorunu bu bütünlüğe indirgemeyeceklerse, kendi iktidarlarını ile rejimin yeniden yapılandırılmasını özdeşleştiren bir profil çizmiyorlar.

Erken seçim, cumhurbaşkanlığı seçimi, anayasa... Bütün bu tartışlar, partiler arası politik rekabetle, politikanın geleneksel araçlarıyla çözülebilecek sorunlar değildir. Bu yaklaşımlarla bu sorunlar birbiriyle bağlı, birinin çözümü öteki'lerin çözümünü de hazırlayacak tarzda ele almak da olanaklı değildir.

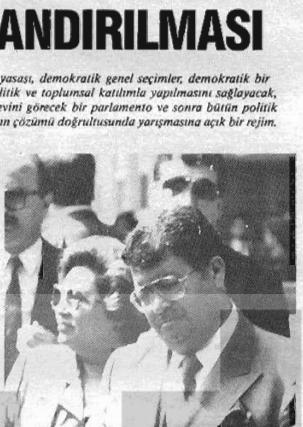

▶ *Özal'ın "ben yapıyım oldu"cu tutumu karşısındaki "muhalefet boşluğu"u doldurulmadan "iktidar boşluğu" nasıl doldurulacak?*

Foto: Lukas Jurgens

Rejimin yeniden yapılandırılması sorununu ana sorun, ülkenin bütün önekli sorunlarını çözmenin temel önkoşulu olarak alırsak, muhalefette ya da iktidarda olmanın temel işlevini bu görevle bağımlı tanımlarsak, halkın beklentilerine ancak o zaman yanıt verebiliriz.

Böyle bir yaklaşım, erken seçimleri demokratikleşmenin yolunun açılması amacıyla zorlar. O zaman mutlaka demokratik bir seçim yasasında ısrar eder.

Böyle bir yaklaşım, önceklik cumhurbaşkanına 12 Eylül'ün sağladığı parlamenter rejimle bağdaşmayan yetkileri tartışır, onun yetkilerini yeniden temsili düzeye indirecek bir demokrasi projesini öne çıkararak geleneksel-otoriter gücleri parlamenter rejimle mücadele eşilmlerinin karşısında bir hara oluşturur, cumhurbaşkanlığının, elinde güç yoğunlaştırma tarkısunda olanlar için cazip bir makam olmaktan çıkması için çalışır.

Böylece gerek erken seçim, gerekse cumhurbaşkanlığı seçimi konuları, gratikte hangisi önce olursa olsun, bir ve aynı seyi hazırlayan kilometre taşları olabilir. Bu, rejimin yeniden yapılandırılmasıdır.

Bu, bütün politik ve toplumsal güçleri çevresinde birleşmeye çağırabileceğimiz, gelmeyeni yalıtlayabileceğimiz somut bir hedefte. Demokratik bir seçim yasası, demokratik genel seçimler, demokratik bir anayasanın çok geniş politik ve toplumsal katılımla yapılmasını sağlayacak bir tür kurucu meclis işlevini görecek bir parlamento ve sonra bütün politik akımların ülke sorunlarının çözümü doğrultusunda yarışmasına açık bir rejim.

ANAP, cumhurbaşkanını kendi başına belirlemede ısrar ederse, elbette parlamentoda yalnız kalmalı. Ama bu ancak parlamentodaki iki muhalefet partisi de parlamento dışındaki muhalefet partileri ve geniş toplumsal güçler arasında rejimin yeniden yapılandırılması konusunda bir anlaşı birliği oluşursa, kısa ve değil de, demokrasi karşıtlarını gerilecerek, demokratikleşmeyi halkın aktif desteğini kazanarak hızlandıracak bir gelişmeye yol açabilir.

Demokratik bir rejim ve demokratik bir anayasa hedefi çerçevesinde en geniş mutabakatı sağlamaktan başka çıkar yol yoktur. Bu sağlanmadan yapılacak bir erken seçim ile, hiçbir soruna çözüm olmayacaktır.

Çoğuncu bir parlamenter rejim konusunda geniş bir mutabakat vardır. Bu mutabakat doğrultusunda ortak davranışta ısrar etmek gerekiyor.

Bunun yanısına mevcut mutabakatı daha derinleştirmek, demokrasinin öteki vazgeçilmez unsurlarıyla genişletip ilerletmek zorunludur. Bu halkın, aktif katılımını getirecek boyuttur.

"12 Eylül hukuku"nun bütün kurbanlarını özgür yurttaşlar olarak rehabilite edecek bir genel af, Kürt halkının varlığının tanınmasını ve eşit politik haklara kavuşmasını sağlayacak bir düzenleme, düşünce, vicdan ve örgütlenme özgürlüğünü, komünist partisinin yasallığını, toplu sözleşme ve grev haklarını, demokleşme, toplantı ve gösteri özgürlüğünü eksiksiz sağlayacak değişiklikleri genel mutabakat konusu olmalı, ancak bu hakları talep edenlerin, bu uğurda mücadele edenlerin azınlıklarını en geniş kamuoyuna duyurmaları, en geniş kesimleri bu istemlere karanacak barışçı eylemlerini azarla genişletmeleriyle olanaklı olabilir. Bu mücadeleler merkezsel sol güçler için somut işbirliği alanlarıdır aynı zamanda. Elbette herkes bu süreç kendi özgül karkısını yapıyya da çalışmalıdır.

Mevcut "muhalefet boşluğu" sınırlı yeni, demokratik bir anayasanın yürürlüğe girmesiyle başlayacak demokratik bir yenilenmeyi, yeniden yapılanmayı basa alan, bütün politik gelişmelere bu hedefe yakınlaşmayı sağlayacak bir tarafa eğilen ve her düzeyde bütün özgürleşme akımlarının potansiyelini bu hedefe seferber edebilen bir yaklaşımla doldurulabilir. Bulundurduğumuz her yönde böyle bir yaklaşımı örgütlemeyi, yaşama geçirmeye çalıştığımız ölçüde, kahcı bir rolümüz olabilecektir.□

Şevket Yılmaz, Türk-İş Genel Başkanı

"Cumhurbaşkanı halkoyuyla seçilmelidir"

Cumhurbaşkanı'nın, Cumhurbaşkanlığı makamına, bu makamın yüceliğine ve fonsiyonuna uygun bir oy potansiyaliyle seçilmesini isterim.

26 Mart seçimlerinden sonra, meclis çoğunluğunu oluşturan ANAP, aldığı oy oranı ile böyle bir temsilden uzaklaşmış bulunmaktadır.

Dolayısıyla yapılması gereken, derhal erken seçime gidilerek, oluşacak yeni Meclis'in Cumhurbaşkanını seçmesi idi.

Ne yazık ki bu yapılmamıştır, yapılmayacağı da görülmektedir.

Bu durumda benim önerim, Cumhurbaşkanı'nın halkoyu ile seçilmesidir.

Rahmi Yıldırım, ÇGD Genel Başkanı

"Parlamento yeniden oluşturulmalıdır"

Demokratik parlamenter sistemde, cumhurbaşkanlığı, toplumdaki temel siyasi güçlerin birliğini ve bir anlamda uzlaşmasını temsil eden simgesel bir kurumdur. Ve bu bağlamda cumhurmbaşkanının toplumdaki temel siyasi güçlerin üzerinde anlaşabildikleri ve ülkeyi dışa karşı temsil edebilecek yeteneklere sahip bir kişi olması gerekir. Ülkemizde bu niteliklere sahip çok sayıda yurttaşın bulunduğu bir gerçektir. Türkiye'nin politik sistemi her ne kadar demokrasi değilse de cumhurbaşkanını seçecek parlamento (Seçtim Yasası ve Siyasi Partiler Yasası'yla çarpıtılmış da olsa) genel oyla oluşmaktadır. Bugünkü parlamento, toplumdaki temel siyasi akımların tümünü ve sınıfsal güç dengesini içermediği gibi, adaletsiz seçim sisteminin 1987 seçimlerinde ortaya çıkardığı iradeyi de yansıtmamaktadır. Bu nedenle, hangi talihli kişinin cumhurbaşkanı seçileceği sorunundan önce, Siyasi Partiler Yasası, Seçim Yasası ve öteki yasalarda, parlamentoda tüm sınıf ve siyasi akımların temsilini sağlayacak değişiklikler yapılarak parlamento yeniden oluşturulmalı ve cumhurbaşkanını da bu parlamento seçmelidir.□

Necati Çelik, Hak-İş Genel Başkanı

"Bu parlamento Cumhurbaşkanını seçebilir"

Cumhurbaşkanlığı seçimine girmeden önce 26 Mart yerel seçim sonuçları üzerinde durmakta yarar görürüm.

Bize göre bu seçimle siyasi tablo oldukça değişmiş bulunmaktadır. Bu itibarla erken seçim kaçınılmazdır ve kimsenin takdirinde olamayacak derecede olay nettir.

Ülkenin bir bunalıma girmemesi bakımından, en geç 1980 sonbaharında genel seçimlerin yapılmasında zaruret vardır. Ülkemin menfaati, bize göre buradadır. Ayrıca erken seçim kararı alınmadan seçim sistemindeki çarpıklığın giderilmesinde, yine ülke yararı vardır. Yüzde 25'lik parlamento dışı muhalefeti görmezlikten gelerek, bugünkü yasal düzenlemelerle bir erken seçimin, devam eden tartışmayı başka boyutlarda sürdüreceği açıktır. Bu itibarla, öncelikle Seçim kanunu ve Siyasi Partiler Kanunu'nda gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra, 1990 sonbaharını geçmemek şartıyla bir erken seçimin, siyasi huzuru temin edeceği düşüncesindeyiz.

Erken seçimle Cumhurbaşkanlığı seçimini birbirine karıştırmamak gerekir diye düşünüyoruz. Bu parlamento Cumhurbaşkanı'nı seçebilir. Ancak, yine gereksiz tartışmalara fırsat tanımamak bakımından, Parlamento içi ve dışı partilerin asgari müştereklerde uzlaşmasıyla seçimin sonuçlandırılması yararlı olacaktır. Bugünkü Parlamentoyu Cumhurbaşkanlığı seçimi bakımından tartışılır görmek, bize göre siyasi nezaketi de aşan bir tavırdır ve yeniden oluşacak parlamento için de aynı iddiaları öne sürmek mümkün olacaktır.

Biz meseleye objektif ve bir tarafsız gözlemci gibi bakmaya çalışıyoruz. Dolayısıyla, bu düşüncelerimiz birilerini destekler nitelikte değerlendirilmemelidir, görülmemelidir.□

TBKP davası devam ediyor

"SÖYLEYECEK SÖZÜMÜZ VAR, SÖYLEYECEĞİZ"

Sargın: "Zor koşullardayız, kötü koşullardayız. Ama sadece bu koşullarda tutuluşumuzun dahi Türkiye'de demokratikleşme doğrultusundaki gelişmelere kazandırdığı ivmenin, durumumuzun demokrasi mücadelesinde başlı başına bir eksen bir boyut oluşturduğununda farkındayız... Bu bilinçle kendimizle tutarlı olarak düşünce ve görüşlerimiz doğrultusunda yaşıyor olmanın dirlik ve erinci içindeyiz."

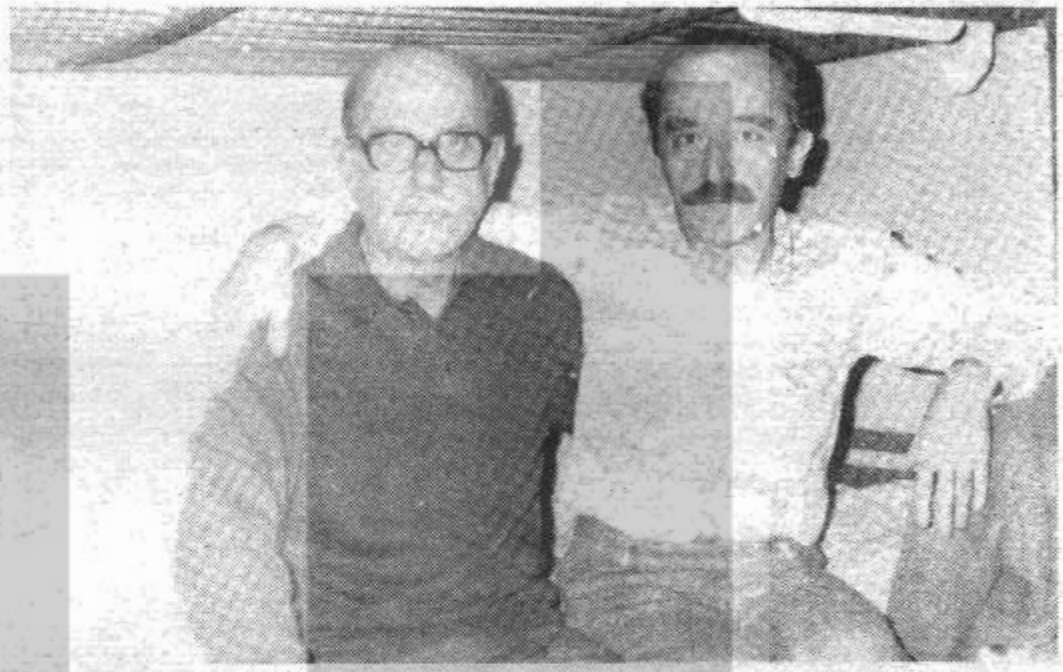

Adıyaman (Ankara)-Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde bakılan TBKP davasına devam edildi. 25 Ağustos 1989 günü yapılan duruşma da, daha önceki duruşmalar gibi, geniş güvenlik önlemleri altında yapıldı. Duruşmada, Haydar Kutlu hakkındaki bir davanın Ankara DGM'deki dava ile birleştirilmesine karar verildi. 1982 yılında Anayasa'nın halkoylamasına sunulmasından önce, TKP'nin yürüttüğü "Anayasaya Hayır" kampanyası nedeniyle Haydar Kutlu hakkında açılan davada, davaya bakan Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi görevsizlik kararı vermişti. Aynı şekilde, bu dava için Ankara DGM de görevsizlik kararı verdiği için, dosya Yargıtay 3. Ceza Dairesine gönderilmişti. Yargıtay 3. Ceza Dairesi, bu davaların birleştirilmesine ve davaya Ankara DGM'de bakılmasına karar vermişti.

Daha sonra söz alan avukatlar **Ergin Cinmen** ve **Erşen Sansal**'dan sonra konuşan Nihat Sargın, duruşmada okunan TBKP Program Tasarısı hakkında şunları söyledi: "Bu Program Tasarısı, kurulması öngörülen bir partinin program tasarısı olmanın ötesinde, bu tasarıyı ortaklaşa hazırlayan partiler olarak, aynı zamanda, gerek TİP, gerekse TKP'nin de o sıradaki bağımsız tüzel kişilik kimlikleriyle ayrı ayrı programatik düşüncelerini yansıtmakta, program konusunda vardıkları aşamayı ortaya koymaktadır. Gerçekten program konusu örneğin ad gibi bileşme ile doğrudan ilgili değildir. Herhangi bir nedenle birleşme gerçekleşmediği takdirde, her iki partinin de adlarını değiştirme gereği duymayacakları ne kadar doğalsa, her iki partinin de ayrı ayrı ilk kongrelerinde, TBKP Program Tasarısındaki görüşler çerçevesinde bir programı kabul etmek durumunda olacakları da, o kadar doğaldır. O halde her iki partinin de daha önceki programları her ne olursa olsun bugün vardıkları nokta bu ortak metin oldüğüna göre, öncelikle bu metnin ele alınıp tartışılması gerekirdi."

TBKP Davasını, "Türkiye'de demokratikleşmenin eriştiği aşamanın turnusol kağıdı" diye nitelendiren Sargın, davadaki yargılama tutumunun bir eleştirisini yaparak, "Bize gelince, dava ister beraatle sonuçlanmış olsun, o zaman kuşkusuz çok daha uygun koşullarda olacağız, ister mahkümiyetle, o taktirde de ülke ve dünya kamuoyunun dikkati bütün ağırlığıyla yeniden olayımızda yoğunlaşacak ve iktidar, demokratikleşme doğrultusundaki sözlerini artık savsaklamaya olanak bırakmaksızın derhal yerine getirmeye zorlanacaktır" dedi.

Daha sonra tutukluluk durum ve koşullarına değinen Nihat Sargın şöyle dedi: "Kuşkusuz hapishanede maddi manevi birçok olanaktan yoksunuz. Zor koşullardayız, kötü koşullardayız. Ama sadece bu koşullarda tutuluşumuzun dahi Türkiye'de demokratikleşme doğrultusundaki gelişmelere kazandırdığı ivmenin, durumumuzun demokrasi mücadelesinde başlı başına bir eksen, bir boyut oluşturduğunun da farkındayız. Düşünce ve görüşlerimiz doğrultusunda ve bu görüşlerimizi yaşama geçirmede, içinde bulunduğumuz koşullarda dahi bu koşullar dolayısıyla karkı sağlayabilmekteyiz. Bu bilinçle kendimizle tutarlı olarak düşünce ve görüşlerimiz doğrultusunda yaşıyor olmanın dirlik ve erinci içindeyiz. Öyleyse özgürüz. Üstelik konuşmaktayız. Bugün, şimdi olduğu gibi konuşmaktayız. Bizim için Meclis kürsüsü, miting kürsüsü veya mahkeme kürsüsü farketmez. Ayrıca koşullarımız değişmediği takdirde, bu olanağı çok daha sık ve geniş biçimde değerlendirme durumundayız. Kısacası söyleyecek sözümüz var, söyleyeceğiz."

Ankara DGM, avukatların görevsizlik ve anayasaya aykırılık isteklerinin reddiyle birlikte, Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun tutukluluk hallerinin sürdürülmesine de karar verdi.

25 Ağustos 1989 günü yapılan duruşmayı Federal Almanya'dan Prof. **Ursula Schaum Garling**, Prof. **Karin Bergdoll**, DKP Temsilcisi **Johann Mandel** ile eşi, Danimarka'dan yargıç **Barbro Geiger** ile Yunanistan'dan sendikacı **Kostas Anestos** gözlemci olarak izlediler.

Duruşma, 18 Eylül 1989 Pazartesi gününe ertelendi.□

1925'den günümüze kan davaları

ESTESUVAR-MEKERECİ YA DA BUGÜNKÜ ADIYLA KORUCULUK

■ Salih Şimşek

12 Eylül'den sonra bölgemizde yaşam insan yaşamayla bağdaşmaz oldu. Özellikle Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin kuruluşundan sonra, çok yönlü devlet terörünün yanı sıra bölge halkını yeniden karşı karşıya getiren "koruculuk" sistemi gerçekleştirildi. Ve alabildiğine geliştirildi. Sanıldığı gibi bu sistem yeni değildir. Kökleri çok eskilere, ta 1925 Şêx Saîd İsyanında Estesuvar'lara, 1938 Dersim isyanında Mekereci'lere kadar uzanmaktadır. Bugünkü resmi rakamlarla, sayıları 12 bine çıkarıldığı bilinen Köy Koruculuğu, neyin hizmetinde? Kimin hizmetinde?

Kurulduğu günden bu yana, köy korucularının yaptıkları, ettikleri gözönüne alındığında, neye ve kime hizmet ettikleri daha iyi anlaşılacaktır. Korucuların kimi yaptıkları günlük basına da yansımaktadır. Bölgede birçok kez kaçırma, gasp, halk üzerinde terör estirme vb. olaylara doğrudan karışmaktadırlar. Yıllardır küllenen kan davaları yeniden körüklenmektedir.

Korucubaşı Baho Ağa (Bahattin Akloğlu) insanları sorgusuz suahsız kaçırıp kurşuna dizmeyi, cesetlerini, parçalamayı, köylülerin mallarını zorla almayı vs. neye, hangi yetkiye dayandırmaktadır? Baho Ağa bütün bunları yaparken, kimseye hesap ödemeye gücünü nereden almaktadır?

Yine, *Birki* adıyla tetiki, korucubaşı **Tahir Adıyaman**'ın yaptıklarına, ettiklerine ne demeli? Devletin helikopterleri ile tüm bölgeyi karış karış gezen Tahir Ağa, her istediğini yapabilmekte ve hiç kimse buna ses çıkaramamaktadır.

Ve **Alihan Taşar Ağa**'nın, **Cafer Babat Ağa**'nın yaptıklarına, ettiklerine ne demeli?

Çağdaş bir devlette ve insan hukukunda hiçbir dayanağı olmayan korucuların bütün bu yaptıklarının, bugünle sınırlı kalmayacağı açıktır. Gelecekte, koruculuk sistemi olarak kaldırıldığında da, bugün yaptıklarının, yıllar sonrasına sarkacağı ve Kürt halkının, ağıtlarını, ailelerin birbirlerine düşecekleri geçmişin benzer deneyimlerinden anlaşılmaktadır.

Koruculuk sistemi, bundan 64 yıl önce Şêx Saîd isyanı zamanında Estesuvar adı altında, 1938 Dersim isyanı zamanında ise Mekereci adı altında benzer amaçlarla oluşturulmuştu.

Özellikle 1925 Şêx Saîd isyanının bastırılmasından sonra Estesuvar güçleri dağıtılmış, ancak hemen arkasından Estesuvarcılar ile halk arasında kan davaları başlamıştı. O gün başlayan kan davaları günümüze kadar süregelmiştir. Bölgemizde sosyal bir yara olan kan davaları, sanıldığı gibi sadece arazi anlaşmazlıkları, kız kaçırmalar vb. nedenlerle bağlanamaz. Bu sorun etrafına araştırıldığında görülecektir ki, kan davalarının başlangıcı 1925'tir. Dersim yöresinde 1938'dir. Nedenleri Estesuvar ve Mekereciliğe kadar varmaktadır.

Yeryüzünde hiçbir çağdaş devlet kendi uyruğu altında yaşayan insanlar arasına nifak tohumları ekmez. Ayrıtkları körüklemez. Çelecede felaket rüzgarları estirmez... Ama gel gör ki, zaten önemli sorunlarımızdan biri de çağdaş devlet olmaya çalışığımız değil midir?

Estesuvar ve Mekereci sistemlerin işlerkliğe olduğu dönemlerde bunların yaptıkları talanlar, ettirdikleri terör hâlâ belleklerdedir. Komşusunun, köylüsünün malına, canına, ırzına göz koyanların, anlaşılır ifrazlarla birçok insanın başına görülmemiş belâ-lıklar salanların, bunlar olduğu, hâlâ türkülerde dilden dile, ezgiden ezgiye söylenmektedir. Kürt halkı arasında ulusal hatırı olarak tanınan **Bişarê Cetto**'nun o dönemde devlet yanlısı bütün yaptıklarına karşı, devlet tarafından idam edilmesi, bu halkın evlatlarının nasıl kullandığının somut bir örneğidir. **Bişarê Cetto**, Kürt isyanı bastırıldıktan sonra isyancılar gibi tutuklanıp Diyarbakır cezaevine kondu. Hakkında idam fermanı verildikten sonra, o yuna söyleyecektir: **"Artık basa Bişarê Cetto demeyin. Baza bundan sonra: Bişarê Cetto şi kerê keto deyin."**

Ancak günümüz iki köy, iki ilçe arasındaki haberleşmenin günlerce sağlanamadığı 1930'ların günleri değildir. 600 TL'lik bir jetonla 6 saniyede denizaşırı ülkelerle bile haberleşmenin sağlanabildiği 1990'ların günüdür. Bugün bölgemizde geçmişin Estesuvar ve Mekereci sistemlerinin benzeri ve geliştirilmişi olan koruculuk sisteminin yaptığı hâlâ bir şey, toplumdan ve dünyanızdan saklanamaz, saklanamamaktadır.

Dün kendi halkına yaptığı baskıların "mükafatı" olarak darağacına boylayan ve "artık basa Bişarê Cetto demeyin; Bişarê Cetto şi kerê keto deyin" diyenlerin özdeş görevini sürdüren bugünün korucu başları olan Baho Ağaların, Tahir Ağaların, Cafer Ağaların, Alihan Ağaların yarın kendilerine hangi adları takacakları, şimdiden merak edilmektedir.

Tarih tekerrürden ibaret değildir. Ancak tarihten dersi almayanların akıbetlerinin benzeştiğini yine bize tarih göstermektedir. Bugün koruculuk yapanlar; aşağıda "Bişarê Cetto"larının akıbetine uğramak istemiyorlarsa koruculuktan vazgeçmelidirler. Ama elbette en iyi çözüm, tek tek istifalar yerine, bir sistem olarak koruculuğa Kürt halkının yaşamından sökülüp atılmak, bunuta birlikte Bölge Valiliği'ni kaldırmaktır. Çünkü polis timleri ve özel kolordıuları bölgemizden sökülüp atılmaktır. Dahası, halkımızın özünde olmadığı bu sistemin olmayacağı gün; bir demokrasiyi hep birlikte kurmaktır. □

Orgeneral Torumtay "düşman" ilan etti

"ÖZEL TİMLER EV YAKTI"

Adıllar (Diyarbakır)-Yaklaşık 20-25 kişilik bir özel polis timi, 31 Ağustos gecesi saat 03 dolayında Lice'nin Dereçeri (Duru) köyüne bağlı Bekiran mezrasına yaptıkları baskında, **Ziya Duman**'a çocuklarının gözü önünde işkence yaptılar. Evini eşyalarıyla birlikte ateşe verdiler.

Olayın duyulmasıyla birlikte **Adıllar** muhabiri köye gidip olayı yerinde araştırdı. Evi yakılıp işkenceden geçirilen Ziya Duman, muhabirimizinde içinde yer aldığı çok sayıda gazeteciye şunları söyleyecektir:

"Gece saat 03'de evimin kapısı çalındı. Kapıyı açmadan önce kim olduklarını sordum, polis timi olduklarını belirttikten sonra kapıyı açtım. Kapıyı açar açmaz, içeriye hızlı yaşıyan bir tavırla girdiler. Bana "Teröristler nerde" diye sordular. Ben ise hiçbir şeyden habersiz, teröristlerle hiçbir ilgim olmadığımı görmediğimi, evimde de olmadıklarını söylemeye çalışırken, polis timleri etrafı aramaya başlamışlardı... İlk önce aramaları sırasında karım ve dört çocuğumun çok korkuklarını ve ağladıklarını gördüm. Benim evimde teröristçe yok dedim. Beni dışarı çıkardılar ve vurmaya başladılar. Yat kalkan sunu diyorlar, ayağımı yumarak ve yere yatırarak vurmaya başladılar. Sağ ve sol gözümün önünü morarttılar. Kaburga kemiğimin de kırıldığını sağlıyorum. Beni dışarı çıkardıktan sonra, çocuklarımı ve karımı da dışarı çıkardılar ve bana, "Teröristler nerede söyle?" dediler. Ben, "Bilmiyorum" dedim. Bana "Söylemezsen evini yakarız" dediler. Ben de, "Size bilmediğimi söyledim" dedim. Bunlardeğinde gelişkiler benzin bidonunu rastgele evimin içine dökmeye başladılar. İçlerinde şöyle olanlı gelen polis memurunun emri ile yakmaya başladılar. Çocuklarım ve karım ağlamaya başladılar. Ben de sürekli yalvarıyordum. Bu arada köy halkından duyan çıkmak istiyenler polisin tehditleriyle karşılaşıyor, dışarı çıkmaları böylece engelleniyordu. Çocuklarımı, karımı eşyalar yanıştıkca içeri koyuldar. Bana, "Ben Türkum", "Ben Kürdüm anasını..." söylemekten dediler. Ben onların bu dediklerini tekrarladıktan sonra ancak çocuklarımı ve karımı tekrar dışarı çıkardılar."

Olaydan sonra Cumhuriyet Savcılığı'na başvuran Ziya Duman Lice Sağlık Ocağı'na sevkedildi. Ziya Duman'a 7 gün doktor raporu ve 2-3 gün iş göremezlik raporu verildi. Ziya Duman, SHP İlçe Başkanı ve İl Genel Meclis üyesi Avni Fidancan ile birlikte İHD Diyarbakır Şubesi'ne başvurdu. SHP İlçe Başkanı Fidancan, Ziya Duman'a yapılanların takipçisi olacaklarını, uygulamayı şiddetle protesto ettiklerini, ayrıca komşuy SHP Genel Merkezine ve bölge milletvekillerine ileteceklerini söylüyorlar.

Diyarbakır İHD Şubesi Yönetim Kurulu üyesi ve İHD İnsan Hakları İhlalleri İzleme Komisyonu Başkanı Av. Fethi Gümüş de, komşuyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, "Ziya Duman işkence görmüş ve benzin dökülmek suretiyle evi yakılmıştır. Hiçbir suçu olmayan bu vatandaşa yapılan uygulamalar Güneydoğu'da birçok vatandaşa yapılmaktadır. Bu insanlık dışı uygulamalar emniyet kuvvetlerince sürdürüldüğü sürece, bu bölgede huzursuzluk ve güvensizlik devam edecektir. Biz insan haklarını savunan kişiler olarak, devletin sözde güvencesi altında olan vatandaşların yaptığı bu uygulamaları şiddetle kınıyoruz."

İlk kişi mezraşı sakinleri, "Bugün Ziya Duman'ın başına gelenlerin yarın bizim başımıza da gelmeyeceği ne malum. Emniyet kuvvetleri bizim güvenliğimizi sağlıyacakları yerde, bizim evlerimizi yakıyorlar", diyorlar. □

▶ *Lice-Dereçeri köyü, Bekiran mezrasında evi yakılan Ziya Duman'ın ailesi.*

Sürgün'e telgraf protestosu. Doğu'daki kürt yurttaşların haklarını savunan ilericilerin sürgün edilmesini protesto etmek için, kalabalık bir grup, İstanbul Sirkeci Postanesi'nden Başbakan Özal'a ve Olağanüstü Hal Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu'na telgraf çektl. 6 Ağustos günü çekilen kınama telgraflarında, "İnsan haklarına, çağdaş demokrasi ilkelerine aykırı olarak son günlerde Doğu'da uygulanan sürgünleri protesto ettiğimi bildiriyor, bu uygulamadan vazgeçilmesini istiyorum" yazıyordu.

Sürgünlere Mektup

Üzülme dostum sürgünlüğüne, sürgünlüğün fermanına, siz ne ilksiniz ne de son, sürgünle fermanlanan. Bu halk nice sürgünler yaşadı. Tâ yüzyıllardan beri. Malta, Taif sürgünleri en namlısı olmasa da en acımasızıdır. Çünkü zindanlı sürgündür.

Bu halk nice sürgünler yaşadı. Aydın'daki, Söke'deki Koçgirilidir. Tekirdağ'daki, Karaağaç'taki Piranlıdır, Palu'ludur, Hınıs'lıdır. Haymana'daki, Ş.Koçhisar'daki, Konya'daki Dersim'lidir, Kiğı'lıdır. Halep'teki, Hama'daki Diyarbekir'lidir, Mardin'lidir. Bunların hepsi, sürgün fermanlıdır. Yani diyeceğimiz odur ki, hiç üzülmeyiniz, bu Kürdün ne ilk ne de son fermanıdır.

21. yüzyılın eşiğinde, uzay çağında halâ sürgünlere devam edenlerin utanması dileğiyle, size geçmiş olsun değil, yeni yaşamınızda başarılar dileriz. Bilmem eskiler gibi kendinize bir uğraş bilabilir misiniz? Bakın size eskilerin uğraşlarından söz edelim: Tekirdağ'da sürgün şixler bağ yetiştirip şarap imalatçılarına üzüm satıyorlardı. Ege'dekiler tahtacıylı, orman kanununun hışmından sonra ormancıydı.

Yeni doğan çocukların adları da belli oldu böylece; eskiden olduğu gibi, sürgüne gidende FERMAN, sürgünden dönende MİZGİN.

İşte böyle, dostlar...

Hacı Güya

SÜRGÜNE TEPKİ

A.Zeki Okçuoğlu-avukat

Milli güvenlik kurulunun toplantısından sonra uygulanmaya konulan sürgün olayından kaygı duyuyorum. Bunu bölgede bir soykırım izleyebilir.

Mustafa Aksakal-esnaf

Herşeyden önce bir insan olarak, bugün Doğu'daki çağdışı uygulamaları protesto ediyorum. Hükümetin soruna insani yaklaşmasını, çözümün askeri değil, siyasi olduğunu görmesi gerekiyor.

Ümit Fırat-yayıncı

12 Eylül darbesinin devrik Başbakanı Süleyman Demirel'den istenen önlem paketinden kalma bir yaptırım. Olağanüstü hal uygulaması Takriri Sükun'a tekabül ediyor, DGM'ler İstiklal Mahkemeleri'ne. Geriye sürgün cezası kalmıştı, şimdi o da uygulamaya sokuldu.

Akif Özpirinççi-pazarcı

Doğu'da yapılan insan hak ve özgürlükler ihlali demokrasiye ters düşmektedir. En kısa zamanda bu keyfi uygulamaya son verilmelidir.

Hasan Deniz-işadamı

Doğulu bir yurttaş olarak, Doğulu yurttaşların mal ve can güvenliklerinin sağlanması gerekirken, hiçbir gerekçe gösterilmeden insanların yerlerinden yurtlarından kavulmasını kınıyor, bir vatandaş olarak bu sürgün politikasının durdurulmasını istiyorum.

Kamber Soypak

İnsanlığın yüzkarası olan bu politika, kürtlere uygulanan yok etme politikasının bir biçimi. Yüzyıllardır avukatsız olan bir halkın sorunlarına sahip çıkmak isteyenlerin sindirilmesi amacını taşıyor.

Cuma Tanrıkulu-DDKD eski Sason şube başkanı

Günümüzde sömürge ve sömürge ilişkilerinin bir benzeri olan İsrail Filistin ilişkilerine benzetiyorum. Bu gidişle kürtleri karşılarına bir güç olarak alıyorlar.

Eren Keskin-avukat

Milli Güvenlik Kurulu'nun geçen haftaki toplantısında alınan sürgün kararını, kürtlere yönelik bu saldırıyı kınıyorum.□

"Ya dağa çıkacaksınız ya korucu olacaksınız ya da buraları terkedeceksiniz"

DEMOKRASİ SÜRGÜN EDİLİYOR

Kürtler bu uygulamalara yabancı değiller. Dün de birçok yerleşim yeri yakılıp yıkıldı. Sayısız aileler zorunlu göçe zorlandı. Sürgüne yollandı. 1920'lerde de böyle oldu. Demokrat Parti iktidarı yıllarında da. DP iktidarı, "49'lar" olayını gerekçe göstererek, sayısız insanı sürgüne yollamıştı.

■ **Ömer Ağın**

Milli Güvenlik Kurulu'nun Genelkurmay Başkanı'nın ve Başbakan'ın tehdit dolu Güneydoğu gezilerinin ardından sürgünler başladı. Bölge valisi "yetkisine" dayanarak bu uygulamaları yaptığını söylüyor. Bu uygulamalarla da kürtler üzerindeki baskılara yeni bir boyut daha eklenmiş oldu. Bölge Valisi'nin bu "yetkisini" hemen gezilerin ardından kullanması bir tesadüf mü? Görünen o ki, bu sürgünler kürtlere uygulanacak yeni baskı politikalarının ilk belirtileridir. Ve Kürt sorununu askeri yöntemlerle çözmeyi önüne koyanlar böylesi uygulamalara yöneldiler. Hemen belirtelim ki, Kürtler bu uygulamalara yabancı değiller. Dün de birçok yerleşim yeri yakılıp, yıkıldı. Sayısız aileler zorunlu göçe zorlandı. Sürgüne yollandı. 1920'lerde de böyle oldu. Demokrat Parti iktidarı yıllarında da. DP iktidarı, "49'lar" olayını gerekçe göstererek, sayısız insanı sürgüne yollamıştı.

Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye ne zaman demokrasiye yönelse, antidemokratik güçler, demokratikleşme yolunu tıkamak ve çağdaş bir gelişme yolundan ülkeyi koparmak için kürt sorununu gerekçe gösterdiler. Dün olduğu gibi bugün de yapılmak istenen budur. Bu neyi gösteriyor? Kürt sorunu adil ve demokratik bir çözüme kavuşmadıkça, Türkiye'nin çağdaş, demokratik bir ülke konumuna yükselmesi olanaksızdır. Bu nedenle Kürt sorunu, Türkiye demokrasisinin olmazsa olmaz sorunudur.

Vurgulamak gerekir ki, kürtlere uygulanan bu sürgün, özünde Türkiye'nin demokratik gelişmesini hedef almıştır. Sürgün edilen, demokrasinin kendisidir. Kürt sorununu askeri yöntemlerle "çözmeyi" amaçlayanlar, bu uygulamalarıyla demokrasi güçlerini karşılarına alıyorlar.

Baskı ve teröre rağmen Kürtler ve Türkler arasında sağduyu giderek güçleniyor. Demokratik hak ve özgürlüklerin kazanılmasının yolunun Türkiye'de demokrasinin kazanılmasıyla içiçe örülü olduğu düşüncesi güç kazanıyor. Demokratik kurum ve kuruluşlara ilgi artıyor. Dünya kamuoyu bu ilginin etkileyicisi ve izleyicisi olmaya başladı. İşte tedirginlik bu noktada başlıyor bence. Ve sürgünler bu amaçla "yukarıdan" kararlaştırılarak gündeme getirildi. Kürtleri düşman ilan eden mantığın sahipleri şunu dayatıyorlar: Ya dağa çıkacaksınız ya köy korucusu olacaksınız ya da buraları terk edeceksiniz.

Bununla açıkça kürtlerin demokrasi mücadelesine katılmaları engellenmek isteniyor. Doğu ve Güney-Doğu'da demokratik kurumların güçlenmesinden korkuyorlar. Kürtlerin mevcut yasal partiler içinde dahi politikaya aktif katılmaları tedirginlik yaratıyor. Mevcut iktidarı korkutan demokratik yönelimdir. Kürtler üzerindeki tüm baskı ve teröre, karalama kampanyalarına rağmen, kürt sorunu, sağduyulu güçlerin gündeminden inmiyor. Kürtlerle dayanışma giderek daha geniş yankılanmaya başlıyor. Birçok aydın, sanatçı, bilim adamı, politikacı bu uygulamalara karşı tepki gösteriyor.

Adalet Bakanının, "cezaevlerinde açlık grevi yapanlar bölücülerdir, PKK'dan emir alıyorlar, anarşistlerdir" türünden demeçlerine karşın -kaldı ki böyle olmadığı herkes tarafından biliniyor- cezaevlerindeki açlık grevleriyle somut dayanışmalar gösterildi.

Bu somut gelişme de gösteriyor ki, kürt sorunu, demokrasinin ana sorunlarından biri olmanın yanısıra, aynı zamanda bir insanlık sorunu düzeyine yükselmiştir.

Kürt sorunu gerekçe gösterilerek bütün politik güçlere baskı yapılıyor. Bölgedeki yasal partilerin çalışmalarına bile olanak tanınmıyor. Sürgün edilenler arasında SHP'lilerin de olması bunun somut göstergesidir. Bu nedenle Kürt sorunu sadece komünistlerin ve kürtlerin sorunu da değildir. Tüm demokrasi güçlerinin bir iç sorunudur. Bu sorun çözülmedikçe, demokrasi güçlerinin güvencesi olası değildir.

Demokrasi güçleri, bu somut baskı olayında seslerini daha etkili duyurabilmenin olanaklarını yaratabilirler. Daha açık ve insani temellerde kürtlerle somut dayanışmalarını geliştirebilirler. "Bölücülük" yaygaralarıyla kürtlerin demokrasi istemlerinin engellenemeyeceğini gösterebilirler. Bu konuda geniş bir mutabakat sağlamak olasıdır. Kürtler üzerindeki baskı ve terörün kalkması, özgürce politik faaliyet yapabilmeleri, bölge valiliğinin bir çözüm olmadığı, kürt sorununun askeri yöntemlerle çözülemeyeceği temelinde mutabakat geliştirilmelidir. Kürtler bunun bir tarafı olmalıdır.

Bu olay, tüm sağduyu sahibi insanların gündemine girmelidir.□

yeni Açılım

Eylül 1989

■ Yeniden Örgütlenme Görevi / *H.Kutlu*

■ TKP'nin I. Programı'ndaki Temel Anlayışlar / *C.A.Kanat*

■ Solun Tarih Anlayışı / *A. Otman*

■ Hamamböcekleri Sosyalizmi Kuramaz / *F.Tezer*

17. SAYI ÇIKTI

10 EYLÜL GEÇMİŞİN GEL

Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'dan 10 Eylül için

BUGÜN KÖPRÜNÜN TAM ORTA YERİNDEYİZ

Türkiye komünist hareketinin başlangıcından bugününe, bugününden geleceğe uzanan yolu, 10 Eylül 1920'de açıldı. 69 yıl geçti aradan. Mustafa Suphi'erin 1920'lerde attığı temel üstüne kurulan bina, bugün hâlâ yükseltiliyor.

10 Eylül komünist hareketin tarihindeki en anlamlı günlerden biri. On yıllar içinde, bu günü açık ve yığınsal, her ikisini birarada gerçekleştirerek kutlamak pek mümkün olmadı. Hiç değilse bugün, bu kutlamanın en üst düzeyde gerçekleşebileceği bir anı yaşıyoruz.

10 Eylül 1989, İstanbul'da düzenlenen bir açık hava toplantısıyla kutlanacak. Gazetemiz basına girdiği sırada, müdüdü amirlerin son aylar içinde düzenlenen toplantılara çıkartılmağa kayfî güçlüklerin bir yenisiyle karşılaşılıp karşılaşılmayacağı belli olmamıştı.

İstanbul Açık Hava Tiyatrosu'nda yapılacak olan, **"Geçmişten Geleceğe"** adlı toplantıya, **Aziz Nesin, Sadun Aren, Şahabettin Bakirsan, Yüksel Selek, Çağatay Anadol, Halil Berktay, Serhat Bucak** komşunacı olarak katılıyorlar. **Ruhi Su Dostlar Korosu, Can Yücel, Ataol Behramoğlu** da geceninin konukları arasında bulunuyorlar.

* * *

TBKP Başkanı **Nihat Sargın** ve Genel Sekreteri **Haydar Kutlu** da, 10 Eylül toplantısına bir mesaj gönderdiler. Sargın ve Kutlu'nun mesajını, 10 Eylül'ü değerlendiren bir belge, bir siyasal bildiri olarak yayımlıyoruz.

Komünist partisinin yasal çalışma özgürlüğü elde edilmeden, yurt içinde ve yurt dışında binlerce marksistin ülkede açık politik faaliyet özgürlüğü yokken, en geniş birliğin gerçekleşmesinin olanaksızlığı açıktır. O nedenle TBKP'nin yasal çalışma hakkını elde etme mücadelesi herkes içindir, en geniş birliğin koşullarını yaratmak içindir.

Bir 10 Eylül'de daha aranıyor bulunmayıroz. Böyle bir gün kutlamanın sevincini sizlerin arasında duyma, sizlerle kucaklaşmak, özlemlerimi gidermek içinde yoğunlaşmış en büyük istegimiz, en yakıcı duygumuzdur. Herşeyden önce, bu özlemle sizleri, yoldaşlık, kardeşlik, dostluk duygularımızla selamlarız.

Evet aranızda değiliz, ama negam? 10 Eylülleri artık yığınsal ve açık kutlama iradesi gösteriliyorsa, her sıkıntı bunu değer. Bu irade, herkesten önce bu amaç uğrına en umutsuz gibi görünen anlarda bile inancını bir bayrak gibi dipdiri tutan, bize daha iyi mücadele koşulları bırakan eski kuşak komünistlerinin eseridir. Şimdi aramızda olmayanların anıları önünde eğiliz, aramızda olanları saygıyla selamlarız.

10 Eylüller, 1920'lerden günümüzde dek, tüm marksistlerin eser olarak, mücadelenin kesintisiz sürmesinin simgeleridir. Komünizmin Türkiye'de yasallığı bu kesintisiz mücadelede yanı sıra, aynı zamanda ülkemizde demokrasinin üstün gelmesi için kavga vermek, vazgeçilemez olan demokratların eseri olacaktır. Hepsine sonsuz saygı borcumuz vardır.

Nihayet komünizmin yasallığı konusunda bugün gelinen nokta, TBKP ve TİP'in birleşme, birlik, yasallık, kirlesellik kararının ve TBKP'nin mücadelesinin somut bir ürünüdür. Bu sonuçtan dolayı kıvanç duyduğumuzu söylersek, sanırız ki bu sözlerimiz çok görülmez.

Kuşkusuz henüz hedefe varmadık, önümüzde aşılması gereken zorlu engeller bulunuyor. Vaktinden önce bir iyimserliğin tehlikeli olacağını da çok iyi biliyoruz. Essen demokrasi mücadelesinin yu an içinden geçmekte olduğu koşullar boş iyimserliklere olanak tanımıyor. Işığa yaklaştıkça kanal daralacak ve belki de geçici sertleşmelerle de karşılaşabileceğiz. Ama tüm bunlar bilerek elde edilen kazanımların da farkında olmalıyız. Zira hep söylediğimiz gibi demokrasi, birlik ve yasallık mücadelemiz taş üstüne taş koyarak ilerleyecektir. Öyle ise kazanılan taşları da görebilmeliyiz ki, Suphi'nin ve arkadaşlarının, Anadolu'ya muhtaca bu yoldan, bir tabandan tamamıyla yoksun olarak ve salt Ankara'ya bağlaşlaşarak delmeleri mi zorunluydu? Bunlar hep birer spekülasyon. Yalnız bugün taze olan bir sorun, TBKP'nin, dışarıdan gelen liderlerinin, aynı biçimde "havada" kalmamak için, Mustafa Kemal'in Sonsuz'da yaklaştığı "Yaşayan Olay"ı yakalayabilmeleri ve hıtka bir taban oluşturabilmekteydi. Bu da, ancak, aşağıya yere basarak, geniş tabanlı, geniş kapsamlı bir demokratik savaşımla salıp çıkmakla olabileceğiydi.

(*) Tarihçiler da Kurtuluş Savaşı'nı ezici sonuçlar yaratan, yeniden Milli Egemenlik'i gündeme oluşu, en son olarak İzmir'de mücadelesi ile sapmayı veren Adnan Derbentoğlu'nu, bir ölüm cezasına kadar ulaşan bir tabanı Halil Nihat Berktay'a bir ödül sorularında şu sözlerinden: "Gözü ufuklarda olan bir lider, İzmir, Ankara'dan, İSTİYOK VERİNDİ."

Bir yıldönümü

"AYAĞINI YERE BASARAK..."

■ Alpaslan Berktay

69 yıl önce, 10 Eylül 1920'de Batı'da toplanan "Birinci Kongresi"sonunda TKP resmen kurulmuş, başkanlığına da Mustafa Suphi seçilmiştir. TKP'nin tutumu, Türkiye'deki antiemperyalist kurtuluş hareketini desteklemek, biçiminde olmuştur. Bu amaçla, Anadolu'da örgütlenmeye geçilecekti ve bu örgütlenme, hükümet izin verdiği takdirde açık, izin vermediği takdirde gizli olarak yürütülecekti. Türkiye'nin yakın bir sürede komünizme geçmesi de beklenmiyordu. Bu konuda Mustafa Kemal'in tutumu bütün bu çalışmaların hükümetin kontrolü altında yürütülmesi gerektiği biçimindeydi.

28 Aralık 1920'de Kars'ta Ermenilerle karşılanan 28 Ocak 1921'de Trabzon'da öldürülen Mustafa Suphi ve arkadaşları için hükümetin açıklaması "Bir deniz kazası" biçiminde ise de, İsmet Osman'ın, Enver Paşa'nın, Kâzım Karabekir'in adlarının da karıştırıldığı bu olayın bir bulunduğu belli olmuştu. Ama bu ayrıntılar da ilm ortaya çıkmamıştır. Önemli olan, TKP'nin, ulusal kurtuluş savaşına katılmasının önlenmiş olmasıdır. Ve bu da, Ankara'nın istekleri doğrultusunda gerçekleşmişti. Nazım, Enver Paşa'nın ve İttihatçıların, Şehrade'nin de Anadolu'ya geçmeleri önlenmiştir. Bu "Kötü Olay"ın içinde Türkiye'nin bugünkü dramı da yatmaktadır. Çünkü, böylece Erzurum ve Sivas Kongreleri'nin ağırlık, paşa ve çıkarların olduğu yapısı, ulusal kurtuluş savaşının da, sonrasının da belirlemiştir.

Kurtuluş düzeninin bozuk malzeme stiyle yola çıkmış olmasıdır, belki bir noktaya ulaşan Mustafa Kemal, bu gerçeye içinde ele almamıştır. "Bu malzemeyle bu kadar yapabildiniz" diyebilmiş olsaydı, gerçekçi bir yaklaşımda Mücadele arkadaşlığı yaptığı paşaların en ilericisidir. Yalnız, bu belli noktanın ve bu kadronun ötesinde bir amacı, bir alternatif anlayışa ilişkin herhangi bir kanıt da yoktur. Çok yıralık, gerçekçi bir biçimde kısa ermiş bir programı benimsemiş ve gerçekleştirmiş, ama yalnız onu benimsemiştir.

Aynı yıllarda, benzer sorunlarını sahibi Dr. Sun Yat-Sen, yol ayrımında, Kuomintang'ın geriye dönüş, ilerici kesimiyle, bardaklarını çoğlama getirilen eşi Madam Sun Yat-Sen ile devam etmiştir. Yalnız, böyle bir tutum için zorunlu kadınlaşma, Çin'deki köylü başkaldırılarını sürdürmüş, kuşkusuz Anadolu'da ise, ulusal kurtuluş hareketinde daha sağlıklı bir kadınlaşmayı sağlayacak köylü kıvılımıdan yoksun, güçlü bir işçi hareketi yoktu. Böyle bir durumu ne Mustafa Kemal aşmış, ama ne de Mustafa Suphi'nin böyle bir tabanı olabilmişti.

Ankara hükümetinin, Mustafa Suphi'nin ve arkadaşlarının öldürülmelerine mutlaka gerekçinmiyen ve mundi? Mustafa Suphi ve arkadaşlarının, Anadolu'ya muhtaca bu yoldan, bir tabandan tamamıyla yoksun olarak ve salt Ankara'ya bağlaşlaşarak delmeleri mi zorunluydu? Bunlar hep birer spekülasyon. Yalnız bugün taze olan bir sorun, TBKP'nin, dışarıdan gelen liderlerinin, aynı biçimde "havada" kalmamak için, Mustafa Kemal'in Sonsuz'da yaklaştığı "Yaşayan Olay"ı yakalayabilmeleri ve hıtka bir taban oluşturabilmekteydi. Bu da, ancak, ayağını yere basarak, geniş tabanlı, geniş kapsamlı bir demokratik savaşımla salıp çıkmakla olabileceğiydi.

TBKP Açıklamasının açtığı yol

ECEĞE MARKSİST SOLUN YENİ BİRLİĞİNE DOĞRU

Bu karar yalnız TBKP MK'nın ve parti üyelerinin katkılarını içermekle kalmamaktadır. Fakat, her onurluinsan gibi bizde de çoğu zaman kızgınlık duygusu uyandıran haksız suçlamalarla içiçe geçmiş, gerçekçe ise değerli olan eleştirileriyle, TBKP dışındaki istisnasız tüm marksist parti, çevre ve kişilerin de katkılarını da içermektedir.

■ Veysel Sarısözen

TBKP Merkez Komitesi 11 Ağustos 1989 tarihli bir **Açıklama** yayınladı. Bu açıklama, "**ülkemizde çağdaş, yığınsal, yasal bir komünist partisinin kuruluşunu, genişmarksist gücünün birlikte hazırlama sürecine ilişkin**"dir.

Açıklamada, marksist hareketin **ana akımları** arasında, marksist solun yeni birliğini oluşturmamın mümkün olduğu, bu akımların çağdaş, kitlesel partisinin kuruluş hazırlığına **bugünden başlanabileceği, bu hazırlığın ortak** ve ülke çapında **kitlesel bir girişim** eliyle yürütülebileceği belirtilmiştir. Açıklama, partinin 16 Kasım'da başlattığı **anti-komünist yasağın kaldırılması** ve Birlik Kongresi'nin **yenilikçi platformunu** içeren çizgiyi izlerne kararlılığını da vurgulamaktadır. Açıklama kesin bir **çizgi** ve **yöntem**ketedir ki, TBKP, yasal komünist partisi kurma hakkını kendi yasallığı için değil, geniş marksist partinin yasallığı için elde etmek istemektedir. Aynı zamanda TBKP, tekelcilik anlayışından uzaktır ve onun hiç bir politik organıyasal **ayrıcalık** talebi, yye ve yönetıcilerinin **herhangi bir özel konum** iddiası yoktur.

Bu açıklama, TBKP'nin kendi tecrübesinden, marksist solla diyalog ve tartışmalarından komünist partisine yaraşan ciddi sonuçlar çıkarttığını göstermektedir.

Biz, 11 Ağustos Açıklamasının, marksist kamuoyunda hakettiği ilgiyle karşılanacağından eminiz. Çünkü burada sözkonusu olanlar, ya ya da bu kişinin, yöntesi ya da teoriyasının ortaya atılışı, yarın bir başkasının tamamen tersini dile getirebileceği yayınlevi görüşler değil, yaklaşık iki yıldır gerçin ve de dıştartışmalarda geçen bir partinin kollektif kararıdır. Bu karar yalnız TBKP MK'nın ve parti üyelerinin katkılarını içermekle kalmamaktadır. Fakat, her onurlu insan gibi bizde de çoğu zaman kızgınlık duygusu uyandıran haksız suçlamalarla içiçe geçmiş, gerçekte ise değerli olan eleştirileriyle, TBKP dışındaki istisnasız tüm marksist parti, çevre ve kişilerin de katkılarını içermektedir.

Parti yanlın yazarlara düşen, gündü MK bildirisinin temel görüşlerini zenginleştirmek için kendi kişisel görüşlerini ortaya koymalarını: Bu yazı böyle bir amaç taşımaktadır.

Marksist hareketin ana akımları hangileridir? Nasıl bir tasnif yapılabilir? Bu soruya yanıt vermeden önce, hareketimizin birliğini belki de olanaksız hale getirebilecek olan eğilimlerden kaçınmak gerekecektir. Bu eğilimlerden biri, "Sovyet-Çin ekseni üzerinden yürütülen tartışmalarla ve neredeyse unutulan politik mücadelelerki eylemleriyle yaratılması fikrinde Türkiye'ye ozgü yenilenmenin, ya da bizim Rusça olmayan perestroykamızın en önemli, en derin ve pratik anlamı dile getmektedir.

Böyle bir ortak arayış, ortak partı kurma girişimi ve yeni girişimler hareketi, masa başında hazırlanmış on tane en iyi, en yenilikçi programdan, stratejiden yüz kat daha önemlidir. Çünkü bu hareket, kendi bağrında farklı deneyimleri içeren onlarca programatik anlayışı barındırmakla ve bu anlayışlara uygarca tartışıgı, yarıştığı bir düşünce zenginliği yaratmakla kalmayacaktır. Bu anlayışların ve ya da geç doğracağı sentezden belki de ilk defa kitlelere malolan gerçek bir program ortaya çıkacaktır.

Özünde, ortak girişim ve yeni girişimler ile çağdaş bir KP'ye ulaşma, açık bir parti yaratma ve bu açıklığın hukuki temelini aranıdıkınız yasaları kırarak elde etme çizgisi, bir çok marksizm paylaştığı bu çizgi, masa başında değil, bizzat marksist hareketin kendi varoluş biçimlerinden çıkarılmıştır ve marksist hareketin iki ana akımının en ohmlu yanlarını birleştirme çabasından başka bir şey değildir. **Kuruluş hazırlığı** süreci "hareket" biçimi örgütlenmemiş, **örgütsel birliğin inşası** "parti" biçimi örgütlenmemiş olumlu deneylerinden yararlanmaksızın gerçekleşemez. Kuruluş hazırlığı boyunca "hareket"lerin en olumlu geleneklerini "partiler", partilerin en olumlu geleneklerini "hareketler", dıyem yerindeyse aşılamak ve bu iki geleneğin sentezine, yani, entemsyonalizm ve Türkiye topraklarına ayak basma, örgütselbilinçli disiplin ve yerel devrimci inisyatif, gerçekçilik duygusu ve devrimci ruh vb. niteliklerinin organik birliğine ulaşmak biç de hayal değildir.

Daha şimdiden, bu iki ana akımın temasa geldiği geniş bir forum ortaya çıkmış bulunuyor. Yasal komünist ya da marksist partı projesini hayata geçirmek isteyenlerin forumları ile bu geniş ana akımların forumunu karşı karşıya getirmek daha en bağtan tarihsel bakımdan büyük önem taşıyan "yeni birlik" için bulunan yanısıtılı olarak.

Biz TBKP'liler olmak kendi programımız, parti ilkelerimiz ve eşgüdümü altında, aşağıdan yukarıya doğru "ülke çapında" yerel girişimlerle her bakımdan canlı tartışmalarla ve neredeyse unutulan politik mücadelelerki eylemleriyle yaratılması fikrinde Türkiye'ye ozgü yenilenmenin, ya da bizim Rusça olmayan perestroykamızın en önemli, en derin ve pratik anlamı dile getmektedir.

Böyle bir ortak arayış, ortak partı kurma girişimi ve yeni girişimler hareketi, masa başında hazırlanmış on tane en iyi, en yenilikçi programdan, stratejiden yüz kat daha önemlidir. Çünkü bu hareket, kendi bağrında farklı deneyimleri içeren onlarca programatik anlayışı barındırmakla ve bu anlayışlara uygarca tartışıgı, yarıştığı bir düşünce zenginliği yaratmakla kalmayacaktır. Bu anlayışların ve ya da geç doğracağı sentezden belki de ilk defa kitlelere malolan gerçek bir program ortaya çıkacaktır.

Özünde, ortak girişim ve yeni girişimler ile çağdaş bir KP'ye ulaşma, açık bir partı yaratma ve bu açıkbğın hukuki temelini aranıdıkınız yasaları kırarak elde etme çizgisi, bir çok marksizm paylaştığı bu çizgi, masa başında değil, bizzat marksist hareketin kendi varoluş biçimlerinden çıkarılmıştır ve marksist hareketin iki ana akımının en ohmlu yanlarını birleştirme çabasından başka bir şey değildir. **Kuruluş hazırlığı** süreci "hareket" biçimi örgütlenmemiş, **örgütsel birliğin inşası** "parti" biçimi örgütlenmemiş olumlu deneylerinden yararlanmaksızın gerçekleşemez. Kuruluş hazırlığı boyunca "hareket"lerin en olumlu geleneklerini "partiler", partilerin en olumlu geleneklerini "hareketler", deyim yerindeyse aşılamak ve bu iki geleneğin sentezine, yani, enternasyonalizm ve Türkiye topraklarına ayak basma, örgütselbilinçli disiplin ve yerel devrimci inisyatif, gerçekçilik duygusu ve devrimci ruh vb. niteliklerinin organik birliğine ulaşmak biç de hayal değildir.

Daha şimdiden, bu iki ana akımın temasa geldiği geniş bir forum ortaya çıkmış bulunuyor. Yasal komünist ya da marksist partı projesini hayata geçirmek isteyenlerin forumları ile bu geniş ana akımların forumunu karşı karşıya getirmek daha en bağtan tarihsel bakımdan büyük önem taşıyan "yeni birlik" için bulunan yanısıtılı olarak.

Biz TBKP'liler olmak kendi programımız, parti ilkelerimiz ve uğrunda partı önderlerimizin özgürlüklerini feda etmekli antikomünist yasakları kırma mücadelesinin bayrağı var. En geniş marksist solun platformlarınınıa bunlarla katılıyoruz ve doğru bildiklerimizi sırata anlatıyoruz, görüşlerimizi herkesle paylaşmaya ve yanlışlığına inandığımız her görüşümüzü terkemeye hazır olduğumuzu samimiyetle ilân ediyoruz.

MK açıklaması partiyi kapsamılı ve karmaşık ödevlerle karşı karşıya getirdi. Bu ödevleri başarmak zorunlu. Temel mesele bu ödevin bilinçle kavranmasıdır. Geniş partı düşüncesinin benimsenmesi için yukardan aşağıya bürokratik-kumanda yöntemiyle değil, yeni bir anlayış ve tarzla çalışmaktır.

Biz geniş partı denince, şu bizim "dar" partimizden artık umut kesmek gerekeceğini sanan, o nedenle de birliğe fazla vurgu yapmaktan, gerçekten samimi bir partililik ödevduygusuyla kaçınan arkadaşlarımızın farklı olarak, asıl şimdi, TBKP geniş bir KP'nin kuruluş hazırlıklarına bugünden başlayacağı ilçe ilân ettiği zamanı, TBKP'ye dört eller sarılmak gerektiğini, birliği savunan partinin birliğini yüce tutmanın boyun borcumuz olduğunu düşünmekteyiz.

Neden? Şundan ki, biz yıkılmış bir partinin bozguna uğrayan üyeleri gibi, birlik partisiine "ne çıkarsa bahtımuz" diyen nihilistler olarak kapağı atacak değiliz. Biz, birlik partisine, tarihsel TKP-TIP ayrılığı yoktemiş, 12 Eylül'ün yıkımı alınıdan yeni bir partı yaratarak çıkmış, tarihte ve sosyalizm dünyasında hayallerimizi altüst eden gerçekler ortaya çıkınganda dişlerimizi sıkarak kendimizde yeni bir cizgiye başlama gücü bulmuş ve elbette yakın ve uzak tarihimizin ağır ve acılı yükünü sırtımızda taşıdığımızın bilinci, -le, kendi yaratıcı marksist cizgimiz, programatik ilkelerimiz, örgüt ve disiplinimiz ve politik amaçlarımızı bu birliğe katkıda bulunmak için karattı olan bu partinin üyeleri olarak yeniden inkeçiyiz.

Tek sözle, MK açıklaması partilik, yasallık, yenilikçilik sürecinde tek bir kanaldı açıklıyor. Sahtim, metaz, oldoğuz "TBKP'lilik rubu"na sarılmamıyor. Sadece bu nedenle, ben de bu çizgiyi, yenilenmenin [illegible] aşılamanın yararmadır.□

İHD Genel Başkanı Nevzat Helvacı ile, açlık grevlerinden sonra

"GENEL AF, DEMOKRATİKLEŞME İÇİN GEREKLİ"

Nevzat Helvacı, "Batı'da af çıkmıyor" diyenlere şu yanıtı veriyor: "Getirisinler Avrupa'daki koşulları Türkiye'ye, burada da af çıkarmasınlar."

Genel Af konusunun, İnsan Hakları Derneği'nin gündeminde olduğunu belirten Helvacı, daha önce toplanan 150 bin imzanın nereye gittiğini soracaklarını söyledi.

▶ *Helvacı: "Bir suçuyun hakkı yere İçerde yatması yerine, yüz suçlunun dışarda kalması yeğdir."*

■ **Atilla Aşut**

İki ayı yaklaşan bir açlık grevi, geride iki ölü, sağlıkları ciddi biçimde bozulmuş genç insanlar, yürekleri yaralı ana-babalar, eşler, kardeşler bırakarak sona erdi. Ancak, cezaevlerinin yıllardan beri kangrenleşmiş sorunları, olduğu gibi duruyor. Hükümetin ve iktidâr yıkanlarının kaygıları ise giderilebilmiş değil henüz. Bir tutuklu anasının dediği gibi, **"Açlık grevinin bitmesiyle bir panuumun yıkıldı, ama yıra hâlâ kanamaya devam ediyor."**

Bu yarımın kesin sağalıtımı, bir genel affın gerçekleşmesine bağlı. Başka hiçbir "geçici ödem", cezaevlerinin bugünkü çağdışı konumuna dizelmeye, toplumsal bir acıyı dindirmeye olanaklı değil.

"Genel affın zorunluluğu ve kapsamı" konularını, İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Avukat **Nevzat Helvacı** ile konuştık.

— Hangi gerekçeye dayanarak, Türkiye'de bugün bir genel affın zorunlu olduğunu savunuyorsunuz?

Helvacı: Bildiğiniz gibi, 12 Eylül döneminde toplumsal barış bozulmuştur. Salt bu nedenle bile genel af zorunludur. Olağanüstü dönemlerde yaşanan olaylar dikkate alınırsa, daha çok "siyasal suçlar" için bir af zorunluluğu ortadadır. Çünkü, siyasal suçlar, biraz "görece" suçlardır ve olağanüstü dönemlerin yaşadığı ülkelerde, bu kısıtlıyan yaratıtçı tabirbaşın güdürlüresi önem taşır. Bir de şu var: Siyasal suçlar, adli suçlardan farklı olarak, toplumsal yapının yarattığı suçlardır. Daha doğrusu, toplum ve bireyin birlikte oluşturduğu suçlardır. Yani, kişinin özel davranışlarının yansı sıra, toplumda yaşanan nesnel durumların da etkisi vardır siyasal suçların oluşumunda. Şimdi, toplumun birlikte oluşturduğu suçların ceremesini, toplumun yalnızca bir kesimine çektirmek, doğru bir davranış değildir. Bu suçların kökünde toplumsal yapı değişimlerinin de önemli etkisi bulundığı dikkate alınarak, sonucun toplum a paylaşılması gerektiğini düşünüyor um.

Tabii, bir genel affın zorunlu olduğu, bir başka açıdan, adli yanılgılara bakılarak da söylenebilir. Çünkü, olağanüstü dönemlerde iskence altında alınmış ifadeler, mahkeme kararlarına gerekçe olmuştur. Uzmanlar bu dönemde adli yanılgıların büyük boyutlara ulaşıdığını söylüyorlar. Adli yanılgılar, hak-ız olarak içeride yatan insanların varlığını ifade eder. Burada bir tercih sorumuyla karşı karşıyayız: Gerçekten suç işlemiş insanın dışarda kalması, mı daha tehlikelidir, yoksa suçsuz insanın içerde yatması mı? Af çıktığı zaman, gerçekten suç işlemiş insanlar da cezadan kurtuluyor ama, özgürlükler açısından olaya bakanlar için, suçsuz insanın içerde bulunuşu çok daha korkuda. Nitekim, hukukçular şöyle söylerler: **"Bir suçsuzun hakkı yere İçerde yatması yerine, yüz suçlunun dışarda kalması yeğdir."** Özgürlükler açısından bu böyle...

Sonra, bir başka soruın da ölüm cezaları ile ilgili olarak önümürde duruyor. Biliyorsunuz, ölüm cezaları çok büyük rakamlara ulaştı. Bugün Parlamento'da 260'ın üzerinde dosya, onay bekliyor. Genel af çıkarsa, birkmuş ölüm cezaları da ortadan kalkmuş olacak.

— Nasıl bir genel af öngörüyorsunuz? Bu konuda dıştaki değerlendirmeler olduğunu biliyoruz.

Helvacı: Biz, "ayrımsız bir genel af" istiyoruz. Tabii, bunun çeşitli nedenleri var. Aslında af, siyasal suçlar için çıkarılır, adli suçlular da bu aftan yararlanır. Bizim "ayrımsız bir genel af" deyişimizin nedeni, aslında adli hataların çok yüksek oranda oluşmasıdır. Olağanüstü koşullarda yargılamalar yapıldı: "Savaş Hali" hükümleri uygulandı ve iskence altında alınan ifadeler, kararlara dayanak yapıldı. Şimdi, hangi kararda adli hata vardı, hangisinde yoktur; bunu ayırmak zordur. Bu kadar insanı yeniden ve tek tek yargılayamayacağımıza göre, mecburusunuz ayrımsız bir genel af çıkarmaya.

Bir de şu var: Yargı, 12 Eylül dönemindeki siyasal görüşler arasında ayrım yapmıştır, yani cifte standart uygulamıştır. Diyelim ki adam öldürme iddiası vardır. Aynı türden eylem sanığı olan sağ görüşlülerle sol görüşlülere farklı maddeler uygulanmıştır. Sol görüşlüler için **Türk Ceza Yasası**'nın 146. maddesi işletilirken, sağ görüşler, "adli suçlu" sayılarak 313, 448, 450. maddelerden hak'ın gıymişlerdir. Şimdi, bunun önemi şurada: Af çıkarken, adli suçlar açısından "Anayasa engeli" yok. Yani, ayrımsız bir genel af, böyle bir haksızlığı da ortadan kaldıracaktır.

— Ana muhalefet partisi SHP'nin bir Genel Af taslağı hazırladığı ve yeni çalışma döneminde bu taslağı yasa önerisine dönüştürerek, Meclis Başkanlığı'na vereceği belirtiliyor. Bu çalışmanın, sizin "Ayrımsız Genel Af" önerinizden farkı nedir?

Helvacı: Onlar "ayrımsız" demiyorlar da, "kapsamlı genel af" diyorlar: "Kapsamlı" sözcüğünün neleri kapsayacağını ben bilemediğim için bir şey söyleyemiyi ...ğim. Yeni yasa önerisinden haberiya yok. Buna ilk sizden iştiyorum. Daha önce kamuoyuna "kapsamlı genel af" sözü verilmişdıi. Yeni tasarı neleri kapsayor, neleri kapsamıyor; metin ortaya çıkacak ki anlayalım.

— SHP'nin birkaç yıl önce hazırladığı Genel Af önerisinde, "devlete karşı işlenmiş suçlar", af kapsamı dışında kalmıştı...

Helvacı: SHP, geçmişe böyle bir taslak hazırladı, ancak buna Meclis'e sevmedi. O hazırlık üzerinde biz de İnsan Hakları Derneği olarak çalıştım. eksiğini-gediğini partiye bildirmiştik. O metin, daha çok "adli suçlar" için af getiriyor, "siyasi suçlar", büyük ölçüde af dışında kalıyordu. 1982 Anayasası'na temel alan o metin, yeterli durumsa getirilemediği için kınsedin desick gormedi.

— Sözün burasında, sanırım bir kanıya açıklık getirmek gerekiyor. Biliyorsunuz, "devlete karşı işlenmiş suçlar" kategorisi için, hükümet ve muhalefet partileri, "Anayasa engeli"nden söz ediyorlar. Sizin savunduğunuz "Ayrımsız Genel Af" önerisinin yasallaştırılması için bu engel nasıl aşılacak? Bu konudaki pratik çözüm önerileriniz nelerdir?

Helvacı: "Suç" kavramının özünde zaten "devlete karşı"lık vardır. Hangi tür suç olursa olsun, devlete karşı işlenmiştir. Devlete karşı işlenmemişse, devlet ne diye ceza veriyor? Ama devlet, bazı suçları sırf kendisine karşı işlenmiş sayıyor. Şunu bilmeliyiz ki, kendisine karşı işlenmiş suçları affedemeyen devlet, başkalarına karşı, işlenmiş suçları hiç affedemez.

"Anayasa engeli"ne gelince; biliyorsunuz, Anayasa'nın 14. maddesinde bir genel tanımı var, 87. maddesinde de Meclis'in yetkileri sayılırken, **"14. maddede yazılı suçları işleyenlere af çıkarılmayacağı"** belirtilmiş. Şimdi bu sınırlama "çıldı bir engel" olarak görülüyorsa da bence fazla bir önemi yok. Şu nedenlerle: **Birincisi,** bu Anayasa, 9 Kasım 1982'de yürürlüğe girdi. Yasalar, -bu anayasa da olsa- ancak, yürürlüğe girdikleri tarihten sonraki olaylar için uygulanabilir. Demek ki, 9 Kasım 1982'den önce işlenmiş suçlar için bir "Anayasa engeli" söz konusu değil. **İkincisi,** dayanılarak önümü bir bölümü henüz sonuçlanmamıştır. Anayasa'nın 87. maddesinde "hüküm giyenler" deyimi geçiyor. Yani, kesinleşmemiş yargı kararları için böyle bir engel, Anayasa'da bulunmuyor.

Üçüncüsü, Anayasa'nın 87. maddesinde af kapsamı dışında tutulanlar, "fiilleden dolayı", yani "eylemlerden ötürü" hüküm giyenlerle ilgilidir. Oysa, 12 Eylül'den sonra çok sayıda insan, "eylem" sayılamayacak durumlar nedeniyle, yani salt düşüncelerden dolayı yargılamp cezalandırıldılar. 1982 Anayasası'nın, "düşünce suçları"nın affı için bir engel getirdiğini varsaymak mümkün değildir.

Dördüncüsü, Anayasa'nın 14. mad-

Neden genel af için seferber olmuyoruz!

AYDIN'DA "ÖLÜM VE ONUR BİRARADA"YDI

Cezaevi önünde yüzlerce kişi. Cezaevi giriş sınırında takviyeli askerler karşı karşıya güneşin altında tam kırk beş dakika hiçbir yanıtı verilmeksizin bekletiliyoruz. Askerlerin gözünde utancı görüyorum. Arkamızda bindirilmiş polis arabaları. Neredeyse sayıları bize yakın. Belki de bana öyle geliyor. Telsizler çahşıyor.

■ Yüksel Selek

Günlerden 13 Ağustos, Pazar. Dekor farklı olmakla birlikte Amerikan filmlerinden tanıdığımız "vahşi batı" kasabaları gibi korkuyan, dehşete terkedilmiş bir kent. Boğucu bir sıcak. Sokaklar boş. Birtakımı insanlar kaygılı yüzlerle SHP binasının bulunduğu daracık sokağa doğru telaşlı adımlarla yürüyorlar. Birtakım sivil giysili, efi tetikli adamlar düşmanca bakışlarla kişilerde, şurda burda mevzilenmiş, bu sakinleri tarafından terıdılmiş kente Ankara, İzmir'dal, İzmir'den gelen kaygılı insanlar sizcinde sessiz bir ürküntü estiriyorlar. Elilerindeki kameraları açıkça insanlara doğrultuyor, filme alıyorlar.

"Yavrumdan bir haber alamıyorum. İzmir'e gönderildi diyorlar. İnanmıyorum. Duyar duymaz koşup geldik babasıyla kaç saatlik yolda. Kimse bir bilgi vermiyor. Çocuğum ölü mü, sağ mı? Göstermiyorlar. Bu ne biçim hükümet, bu nasıl devlet!" diye söyleniyor, anadan biri. Anadar, gözleri bilâk dehşet içinde aşıp gösteriyorlar vücutlarındaki morlukları. Utanıyorsuz, öleliye utanıyorsuz insanlığımızdan.

Ankara'dan İHD'lileri getiren Sincan Belediye otobüsüne dolup doğru hastaneye gidiyoruz. Akın Birdal, Muzaffer İlhan Erdost, Dr. Aşyel Üliker ve gazeteciler kısa bir tartışma sonucu içeri alınıyorlar. Ne haber getirecekler acaba içerden? Yürekterimiz kaygılı, ama belli ki ölüm yok henüz. Öyle olsaydı İHD delegasyonu içeri alınmazdı, diyoruz. Kamyon kamyon komando giysili askerler giriyor, çıkıyor hastaneye. Göz göze gelmemeye çalışıyoruz onlarla. Onlar da galiba bizimle. Uzun bir bekleyiş. Saniyeler zor ilerliyor.

İşte geliyorlar! Kalabalık kuşatıyor cevrelerini. İçerde tanık olduklarından çıkıl, kahrolmuş bir halde çıkıtıkları yüzlerinden belli. "Hepsini anlatacağız. Basın toplantısında anlatacağız. Başbekim çok iyi davranda. Kolaylık gösterdi. Koğuları ziyaret ettik. Adliyeden aldık. Korkmayın henüz dayanıyorlar. Ama ayaklarından zincirli hepsi de karyolaya..." diyor, Akın Birdal. Buz kesiyor her yanımız. Belki de atey basıyor hepimizi. Aydın sıcağı bir kat daha bunalıtıyor, cehennem sıcağı oluyor.

"Söyle bey, yatıyor mu oğlum, Memcim?" "Hangi Memet?" "Memet Gül..he, Gül benimkisi!" Yatıştırıyorlar gözü yaşlı anayla, yaşları içine akan babayı. Doktor Hanım, Akın Bey, Erdost. "Nabnisi yaydım, biraz sıcaş vardı, açıı gözünü", diyor Doktor Hanım, kayşısına gizlemeye çalışarak. Tanrım, ne vakur insanlar bu analar, babalar. Bağırmıyor, haykırmıyor, kendilerini yerden yere atmıyorlar. Sessiz, ezik, onurlu; acıdan birer yemiş gibiler.

Cezaevi önünde yüzlerce kişi. Cezaevi giriş sınırında takviyeli askerler karşı karşıya güneşin altında tam kırk beş dakika hiçbir yanıt vermeksizin bekletiliyoruz. Askerlerin gözünde utancı görüyorum. Arkamızda bindirilmiş polis arabaları. Neredeyse sayıları bize yakın. Belki de bana öyle geliyor. Telsizler çahşıyor. "Uzaktan takip edin. Fazla yaklaşmayın. Tamam mı!"

Sıcaktan kavrulan kalabalığı serinletmek için su, gazoz satan küçücük çocuklar -cevredeki evlerden koşuluyor, harpalanıyorlar polisler tarafından.

Kente dönüyoruz artık. Elimiz boş. İçendekiler farkındalar mi gelişdiğimizin acabe? Aklımı yedirtemiyor birden. Evet, şimdi farkındalar artık. Duyuyorlar bizi. Dakıkalar boyu hıdanarak sürüyor akşı. Araçlara binivoruz. polisler arkamızda. Terkedilmiş kentte biz ve onlar. Yanı silahlarıyla, telsizleriyle, kameralarıyla, uniformalı üniformasız teror estiren onlar ve silahları sadece yürekleri ve beyinleri insan halındaki ve demokrasi savunucuları olan biz.

Bir otelin lobisinde yapılıyor basın toplantısı. Akın Birdal, Muzaffer Erdost, Dr. Aşyel Üliker gördüklerini anlatıyorlar bir bir. Sesleri zıtlı, öfkeli. Mehmet Gül için, "Ağır", diyorlar, "Durumu pek umutlu değil", diyorlar. Birden salonun bir kısmında Memet'in anası babası ilişiyor aklımıza. Gönderdiğim telgrafın tarifi mümkün değil. Ah, diyorum, kim getirdi onları basın toplantısına. Onlar yine de sessiz bir kavranış içindeyken, yaşlarındaki bir başka ana acılı çağlıyor tutamıyor. Hemen almıp dışarı çıkarılıyor. Basın açıklaması anasını sesiyle bölünüyor bir an. Herkesin kafasında tek bir düşüncenin döndüğünü duyumsayıyorum. Bilmedi bu trajedi. Yenileri asla yaşanmamalı. Unutulmamalı yaşananlar.

Ne diyordu, ülkenin Başbakanı? "Tedavi kabul etmeyen ölür, ne yapalım", mı? Ne diyorda Adalet Bakanı? "Bunlar siyasi amaçlı eylemle, kamuoyu yıratmak için yapıyorlar," mı diyorda? "Genel af için yapıyorlar," mı diyorda? Peki, biz ne diyoruz? "Yo, hayır, onlar sadece hapisanede insanca yaşam koşulları istiyorlar", mı diyorum? Nasıl olur? Nasıl anırlarız bununa! Hayır, onlar tek silahları olan canlarını gencecik yaşamlarını sadece yürek, radyo-teyp, kitap vb. için ortaya koyuyor olanlardar. onlar, akıl almaz bir kararlılıkla örgürlük mücadeleci veriyorlar. Neden genel af için seferber olmuyoruz? Ne bekliyoruz bâlâ?

(*) İHD Genel Sekreteri Aydın Doğan'ın ölüm oruçlarıyla ilgili konusunda 13 Ağustos günü bizle tatlı röportajı.

POLİTİK GÖÇM

TBKP yöneticilerinin de bulunduğu bir grup politik göçmen, en geç 25 Eylül'de Türkiye'de

TBKP yöneticileri dönüyor

Mehmet Karaca

"BİRLİK, YASALLIK VE DEMOKRASİ MÜCADELESİNE KATILMAK İÇİN..."

Adanalar (Duisburg)-Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin yurtdışında bulunan Merkez Komitesi üyelerinden ilk grupta 4 kişinin, 18 Eylül ile 25 Eylül tarihleri arasındaki bir günde Türkiye'ye dönmeleri kesinleşti. Dönecek Merkez Komitesi üyeleri şunlar: Erdal Talu, Ahmet Kardam, Şeref Yıldız ve Mehmet Boruşk.

Hatırlanacağı gibi, TBKP Merkez Komitesi 31 Temmuz 1989 günü yaptığı bir açıklama ile, ikinci bir karara kadar Başkan Yardımcısı Mehmet Karaca ve Genel Sekreter Yardımcısı Osman Sakaloğlu dışında kalan yurtdışındaki parti yöneticilerinin Türkiye'ye dönecektirin diyurmuştu.

Bu arada geçtiğimiz yıl 10 Aralık günü Türkiye'ye dönüş yapan, ama vatandaşlıkları çıkartıldıkları gerekçesiyle aynı gün geldikleri ülkelere geri gönderilen İKD Genel Başkanı Beria Ongör, DİSK Genel Yönetim Kurulu üyeleri Murat Tokmak, Ekrem Aydın, Turhan Aza ile Genel-İş Marmara Bölgesi eski yöneticilerinden Nafiz Bostancı'nın da, Türkiye'ye dönüş belgesi almak için tekrar Türkiye konsolosluklarına başvurdukları öğrenildi. Bilindiği gibi bu geri çevrime gerek Türkiye'de gerekse Avrupa'da yanki uyandırmış, protestolara yol açmıştı. İnsan hakları savunucuları bunun hiç bir hukuki nedeni olamayacağını dile getirmişlerdi.

Bunlar dışında Batı Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşayan altı politik göçmenin de aynı tarihlerde Türkiye'ye dönmesi üzere hazırlıklara başladıkları bildiriliyor. Bu altı kişinin adları şöyle:

Fikret Demir (Bankson Genel Yönetim Kurulu üyesi, şu anda İngiltere'de yaşıyor), **Talat Uluson** (Mimarlar Odası İzmir Şubesi eski yöneticilerinden, şu anda Hollanda'da yaşıyor), **Aynur Hayrullaoğlu** (12 Eylül sonrasında işkence ile öldürülen, Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi Mustafa Hayrullaoğlu'nun eşi, şu anda Hollanda'da yaşıyor), **Alaattin Taş** (İlerici Gençler Derneği Genel Sekreteri, şu anda Yunanistan'da yaşıyor), **İlhan Baştan** (politik göçmen, şu anda Yunanistan'da yaşıyor), **Fahrettin Filiz** (politik mülteci, şu anda İsveç'te yaşıyor). Öte yandan dönecek olan politik göçmenlerin aileleri ve yakınlarının karşılama hazırlıklarına başladıkları, resmi yetkililer, siyasi partiler ve demokratik kitle örgütleri nezdinde girişimlerde bulunacakları bildiriliyor.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin, yurtdışındaki parti yöneticilerinin Eylül ayı içinde Türkiye'ye dönmesi kararı üzerine, TBKP Başkan Yardımcısı **Mehmet Karaca ile Yeni Yol** dergisinin yaptığı söylediğine göre bir özetini yayımlıyoruz.

Yeni Yol: Parti yönetimi, yurtdışında bulunan Politik Büro ve Merkez Komitesi üyelerinin Eylül ayında Türkiye'ye dönmesine karar verdi. Atılacak bu yeni adım, bundan birbuçuk yıl kadar önce Sargın ve Kutlu yoldaşların dönüşteriyle ne bakımdan aynı, ne bakımdan ayrı olacak?

Karaca: Ilke Sargın ve Kutlu yoldaşların dönüşüne karar verirken, "Komünist partisinin yasallaşma istemi yalnızca komünist partisinin istemi olmaz, bunun için kamuoyundaki genel bir mutabakat oluşmalıdır" demiştik. Doğaldır ki, bu mutabakat durduğu yerde kendiliğinden olmayacaktır.

O günleri hatırlarsak, komünist partisinin yasallığı üzerine kimse konuşmuyordu. Demokrasi sorunu tartışılıyordu ama, içerigi bir çok yönüyle soyuttu. Birlerin dışındakilerin "arzuladıkları" demokraside özgürlükler olacak mıydı? Olacaksa ne kadar olacaktı? 70 yıldır yasaklı tutulan komünist hareket özgür gösterişinin hakkı tanınacak mıydı? Yoksa eskiden olduğu gibi "o da varsın eksik olversin" mi denilecekti?

İşte biz bu sürece müdahale ettik. O gün görülmeyen, bilinmeyen konular, müdahale sonucu bugün görülebilir, bilinebilir duruma geldi.

Yurtdışındaki yöneticiler kadrolarımızın ülkeye dönüşü Merkez Komitemizin kararıydı. Yöneticilerimizin bu aşamada dönmeleri komünist hareketin yasallık kazanması sürecine elbette bir hız katacaktır. Diğer tarafan dönüşler yeni bir şey başlatmak için değil, demokrasi için, yasallık için, birlik için zaten yürütülen politik aktiviteye katılım için olacaktır.

Sargın ve Kutlu, dönüşleri ile bir süreci başlattılar. O kendi rotasında bir yol aldı yeni olanaklar yarattı. Şimdiki dönüşüler ise, rotasında yol alan bu sürece katılmak için olacaktır.

İşte yeni dönüşlerin Sargın ve Kutlu yoldaşların dönüşleri ile aynı olan ve aynı olan yanları bunlardır.

İlke'de Sargın ve Kutlu'nun dönüşleri sırasında gördüğümün, bilinmeyen konuların, bu dönüşle bugün görülebilir, bilinebilir duruma geldiğini söylediniz. Bunları somutlar, yahut misalsiz?

Karaca: O günlerde yasallık için komünist partisinin toplumsal meşruiyeti yok diyenler vardı. Artık o süreçler tarihte kaldı.

O günlerde, bizde komünist partisi olamaz diyen resmi çevreler vardı. Şimdilerde onlar da "olacağı" üzerine konuşma ihtiyacı duyar durumu geldi.

O gün tartışılan demokrasinin içeriğinde komünist partisinin yasallığı ya da hiç hatırlanmuyor, ya da konuya sıralamanın sonlarında, "o'sa da olur, olmasa da" anlayışı ile bakılıyordu. Mütevazi olalım ama, şimdi konu demokrasinin "baş konuşulur" durumuna geldi.

Ülkenin tarihinde o günlere kadar isterik bir anti-komünist dalga, resmi çevrelerce kitleler üzerine kaba propaganda edildı. Sargın ve Kutlu'nun dönüşü ile bu resmi ideoloji de iflas etti. Yıllarca ülkede yasaklı tutulan komünistlere "kökü dışarda bir avuç insan" denildi. Kutlu ve Sargın'ın dönüşü ile bu "makus talih" de yenildi.

Bu yaklaşımlarımıza katılmayanlar olabilir. Kendimizden başkalarıyı, onların katılımını görmeyen biri değilim. Ama Sargın ve Kutlu'nun dönüşünü her yönüyle soğuk kanlı değerlendirdim diye bunların altını çiziyorum.

Aslında komünistlerin ülkeye açık kimlikleriyle dönüşü, Boran yoldaşı Brüksel'den yolcu etti,ğimiz gün başladı. Kutlu yoldaşın o günkü konuşmasını bir hatırlayın. Kararlı bir şekilde komünistlerin ülkeye dönüşünden balsedıyordu. Boran yoldaşı parti kararı ile Sargın ve Kutlu yoldaşların açık dönüşünü bilip etti.

Sargın ve Kutlu yoldaşların gidişinde iki partidyik ve partilerimiz gizlilik koşullarında idi. Daha sonra ise bu süreçte Türkiye'de yürütülen siyaset içerisinde parti kimi alanlarda yarıaçık konumlara geçti. Şimdi bunun da ötesinde, daha açık konumlara geçme süreci vardır önümüzde. Yani şimdi ne ülkenin politik ortamı 16 Kasım 1987 ortamıdır, ne de parti durumu...

Yeni Yol: TBKP Başkanı Sargın'ın ve Genel Sekreter Kutlu yoldaşların ustaklıklık durumları türüyen Komünist partisi üzerindeki yanak da kalkmış değil. Bu yasağın sonbaharda kalkacağını, ya da en azından Sargın ve Kutlu yoldaşların ülke olacağını mı düşünüyorsunuz?

Karaca: Birkaç noktayı söylemek isterim.

Birincisi: Demokrasi ile bağlı olarak, komünist hareket yasaklılık kazandırmak için bir adım attık. Bu adımın yanıkları ve etkileri var. Atılan bu adımla, yeni dönüşle başlayan süreçe biz kazandırmak gerekliidir. Biz yasağın gündeme getirecek, demokrasinin önünde bas engel gördüğümüz 1982 Anayasası'nın değişmesini, Türk Ceza Yasası'ndaki bilinen maddelerin kaldırılmasını ortak bir şekilde savunuyoruz. İşte yeni dönüşler bu süreci hızlandırmaya da katkı yapacaktır, diye düşünüyorum.

İkincisi: Ülkede politik aktivite artıkı ve ülkeye koyduğu politik hedefler bakımından, yani demokrasinin kazanılmasında, komünist hareketçe yasallık kazandırmada

Kim kimdir...

ERDAL TALU

6 Eylül 1947 tarihinde Ankara'da doğdu. 1965 yılında Ankara Koleji'ni bitirdi. Aynı yıl Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne girdi. 1971 yılında metalurji mühendisi ve 1973 yılında yüksek mühendisi olarak bu üniversitede eğitim tamamladı. 1974'ten bu doğuda çıkıldıktan fabrikalarda mühendisi olarak çalıştı.

1969 yılında gençlik hareketleri içinde yer aldı. 12 Mart darbesinde DİSK'li Metalcı'yu tutandıoğlu. Öğrenci Derneği'nde yönetimde yapı. Aynı yıllarda TİP ve Sosyalist Gençlik Örgütü üyesi oldu. 1971-1980 yılları arasında metalurji ve teknik elemanlar örgütlerinde.

Metalcılar Mühendisleri Odası Başkanı ve Genel Sekreterliği, TMMOB Yönetim Kurulu üyeliği, Metcar ve Mühendis Odaları Birliği Koordinasyon Kurulu sekreterliği ve Tüm Teknik Elemanlar Derneği Genel Yönetim Kurulu üyeliği gibi çeşitli görevler yerdi.

1974 yılında Türkiye Komünist Partisi'ne üye oldu. 1980 yılında Merkez Komitesi üyeliğine, 1985 yılında Politik Büro üyeliğine geçildi. 1988 yılında Türkiye Birleşik Komünist Partisi Birinci Kongresi'nde Merkez Komitesi ve Politik Büroya üyeliğine seçildi.

Evli, bir çocuğu var. 1982'den beri İsveç'te politik göçmen olarak yaşıyor.

AHMET KARDAM

18 Ağustos 1945 günü İstanbul'da doğdu. 1965 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. 1970-71 yıllarında ayrı fakülteyi ekonomi mezunlu yapıyor.

Üniversite öğrenciliği yıllarında öğrenci hareketinde aktif rol aldı. 1969 yılında Genç Demokratlar Derneğinin kurucusu Türkiye'ye ortaya yaradıp yan Türk Tıbbı Derneğinin 142. maddesine ilişkin mücadeleyle bir süre tutuklandı, yaşlama sonucunda beraat etti.

12 Mart'tan sonra "Aydınlık Sosyalist Dergi" adıyla yayınlanan makalesinden dolayı ilkinde yargılandı. Daha sonrası Türkiye'den ayrılarak Hollanda'ya gitti. Yaşadığı iki dağ sonucunda, gıyabında 10 yıl ağır hapis cezası aldı.

1974 yılında eskandan ol yasasından yararlanarak Türkiye'ye dönüş yaptı. 1975-77 yıllarında Marksist Tahlil Dergisi yayınlanan Sol Yayınevi'nda çalışması ve yazarlıkta ortaya çıktı.

1977 yılında Türkiye Komünist Partisi'ne üye oldu. 1980 yılında Merkez Komitesi üyeliğine, 1985 yılında Politik Büro üyeliğine geçildi. 1988 yılında Türkiye Birleşik Komünist Partisi Birinci Kongresi'nde Merkez Komitesi ve Politik Büroya üyeliğine seçildi.

Evli, bir çocuğu var. 1982'den beri İsveç'te politik göçmen olarak yaşıyor.

ŞEREF YILDIZ

8 Mayıs 1943'te Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde doğdu. 1963 yılında Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi'nden bitirdi. 1966'da İstanbul Maliye Fakültesi'ne girdi.

Aynı yıl Türkiye İşçi Partisi üyesi oldu. 1967'de İnönü Dönemi'nde ilan edilen İstanbul Teknik Üniversitesi'ne polis tarafından düzenlenen baskı ıkda tutuklandı.

12 Mart 1971 askeri darbesinden sonra tekrar tutuklanarak iki ayı dayanda yargılandı. 1974 yılında serbest bırakıldı. Aynı yıl Türkiye Komünist Partisi'ne üye oldu.

1977'de Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi üyeliğine geçildi. 1979'da İstanbul Teknik Üniversitesi'ne polis tarafından düzenlenen baskı ıkda tutuklandı.

Türkiye Komünist Partisi'nin 1983 yılındaki 5. Kongresi'nde Merkez Komitesi Merkez Komitesi ve Politik Büroya'ya seçildi.

1988 yılında yapılan Türkiye Birleşik Komünist Partisi Birinci Kongresi'nde partinin Merkez Komitesi üyeliğine seçildi.

Evli, bir çocuğu var. 1982'den beri İsveç'te politik göçmen olarak yaşıyor.

MEHMET BOZIŞIK

1963 yılında Kırıkkale'de doğdu.

1927 yılında Türkiye Komünist Partisi'ne üye oldu. 1930'lu yıllarda İstanbul'da ve Sanayi'de yürütülen faaliyetlerde ve örgütlenmede önemli rol oynadı.

Türkiye Komünist Partisi'nin 1932 yılında toplanan 4. Kongresi'nde Merkez Komitesi ve Politik Büro üyeliğine seçildi. 1932'de İstanbul, 1935'te Samsun ve 1947'de İzmir parti organlarını yöneticilikleri yaptı.

Türkiye Komünist Partisi'nin faaliyetlerinden ötürü 1928'de, 1932'de, 1936'da çeşitli mahkemelerde yargılandı, çeşitli cezalara çarptırıldı. 1948 yılında Türkiye Sosyalist İşçi Köylü Partisi davasında yargılandı, ne yıl ceza aldı. 1951 yılındaki TKP davası sanıklarından da. Samsun'daki Hürriyet tabutlarından iki yıl kaldı, 7 yıl ve ağır hapis cezasına çarptırıldı.

Bugüne kadar yaşamının 15 yıldan fazlasını cezaevlerinde geçirdi. Avrupa'nın her ülkesinde Türkiye'ye gönderilmiştir.

Türkiye Komünist Partisi'nin 1983'deki 5. Kongresi'nde Merkez Komitesi üyeliğine, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin 1988 yılındaki Birinci Kongresi'nde de bu partinin Merkez Komitesi üyeliğine seçildi.

Evli, bir çocuğu var. 1982'den beri İsveç'te politik göçmen olarak yaşıyor.

ENLER YOLDA

▶ *Karaca: "Dönüşler yeni bir şey başlatmak için değil, demokrasi için, yasallık için, barış için, canın yükseyen politik aktivitesi kalıbın için olacaktır."*

günlük politika yapmak durumundadır. Gülebil gelişen olaylara partiyi anında olumlu, olumsuz tepkisini gösterebilmelidir. Bu ise, artık yurtdışından değil, ülkeden olmalıdır.

Üçüncüsü: Daha önce izah ettiğim gibi, ülkede parti gözlükleri açık konumlara doğru geçiyor. Bu durumda, eğer yurtdışında kendimizi dönüşe hazırlayabilmişsek ve kabcı değilsek, yönetici-üye ayrımı söz konusu değildir burada, gidip ülkede hareketin bir tarafından da biz tutmalıyız.

Yeni Yök: Topla bir dönüş nü düşünülüyor, yoksa tek tek mi dönülecek? Bütün Merkez Komitesi üyeleri dönecekler mi? Dönecekleri kimler olacağı belli mi?

Karaca: Biz Merkez Komitesi toplantısında, "Yasallaşma mücadelesinin doğrultusu ve öne çıkan görevler" başlığı ile bir karar kabul etmiştik. Hatırlanacağı gibi, bu karada yasallaşma doğrultumuzu yeni verilerle çörümlerken, aynı zamanda ülkemizde genişlemiş Marksist güçlerin ortak eseri olabilecek partiyi nasıl yaratabiliriz diye yaklaşımlar getirdik. Karanda, bu süreç içerisinde partinin yurtdışındaki yöneticilerinin ülkeye gelmesi ve ülkeye aktarılması da yer alıyordu.

Önümüzdeki Eylül'den itibaren yurtdışındaki yöneticilerin dönüşünü öngörüyoruz. Yöneticilerin dönüşlerinin 1989 yılı içerisinde tamamlanmasını öngörüyoruz. Kararlarımız bu doğrultuda. Burada kimi beraber dönüşler olabileceği gibi, kimi tek tek dönüşler de olabilir. Ancak birşeyi daha hatırlatmakta yarar var. Ülkede yasallık belli bir güvenceye kavuşmadan, partinin sürekliliği açısından bir önlem olarak, yöneticilerin bir-iki yoldaşın bir süre daha yurtdışında kalmasında yarar görülmüştür.

Yeni Yök: Merkez Komitesi'nin sözünü ettiğimiz kararında, parti yönetiminin yurtdışındaki bölümünün Türkiye'ye dönmesi, Türkiye'de anılacak bir diş bağı sağmıkem yurtçar olarak sayılıyordu. Örneğin, TBKP'nin her olanda açık politik kimliğiyle yer alması, TBKP'yi temsil edecek bir sözcüler heyetinin kamuoyunun önüne çıkması gibi. Kararda öngörülen bu diğer adımların hepsi tamamlandı mı ki bu dönüş kararı alındı?

Karaca: Bu sorunuzun yanıtına girmeden önce birşey söyleyeyim.

Bizim kararlarımız bir tarafan uygulamaya konulmaya başlarken, bir tarafan "eskiyor", yani artık o karar aşılmış oluyor. Kimilerimiz, hala daha "formel olarak", o karar da şöyle denilmişti, o tam yerine getirildi mi, yoksa ondan vaz mı geçildi? diye düşünüyor. Örneğin 1988 sonbaharında, bizim öngördüğümüz "yağmur kurtuluşlar" hareketi... Şimdi bazılarımız, "Ne oldu bu?" diyor. Bu yine gündeme gelebilir. Hem de daha geniş olmalı. Bu nedenle o karada sınıfa, yasallaşmaya yönelik olarak yeşilme tavır aldırmakta. Yani resmi çevrelere komünist partisinin yasal olup olmayacağını net söylememekti. Bu aşamada bilinen açıklamalar yapıldı. Bu açıklamalar, ülkede

13.Genel Kurul'dan 15.Genel Kurul'a (1983-1989)

TÜRK-İŞ'TE EYLEMİN GÜNLÜĞÜ

Adımlar (İşçi-Sendika Sorunu)

Türk-İş 15.Genel Kurulu Aralık ayı başında yapılacak. Türk-İş Genel Kurulu ülkemiz işçi hareketi açısından giderek güncelliğini artırıyor. Gazetemiz 15.Genel Kurul'a kadar Türk-İş üzerine bir dizi inceleme ve yorum yazısıyla çe;;ti sendikacıların ve işçilerin görüşlerine yer verecek. Bu yazımızda Türk-İş'in "hareketlenmeye" başladığı 13.Genel Kurul sonrasında başlayarak Türk-İş'in bir eylem bilançosunu çıkardık. Daha çok kronolojik bir çalışma oldu bu. Çeleneksel sayılarımızda bu bilanço üstüne değerlendirmeler yer alacak.

TÜRK-İŞ 13.GENEL KURULU: 21-25 Aralık 1983.

Türk-İş Genel Kurulu, ANAP hükümetinin işbaşına gelmesinin hemen ardından yapıldı.

20 Şubat 1984-Hükümetle ilk görüş ayrılığı:

Yüksek Hakem Kurulu (YHK)'nun 1984 yılı zam oranlarını yüzde 25+2 bin lira olarak açıklaması üzerine Türk-İş, "Zam oranı yüzde 43 olmalıydı. Bu zam oranı işçiye haksızlıktır" değerlendirmesini yaptı.

Özal-Yılmaz tartışması:

Başbakan Özal Yılmaz'la görüşmesinden sonra, "Türk-İş başkanıyla yeniden görüşmeyeceğim. Parazitlıkların YHK ile yapılmalı" dedi. Bu açıklama üzerine Şevket Yılmaz, "Beni tazmayanı ben biç tanımam" dedi.

11 Mart 1984-Kapalı salon toplantıları:

Türk-İş sorunları işçilere anlatmak amacıyla çeşitli illerde salon toplantıları düzenleme kararı aldı. Toplantılardan ilki 11 Mart 1984'te İzmir'de yapıldı.

13 Nisan 1984-Even Türk-İş'i çağırıyor:

Türk-İş'in hükümete karşı giderek sertleşmesi üzerine, Kenan Even Türk-İş yöneticilerini çağırarak görüşüyor.

3 Haziran 1984-İslanbul Açık Hava Tiyatrosu toplantısı:

Türk-İş'in düzenlediği ve 10 bine yakın işçinin katıldığı bu toplantı 12 Eylül'den sonra ilk yığınsal işçi çıkışını oluşturdu. Toplantıda Türk-İş Genel Başkanı Yılmaz hükümet için "hiraya gelecekler" dedi.

17 Temmuz 1984-Türk-İş hükümet zirvesi:

Sonuç yok.

25 Eylül 1984-ILO'ya şikayet kararı:

Türk-İş Başkanlar Kurulu hükümetin ILO'ya şikayet edilmesini gündeme getiriyor.

17 Ekim 1984-Side-Kalemli görüşmesi:

Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide ve Çalışma Bakanı Mustafa Kalemli bir araya geliyor: Sonuç yok.

11 Şubat 1985-Yeni zirve:

Yine sonuç yok.

27 Mart 1985-Koordinasyon Kurulu'na tepki:

Türk-İş hükümetin Koordinasyon Kurulu aracılığıyla kamu sözleşmelerine müdahalesine tepki gösteriyor ve 15 Nisan'a kadar görüşmelere katılmama kararı alıyor.

11 Nisan 1985-İşçilerin ishamnülü kalmamıştır:

Türk-İş 11 Nisan'da yaptığı bir toplantıya Başbakan ve 10 bakanı çağırıyor. Hükümetin toplantıya katılmaması üzerine Türk-İş şu kararları alıyor:

— YHK'dan işçi üyeler çekilecek.

— Toplu sözleşmelere müdahaleyi protesto için sözleşmelerde imza töreni yapılmayacak.

— Yönetim Kurulu'nun sapkınaçap ilerde kapalı ya da açık hava toplantıları yapılacak.

29 Nisan 1985-Türk-İş hükümet zirvesi:

Sonuç yok.

12 Mayıs 1985-Bursa toplantısı:

Toplantıya 5 bin işçi katıldı. Yılmaz: "Zorla eyleme sürükleniyoruz".

16 Mayıs 1985-SSK Genel Kurulu'na tepki:

SSK Genel Kurulu'na katılan işçi delegeleri, SSK hastanelerinde yapılan yeni düzenlemeyle işçilerin yönetimden arındırılmasına tepki olarak SSK genel kurulunu terk etti.

8 Ekim 1985-Yurt gezisi:

Türk-İş yönetimi yerel sendika yöneticileriyle ve işçileriyle görüşmek üzere Doğu ve İç Anadolu bölgelerine bir gezi düzenledi ve bölgeler-de toplantılar yapıldı.

31 Ekim 1985-Hükümet programına tepki:

Hükümet programında 1986 zammının yüzde 30 olarak açıklanması ve asgari ücretin altında işçi çalıştırılmak istemesi üzerine Türk-İş, "Hükümet işçi ile, işsiz ile alay edilmemeyeceğini öğrenecektir" açıklamasını yaptı.

28 Kasım 1985-İl ve bölge temsilcileri toplantısı:

Kurul: "İşçi haklarının söke sökü alınması için Türk-İş'in talimatını bekliyoruz".

31 Aralık 1985-Parlamentoya çağrı toplantısı:

Ankara'da yapılan bu toplantıya 2000'e yakın sendikacı ve işçi katıldı. Toplantıda "Hükümet İstifa" ve "Genel Grev" sloganları atıldı. Toplantıya ICFTU (Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu) Genel Sekreteri John Vanderveken de katılarak hükümeti eleştirdi.

Emeklilik yaşı yükseltiliyor:

Parlamentoya çağrı toplantısının yapıldığı sıralarda hükümet emeklilik yaşını yükselten yasayı yürürlüğe sokuyordu. Toplamda emeklilik yaşının yükseltilmesi protesto ediliyordu.

15 Ocak 1986-Türk-İş Ansyasa değişikliği istiyor:

8 Şubat 1986-Bahkesir yürüyüşü:

Beş bine yakın işçinin katıldığı miting, Türk-İş temsilciliği tarafından düzenlendi. Sendika yürüyüşte tanınan pankartlarla İşverenler ve hükümet cephesi edildi.

22 Şubat 1986-İzmir mitingi:

Türk-İş'in düzenlediği, 12 Eylül sonrasının bu ilk yığınsal işçi mitingine yurdun dört bir yanından gelen on binlerce işçi katıldı. Miting Türk-İş ile hükümetin ilk büyük boy ölçüşmesi oldu.

30 Nisan 1986-Yeni eylem programı:

Türk-İş Başkanlar kurulu yaptığı açıklamayla "Genel grev"i gündeme getirdi ve şu kararları aldı:

— Hükümeti ILO ve ICFTU'ya şikayet,

— Toplu iş sözleşmelerinde uyuşmazlık zaptı tutulması ve greve gidilmesi,

— Grev yasağı olan iş kollarında kasa ve kafa birliğinin sağlanması,

— Grevlerin koordinali hale getirilmesi,

— Eskişehir'de yürüyüş yapılması ve 10 il de daha buna devam edilmesi.

22 Mayıs 1986-Özal-Yılmaz zirvesi:

Sonuç yok.

22 Haziran 1986-Eskişehir yürüyüş ve mitingi:

Türk-İş'in bu ikinci büyük mitingine 40 bin işçi katıldı. Mitingde hükümet istifaya çağrıldı.

15 Temmuz 1986-Yeni eylem kararları:

Samsun, Manisa, Zonguldak ve Gaziantep'de miting yapılman kararı alınıyor. Yılmaz: "Özal hükümetinin tavrı değişmese kadar eylemlerimiz sürecek!"

Hükümet mitinglere izin vermedi:

Yılmaz "Bunca hakszlığın bedelini Demokratik yollardan ödetecegiz!" Mitinglere izin verilmemesi üzerine Manisa, Samsun ve Zonguldak illerinde Eğitim ve Basın toplantısı altında yığınsal toplantılar yapıldı. Türk-İş yaptığı açıklamada "Türkiye'nin giderek bir polis devlet haline getirildiğini belirtti"

26 Eylül 1986-1500 kişilik basın toplantısı:

Hükümetin mitinglere izin vermemesini protesto için yapılan bu toplantıya 1500'e yakın sendikacı ve işçi katıldı.

28 Eylül 1986-Ara Seçimleri: "ANAP'a oy yok":

28 Eylül Ara seçimleri öncesi Türk-İş yaptığı açıklamalarla işçileri ANAP'a oy vermemeye çağırdı. Seçimlerde ANAP'ın oy oranı yüzde 43'den yüzde 32'ye kadar düştü ve Türk-İş'in eylem düzenlediği bölgelerde milletvekili çıkamadı.

Aralık 1986-14.Genel Kurulu: "1987 eylem yılı olacak":

Türk-İş 14.Genel Kurulu Özal hükümetinin protesto edildiği bir toplantıya dönüştü. Çalışma Bakanının konuşması protesto edildi, 14. Genel Kurulda yayınlanan sonuç bildirgesinde şöyle dendi:

Türk-İş,

"— Eksiksiz, kesintisiz, özgürlükçü demokrasiye dayanan,

— Halkın çıkarlarının sermayenin çıkarlarından üstün gören,

— İşsizliğe, enflasyona, hayat pahallığına son vercek programları benimseyen,

— Kişi hak ve özgürlüklerine saygılı,

— Çalışanlardan yana politikaların oluşturulup uygulattırılması için aktif mücadele verecektir,

— Demokrasinin bekçisi Türk-İş parlamepter rejimi sekteye uğratacak her türlü müdahaleye karşıdır"

Sonuç bildirgesinde DİSK'in kapatılması protesto ediliyor ve 1987 yılının Türk-İş için eylem yılı bağlangıcı olacağı belirtiliyordu.

16 Mart 1987-Yeni eylem planı:

— TBMM'ye yürüyüş,

— Yeni mitinglet,

— Ödenen ücret kadar verim uygulanması (İşi yavaşlatma).

24 Mart 1987-Türk-İş'e polis baskısı:

TBMM'ye dilekçe vermek isteyen sendikacılar polis tarafından Türk-İş'in önünde abluksyn alındı ve Mecliz'e yürütülmedi. Sendikacılar bu durumu protesto ederek dilekçeleri yaktılar.

25 Mart 1987-Eylemlere devam:

Başkanlar Kurulu yapılan uygulamayı "polis devleti" uygulaması olarak değerlendirdi ve Samsun'da miting kararı alıyor. Bu toplantının ardından polis Türk-İş kararlarıyla ilgilenmiyor.

27 Mart 1987-Nusret Demiral ölümü:

Ankara DGM Savcısı Nusret Demiral izinsiz yürüyüşü yapmakta gerekçeyle Türk-İş yöneticilerini 5.5 saat sorgulayarak gözdağı vermeye çalışıyor.

26 Nisan 1987-Samsun mitingi: İşçilerin nik ak hükümetin istifasını istedikleri mitingde polis sert eylemler aldı. Şevket Yılmaz mitingde, "Sandık ortaya konduğunda bu siyasal iktidara derslni vermeliyiz" dedi.

19 Nisan 1987-Mersin mitingine izin yok:

10 Mayıs 1987-İzmit mitingi Petrol İşçileriyle dayanışma:

Grevdeki Petrol-İş üyeleriyle dayanışma için yapılan mitinge 30 bin yakın işçi katıldı. Mitingde "gerek demokrasi istiyoruz, hükümet istifa, demokratik Türkiye" sloganları atılıyordu.

3 Temmuz 1987-Türk-İş Referandumda "evet":

Türk-İş Başkanlar Kurulu yaptığı açıklamada Siyasal yasakların kaldırılması için 6 Eylül'de yapılacak halk oylamasında yasaksız bir demokrasi için Evet deme kararını açıkladı. Türk-İş 35 ilde düzenlediği konferanslarda "evet" oyu kullanılmasını ifadeli. Evet kampanyası için 2.5 milyon dağıtıldı.

29 Ağustos 1987-Seydişehir mitingi:

▶ *Harb-İş Sendikası'nın İzmir'de gerçekleştirdiği miting, Türk-İş'in de desteğiyle, on binlerce İşçinin katılımıyla yapılıyordu.*

Grevdeki alüminyum işçileriyle dayanışma için Türk-İş tarafından düzenlendi.

6 Eylül 1987-Referandumda "evet":

Referandumdan kalpayı "evet" çıktı. Referandumda Türk-İş'in tavrının etkisi oldu.

16 Kasım 1987-ANAP'a "hayır":

Şevket Yılmaz: "29 Kasım seçimleri siyasal iktidara ders vermek için büyük bir fırsattır."

11 Aralık 1987-Adana Harb-İş mitingi:

Harb-İş'in düzenlediği ve Türk-İş'in desteklediği mitingde Ameriken üyeremi ve hükümet protesto edildi.

10/11 Şubat 1988-Türk-İş eylem programı: "Genel Grev":

— Bölge toplantıları yapılarak eylem kararları anlatılacak.

— Mart ayı içinde yurt çapında yemek boykotu.

— Sakarya, Adana, İstanbul illerinde pahalılığı protesto mitingleri yapılacak.

— Mayıs 1988'de iki saatlik iş bırakında işi bırakma eylemi.

— Yukarıdaki eylemler sonuç vermediği taktirde yurt düzeyinde bütün üyerlerinde iş bırakılması (30 Mayıs 1988'den itibaren).

6 Mart 1988-Emek Sineması toplantısı:

10/11 Şubat eylem kararları doğrultusunda yapılan İstanbul Bölge Toplantısı görkemli oldu. Yemek boykotunun tarihi açıklandı.

11 Mart-1988-Yemek Boykotu:

Bütün yurt çapında 1.5 milyona yakın işçinin katıldığı yemek boykotu yapıldı. Boykot tam bir başarıyla uygulandı.

26 Mart 1988-Sakarya mitingi:

3 Nisan 1988-Adana mitingi:

Şevket Yılmaz: "Biz bu gözlüğü buyun çıkarın demiyoruz! Ekmeğin özgürlüğün olmadığı yerde barıştan söz edebilir miyiz? Elbette ekmek ve özgürlük gelince kardan barıştan söz edemeyiz!"

23 Mart 1988-Türk-İş'e dava:

Türk-İş yöneticileri hakkında, "Anayasa değişikliğine evet" dediklerî için dava açıldı.

8 Nisan 1988-Yine dava:

Türk-İş yönetimi 10 Şubat eylem kararları yüzünden basın savcılığına ifade verdi.

7 Nisan 1988-ETUC Türk-İş'i üyeliğe kabul etti.

30 Nisan 1988-Türk-İş Özel görüşmesi:

Toplantı sonucunda Türk-İş yönetimi, Başbakan'ın işçi sorunlarının hallî için kısa vadede çözüm getireceği yolundaki yaklaşımına olumlu bakıldı.

6 Mayıs 1988-Hükümet açıklaması ve anlaşma:

Devlet Bakanı Kazım Oksay toplu sözleşmelerde enflasyonun altını imlemeyeceğini açıkladı. Türk-İş genel grev kararını askıya aldı.

8 Haziran 1988-ILO'ya şikayet:

28 Mayıs-İstanbul mitingi:

İzin yok.

Türk-İş: "İstanbul'da mutlaka bir miting düzeyinde işçinin gerçek gücünü göstereceğiz."

26-27 Ağustos 1988-Referandum'da "hayır":

Türk-İş bir kere daha ANAP hükümetine karşı tavır alarak yerel seçimlerin erken alınması girişimine ve ANAP'ın oyununa "hayır" demek kararı aldı.

22 Kasım 1988-Toplu sözleşmelerde ortak tavır:

Türk-İş yönetim ve başkanlar kurulu kamu kesiminde yenilenecek toplu sözleşmelerini yürütülmesi ve sonuçlandırılması için ortak hareket edilmesine karar verdi.

28 Aralık 1988-Evren'e ziyaret:

Yılmaz: "Kayıp Evren sorunlarının halli konusunda yardımcı olacaklar!"

30 Ocak 1989-Kamu kesiminde ortak tavır:

Türk-İş yönetimi ve kamuda yıllıki 26 sendikanın genel başkanı bir araya geldiler. "Amaç kamu sözleşmelerini ilke kararlarınıza uygun bitirmek olmalıdır".

22 Şubat 1989-Grevler gündemde:

Türk-İş Başkanlar Kurulunca oluşturulan komisyon toplandı: "Kamu işveren sendikalarının dayanacak bir tutum içinde olduğu belirtilerek kaçınılmaz grevlerin gündeme geldiği belirtildi."

Mart 1988-Kamu sözleşmelerinde tıkanma ve eylemler:

Kamu sözleşmelerinde hükümetin dayatması bir tutum alması ve sözleşmelerin çıkmaza girmesi üzerine Türk-İş Koordinasyon Kurulu şu açıklamayı yaptı:

"Türk-İş Koordinasyon Kurulu'nun belirlediği esaslar çerçevesinde Hükümet sorumlu davranır ve bir zemin hazırlarsa sorunu çözmeye hazırız. Ancak bu çözüm yolunun daha da fazla geciktirilmeye tahammülü yoktur. Aksi takdirde sonuna kadar mücadele başlar. O takdirde toplucu çalışmayacağımın ihtar ederiz. İhtirla da kalmayız. Hazır ol işçi kardeşim!"

Mart 1989-Sözleşmeler kilitlendi, yüzbinlerce işçi direnişte:

14 Mart 1989-Kamu sözleşmelerinde ortak tavır:

14 Mart'ta Ankara'da toplanan Türk-İş'e bağlı sendikaların merkez yöneticileri kamu sözleşmelerindki tıkanıklığa karşı ortak tavır kabul etsiler.

24 Mart 1989-Türk-İş: İşçiler direnme haklarını kullanacaklardır.

26 Mart 1989-Yerel seçim değerlendirmesi:

"Gerçekçi cevap açıklıkla verilmiştir."

Nisan 1989-Eylem ayı:

5 Nisan 1989-Türk-İş:

"Hükümetin önünde iki seçenek vardır ya uyguladığı ekonomik politikasını işçileri ezen sonuçlarını telafi edecek ya da yaygın eylem, direnis ve grevlerle karşılaşacaktır."

14 Nisan 1989-Özal: "Türk-İş'le görüşmeyeceğim":

"Bir grup sendikacının emekliik durumu var eylemleri bu yüzden yaptırıyorlar!"

14 Nisan 1989-Saat 13.30 Özal Yılmaz'ı görüşmeye çağırdı:

Eylemlerin yoğunlaşması üzerine Özal bir iki saat önce sarfettiği sözlere rağmen Şevket Yılmaz'ı görüşmeğe çağırdı ve Devlet Bakanı Cemil Çiçek'i görevlendirdi.

16 Mayıs 1989-Türk-İş Koordinasyon Kurulu grev takvimini belirledi.

17 Mayıs 1989-Anlaşma:

Eylemlerin etkisiyle yüzde 80'lerin üzerine çıkmayan hükümet, eylemlerin etkisiyle yüzde 142 zam vermek zorunda kaldı.

1 Mayıs 1989-Türk-İş ilk ke 1 Mayın'a sahip çıkıyor:

Türk-İş tarihinde ilk kez 1 Mayıs'a sahip çıkarak yayınladığı bir bildiriyle işçilerin bayramını kutladı.

7-28 Haziran 1989-ILO Genel Kurulunda Türk-İş'in girişimi üzerine hükümet kara listeye alındı.

16 Ağustos 1989-Sendikal dayanışmada dönüm noktası:

Türk-İş Başkanlar Kurulu yapılan açıklamayla iki bağımsız sendikanın yanında olduğunu belirtti. Yapı-Kredi iyelerinne karşı Banks'ı ve Çelik-İş üyelerinin sürdürdüğü grevi desteklediklerini belirtti. 24 Ağustos Karabük'te 31 Ağustos'ta İskenderun'da Çelik-İş'le dayanışma mitingleri kararı almdı. Türk-İş'in 3.kanı şöylesydi: "Cezaevlerinde ölümleri durdurun. Tüm yurttaşlarımın bu konuda duyarlı olmayı teşkilerini ortaya koymaya çağırıyoruz."

TÜRK-İŞ'İN KAPILARI BAĞIMSIZ SENDİKALARA AÇILMALIDIR

□ Hasan Candemir

Türk-İş Başkanlar Kurulu'nun 16 Ağustos 1989 tarihli açıklaması Türk-İş açısından bir dönüm noktasına işaret ediyor ve sendikal birlik açısından tarihsel bir fırsat ortaya koyuyor. Türk-İş ilk kez iki bağımsız sendikaya aktif destek veriyor ve dayanışma içinde olduğunu açıklıyor.

16 Ağustos tarihli Türk-İş Başkanlar Kurulu toplantısında Bağımsız Çelik-İş sendikası Genel Başkanı Metin Türker ile Bağımsız BANKS Genel Başkanı M.Ali Evren de katıldı. Daha sonra yapılan Türk-İş Başkanlar Kurulu açıklamasında Yapı Kredi bankasındaki uygulamalar kınanıyor ve BANKS'a aktif destek verildiği bildiriliyordu. Daha önceki Türk-İş'in aktif katılımıyla düzenlenen bir panelde, Yapı Kredi'deki iyeren baskısı ve işçi haklarının uluslararası boyutları tartışılıyordu. Bu panelde bir konuşma yapan Türk-İş üyesi Basınç Genel Başkanı Metin Tırıyakioğlu da Banks'a yapılan baskıları protesto ediyordu.

Türk-İş Başkanlar Kurulu 16 Ağustos tarihli açıklamasında, Çelik-İş'e ve Demir Çelik işçilerinin grevine açık destek veriliyor ve desteklemek amacıyla Karabük ve İskenderun'da miting kararı alınıyordu. Çeşitli engellemelere rağmen bu mitingler yapıldı. Hatta İskenderun'da mitingleri kararı alınmıştı. Türk-İş'in kararı şöyleydi: "Cezaevlerinde ölümleri durdurun. Tüm yurttaşlarımın bu konuda duyarlı olmayı teşkilerini ortaya koymaya çağırıyoruz."

Artık sıra bu konuda pratik adım atmaya gelmiştir.

Bilindiği gibi, Türk-İş'in tüzüğüne göre aynı işkolunda ancak bir sendika Türk-İş'e üye olabilir. Bu ilke genel olarak doğru olmakla birlikte içinde bulunduğumuz koşullarda sendikal birliği, konfederal birliği geciktirici olmaktadır. Öte yandan aynı işkolunda Türk-İş üyesi birden çok sendikanın varlığı sözkonusudur. Bu sendikaların birleşmesi girişimlerinin hemen sonuç vermesi uzak ihtimaldir. Bu birleşmeler belirli bir zaman alacaktır. Ancak bu sendikalar pekala Türk-İş çatısında işçi hakları ve demokrasi için ortaklaşa hareket edebiliyorlar. aynı işkolunda Türk-İş üyesi birden çok sendikanın varlığı bir zaal olmasına karşın konfederal birlik açısından Türk-İş'te olmaları dışarda olmalarından daha büyük bir avantajdır. Türk-İş'in ilgili tüzük hükmü ihtasal olmasına karşın, pratikte bir süre daha geçici madde yoluyla askıda kalacaktır.

Sendikal birlik konusunda bir geçiş süreci yaşanıyor. Kimi özgül koşullar gereği sendikal birlik öncelik konfederal birlik düzeye gerçekleşebilir. Sonra da işkolu düzeyinde birlik sorunu daha kolay çözülebilir. Şimdi böyleyine bir durumla karşı karşıyayız.

Bugün bağımsız sendikaların birçoğu konfederal birliğinin gereğini açık ya da örtük bir biçimde vurguluyorlar. Ancak Türk-İş'in tüzük hükmü bağımsız sendikaları Türk-İş'e üyeliğini ve Konfederal birliği engelliyor. Bu yol bağımsız sendikalara açılmalıdır. Türk-İş'in katılmak istiyen ücretsiz Türk-İş'in kapıları açılmalıdır. Türk-İş'in her iş kolunda tek sendikayı öngören tüzük hükmü bir süre için kaldırılmalı ya da askıya alınmalıdır. Böylelikle sendikal birlik yolunda bir adım daha atılmış olacaktır. Ayrıca, işkolunda birlik yolunda bir adım daha atılmış olacaktır. Ayrıca, işkolunda birlik süreçleri daha sağlıklı bir yoldan çözülecektir. Aynı konfederasyona üye sendikalar arasında birlik sorunu daha sağlıklı bir yolu gerecektir.

Bugün sendikal birlik konusunda yeni bir tarihsel fırsat ortaya çıkmıştır. Bu fırsat Orhan Balabanlı'nın deyimiyle Türk-İş'e tüm bağımsız sendikalara kapıların açarak işçi hareketinin birliğini sağlama yükümlülüğünü getiriyor.

Bakan'dan grev kırıcılığı önerisi

Özcan Kesgeç

Devlet Bakanı Cemil Çiçek, demir çelik anlaşmazlığı ile ilgili taraflara "yeni" bir "öneride" bulundu. Buna göre kurayla belirlenecek beş tarafsız resmi arabulucuyla, işverenin ve işçilerin temsilcisinden oluşacak yedi kişilik bir heyet toplu-iş sözleşmesi uyuşmazlığını çözümlemeliydi.

Bakan ayrıca düzenlediği basın toplantısında "teklifim reddedilirse tarafların iyi niyetinden kuşku duyarım" diyordu. MESS hemen, gazetelere verdiği çarşaf gibi ilânlarla, iyiniyetini (!) gösterdi. Öneriyi kabul ediyordu.

Bakan Çiçek, bu önerisiyle, kendisinin iyiniyeti hakkında işçilerin kuşkularını kanıtladı. MESS'le birlikte grev kırıcılığına soyundu.

Bakanın önerdiği ve kurayla belirlenmesini istediği resmi arabulucular, toplu-iş sözleşmesi grev ve lokavt yasasının 19. maddesinde tanımını bulan, Çalışma Bakanlığı'na bağlı bir kurumun yürüttüğü ve belirlediği kişilerden oluşmaktadır.

Yine aynı yasanın 22. maddesine göre, taraflar, grev öncesi bu arabulucularden birisi ile çalışmışlar ve sonuç alamamışlardır. Yani önerilen yeni birşey değildir.

Bakan ayrıca önerdiği "işçi ve işveren" temsilcileri ile, sendikayı devre dışı bırakmak, sendikayı işçilerin temsilcisi değilmiş gibi göstermek istemektedir. Bu ise açıkça "taraf olma" suçunu oluşturur Bakan açısından.

Ve daha da önemlisi, bu öneri, toplu-iş sözleşmesi, grev ve lokavt yasasının 58. maddesinde yasal bir düzenleme olarak vardır ve bu nedenle de yeni hiçbir yanı yoktur. 58. madde "taraflar anlaşarak toplu hak veya *menfaat* uyuşmazlıklarının her safhasında özel hakeme başvurabilirler" demektedir.

Ne var ki, bu yola başvurulması durumunda grev uygulaması yapılamaz, uygulama varsa ortadan kalkar.

İşte Bakanın "önerisinin" özü budur. Yeni olan da budur. Grevi yok etmek. Bunu da "iyiniyetle" yapmak.

Oysa asıl iyiniyet demir çelik işçilerinin haklı istemlerini karşılamaktır. İşçi sınıfı, özellikle de bugün grevde bulunan demir çelik işçileri içinde yaşadıkları ile kendi dışından gelecek "iyiniyet" gösterilerine karşı uyanık olmayı öğrenmiş, en azından dikkatli olmanın gerekliliğini kavramıştır.

İşçiler, haklı istemlerinin karşısına dikilenlerin iyiniyetinden kuşku duymaktadırlar.

Demir çelik işçilerinin haklı istemlerinin gerçekleşmesi, grev hakkının kullanılmasının, birlik ve dayanışmanın, sendikal hak ve özgürlükler savaşımında bir adım daha ilerlemenin, somutlanması olacaktır.□

▶ Özcan Kesgeç'in yazısı, demir-çelik grevinin durdurulmasından önce yazılmıştır.

GEREKÇE: "İYİ NİYET KURALLARINA AYKIRILIK..."

Ankara 5.İş Mahkemesi, 2822 sayılı toplu iş sözleşmesi grev ve lokavt yasasının 47. maddesine dayanarak, demir-çelik grevini durdurdu. Hiçbir yorum yapmadan, 2822 sayılı grev ve lokavt yasasının 47. maddesinin birinci fıkrasını aynen yayımlıyoruz:

"Grev hakkının ve lokavtın kötüye kullanılması grev hakkı ve lokavt iyiniyet kurallarına aykırı tarzda, toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaz. Bu kurala aykırı olarak kullanılan grev veya lokavt, bir tarafın ve Çalışma Bakanının başvurusu üzerine 15. maddeye göre yetkili iş mahkemesi kararı ile durdurulur."

II.Enternasyonal'in kuruluşunun 100.yıldönümü

BUZLAR ÇÖZÜLÜYOR MU

Sosyal demokratlar ve komünistler ideolojik farklılık ve tartışmaya karşın, işbirliği ve mutabakat doğrultusunu, günün sorunlarına birlikte yanıt arayarak oluşturmaya çalışıyorlar.

■ Ayşe Güler

Moskova'da 23-25 Mayıs 1989 günleri arasında II.Enternasyonal'in kuruluşunun 100. yıldönümü üzerine **"Günümüz Dünyasında İşçi Hareketinin Sorunları"** konulu bir sempozyum yapıldı. Federal Alman ve Sovyet basınında yer alan sempozyum üzerine yazı ve haberlere göre, toplantıya 26 ülkeden 50 sosyal demokrat ve komünist bilim adamı katıldı. Ev sahipliğini SBKP MK Toplum Bilimleri Enstitüsü, SSCB Bilimler Akademisi Uluslararası İşçi Hareketi Enstitüsü ve Sovyet Sendikalar Birliği Merkez Konseyi'nin ortaklaşa üstlendikleri sempozyuma, Sosyalist Enternasyonal Başkanı **Willy Brandt** özel bir temsilci gönderdi, İtalyan sosyalist Partisi Başkanı **Bettino Craxi** ise bir tebliğ iletti.

Sempozyumdaki tartışmaların üç ana sorun etrafında odaklaştırıldığı açıklandı: **1- Demokratik bir reform alternatifinin sorunları, 2- Sosyalizmin perspektifleri, 3- İdeolojik tartışma kültürünün içeriği.**

Her üç konuda da toplantıya katılanlar arasında bir dizi konuda mutabakat sağlandığı gibi, yoğun tartışmalar da yapıldı.

İlginç olan, tartışmaların yalnızca sosyal demokratlar ile komünistler arasında değil, sosyal demokratlarla sosyal demokratlar ya da komünistler ile komünistler arasında da söz konusu olmasıydı.

SBKP MK üyelerinden **Valentin Fallin**, uzun yıllardan beri bu türden bir toplantının gerçekleşmediğine dikkat çekerken, işçi hareketinin bu iki ana kolunun günümüzde tüm insanlığı tehdit eden sorunlarla karşı karşıya bulunduklarını belirtti. Fallin, her iki akımın farklılıklarını korumalarından yana olduğunu, ancak her ikisinin de II. Enternasyonal'in deneyimlerini birlikte değerlendirerek eski yanlışlarını yinelememeleri gerektiğini, çağın bunu zorunlu kıldığını söyledi.

SBKP MK Toplum Bilimleri Enstitüsü'nden **Yuri Krasin** şu sorunun günümüzde eskidiğini vurguladı: "İşçi sınıfının gelişmesi kapitalizmde reformlar yapılarak mı, yoksa kapitalizmi devrimci yolla kaldırarak mı sağlanacak?" Günümüz koşullarında, özellikle de insanlığın karşı karşıya bulunduğu bunalım ortamında işbirliğinin ve mutabakat aramanın komünistler ve sosyal demokratlar için olağanüstü önem kazandığına değinen Krasin, kapitalist ülkelerdeki global bunalımın durumunun aşılabilmesi için yenitutuculuğa karşı demokratik bir alternatifin oluşturulması zorunluluğu üzerinde durdu.

Federal Alman Sosyal Demokrat Partisi ve Heinemann Akademisi temsilcisi **Thomas Meyer**, hem kapitalizme, hem de reel sosyalizme karşı demokratik bir karşı öneri taslağı getirdi. Mayer'in görüşüne göre, bir yandan doğayı tahrip eden üreticilik aşılmalıydı, öte yandan üretici güçlerin gelişmesi mutlaka toplum tarafından denetlenmeliydi.

İtalyan Komünist Partisi üyesi ve Gramsci Enstitüsü temsilcisi **C.Mancina**, Meyer'in görüşlerine katıldığını belirttikten sonra, şu tezi savundu: Günümüz kapitalizmini alışılagelmiş biçimler ile aşmak artık mümkün değildir. Öte yandan günümüzde varolan üretim ve birikim tipleri de eskimiştir. O nedenle, radikal bir reform programı gerekmektedir.

Tartışmalar sırasında Federal Alman Sosyal Demokrat Partisi'nden **Karl-Heinz Klaer**, Marksistlere, çok uzun süre çöken, çürüyen kapitalizm teorisine yapışıp kalma eleştirisini getirdi. Heinemann Akademisi temsilcilerinden Horst Heimann, istikrarlı gelişen kapitalizm koşullarında reformist bir mutabakata varmanın günün görevi olduğunda ısrar etti.

İngiltere Komünist Partisi Tarih Komisyonu üyelerinden **J.Moore**, reformist düşlere kapılınmaması gerektiğini, çünkü reformizmin yüz yıllık bir geçmişi olmasına karşın, işçi hareketinin hiçbir sorununu çözemediğini kaydetti.

Sempozyuma katılan komünist bilim adamlarının çoğunluğu, Moore'un reformizmi bir çözüm olarak görmeme uyarısına katıldıklarını, ancak, günün koşullarında ve çözülmesi gündemde olan sorunlar bağlamında reformların kazandıkları önemin de hiçbir şekilde küçümsenmemesi gerektiğini belirttiler.

Demokratik Alman Cumhuriyeti Toplum Bilimleri Akademisi'nden **Heinz Petrak**, Lenin'e dayanarak, işçi hareketinin günümüzde modern kapitalizmin çok değişik gelişme varyantlarına göre kendisini hazırlaması gerektiğini söyledi. Alman Komünist Partisi ve IMSF temsilcisi **Jürgen Reusch**, aynı fikirde olduğunu ortaya koyduktan sonra, kapitalizmin nasıl aşılacağı sorusunun gündemden kalkmadığını, işçilerin demokratik bir karşı gücünün mutlaka gerekli olduğunu söyledi.

Sosyalizmin perspektifi üzerine tartışılırken, **Horst Heimann** şunu ortaya attı: "Geleneksel sosyalizm konsepti, yani üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti artı merkezi planlama iflas etmiştir." Heimann, bundan böyle, sosyalizm perspektifinin bu model dışında olabileceğinde ısrar etti. Sosyalizmin perspektifleri üzerine tartışma, sosyalist ülkelerde ve genel olarak komünistler arasında sürdüğü için sempozyumda olgunlaşmış görüşler ortaya konamadı.

Sosyal demokratlarla komünistlerin işbirliği görüşülürken, iki Sovyet bilimadamı, **Galkin** ve **Timofeyev**, "ideolojik silahsızlanma" tezini ortaya attılar. Gerek sosyal demokratlar, gerekse komünistler bu görüş üzerine tartıştılar.

İsviçre'li gazeteci **Jean Ziegler** bu konuda "dogmatik" olarak kalmak istediğini belirtirken, sosyal demokrat Thomas Meyer, sözü edilen görüşten her iki tarafın da yaklaşımlarının "uyumu"nu anlamadığını, bunun her iki taraf arasındaki düşmanca yaklaşımlara son vermek olarak yorumlanması gerektiğini söyledi. Demokratik Alman Heinz Petrak, ideolojik tartışmanın sürdüğünü kaydettikten sonra, ideolojik alandaki soğuk savaşın sona ermesi, üretici bir ideolojik tartışmaya yararlı olacak bir tartışma kültürünün oluşturulması gerektiği üzerinde durdu.

SBKP MK'nin Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkan Yardımcılarından **Karen Brutenz**, Sovyet APN ajansının sorularını yanıtlarken, sempozyumun yararlı ve üretken bir toplantı olarak nitelendirilebileceğini, bu görüşü toplantıya katılan bilim adamlarının da paylaştıklarını açıkladı. Brutenz'e göre, II. Enternasyonal'in kuruluşunun 100. yıldönümü üzerine düzenlenen bu toplantı, komünistlerle sosyal demokratlar arasında görüş değiş tokuşunun ne kadar gerekli olduğunu kanıtlamıştı.□

17. SAYI ÇIKTI

Eylül 1989

- **Demokratikleşmeden Başka Alternatif Yok** / *V.Tabone*
- **Arnavutluk Yeni Yaklaşımlar Arıyor** / *A.Gialobazzi*
- **Üçüncü Dünyada Reform ve Devrim** / *C.Mahrdel*
- **Yığınsal Demokratik Hareketlerde Gelişme Eğilimleri** / *L.Lisutkina, S.Patruşev*
- **Öğrenilmemiş Dersler** / *L.Ariyeviç*

dünyaya bakış

Ders kitaplarında yazıldığı gibi değil

"TÜM ÇOCUKLAR ELELE VERSE, DÜNYA DAHA GÜZEL OLUR"

Güleneç Öztürkçü (Atina)-Yunanistan'ın Larissa şehrine bağlı Metaksohori köyünün (İpekköy) çocukları Filistinli, Türk, Kürt yaştılarını bu şarkıyla karşılayarak köylerinde konuk ettiler. Farklı dilleri konuşanlar da hiçbir farklarının olmadığını, oyunun, öyüngüsü, saf, sevgi dolu yüreklerinin ortak dil olduğunu bizarada oldukları birkaç saat içinde gördüler. İpekköy kadınlarının kendi elleriyle pişirdikleri yemeği köy meydanında birlikte yerken "barış-kardeşlik" dileklerini birbirlerine ilettiler.

Uluslararası Demokratik Dayanışma için Yunanistan Komitesi (EEDDA) ve Belediye Çalışanları Federasyonu'nun (POP-OTA) çağrısını olarak, 1967'den beri İsrail İşgali altında bulunan bölgesinin 8-13 yaşları arasında 15 Filistinli çocuk üç haftalığına tatillerini geçirmek için Yunanistan'a geldi. Son bafta da ülkemizden 9-10 yaşları arasında 4 çocuk onlara katılarak Yunanistan'a, Filistinli ve Yunanlı yaştıların tanıma fırsatı buldular.

19 çocuk bu süre içinde çeşitli il ve ilçe belediyelerine, işçi merkezlerinin konuğu oldu. 12 yaşındaki Filistinli Fadıl burada korkusuzca gezebildiklerini, parklarda oynayıp denize girebildiklerini söylüyor ve hemen ardından ekliyordu: "Bunu tüm Filistinli çocuklarla paylaşmak isterdim." 11 yaşında Assaf mahallede arkadaşlarıyla oynayamadığını, sokaklarda sürekli askerlerin olduğunu söylüyor. İşgal bölgesindeki Filistin halkının ayaklanmasının, "İNTİFADA"nın başladığı 1987 Aralık'dan beri Filistinli çocuklar düzenli okula gidemiyor. Joref ofkeyle "İsrail bizi cahil, eğitim de bırakmak istiyor" derken, doktor olmak isteyen 12 yaşındaki Beşir "Okullarımız açılsın, İsrail hükümetine baskı yapılsın" diyor.

9 yaşındaki Rim cezaevlerine çok yakın olduğu halde; 7 aydır hapistekı babasını göremiyor. Filistinli arkadaşının yaşı Zeynep'in babası da yıllarca Diyarbakır cezaevinde kalmış; Zeynep de çok küçük yaşta babasını ziyaretlerinde demir parmaklıkları tanımış. Sorularınızda çocukların mahzunlaştıklarını görünce, beni de suçluluk duygusu kapıyordu.

Ama çocuklar kendi yurtlarında özgürce yaşayamamanın, sokaklarda oynayamamanın, kendi dillerinde eğitim görememe, okula gidememe nedenlerini anlamaya çalışıyorlar. Özlem sürekli "İsrail'de İlk kardeşlerimize nasıl yardım edebiliriz" diye soruyor. Beşir gösterilerde olduğunda genderin İsrail askerlerine taş attığını, çocukların da toplularla taş toplادıklarını, gençler tutuklandıklarında kendilerinin taş atmayı sürdürdüklerini, gençyarısı yıllarının basıldığını, saatlerce sokaklarda beklediklerini, ayaklarının şişip dok olduğunu anlatırken Zeynep, "Biz de Türkiye'den taş gönderelim" diyor.

9 Yaşındaki Erdem Yunanistan deyince akla savaş geldiğini, oysa burarın normal bir ülke olduğunu, Türkiye'ye çok benzediğini, insanlarının da farklı olmadığını söylüyor.

Yunanistan'da da, Türkiye'de de ders kitaplarında tarih anlatılırken çocukların aklında "Türkiye-Yunanistan-Savaş" sözleri kalıyor. Tarihinizi, geçmişteki savaşları, aynı felaketleri, acıları bir daha yaşamamak için öğretmeliyiz çocuklara. Onların küçücük beyinlerinde "Barış-Dostluk-Kardeşlik" sözleri kalmalı...

Özgür devletlerini kurmak, topraklarındaki işgale karşı, silaha karşı taşla dövüşen Filistinli çocukların yıkarkısı herşeyi anlatıyor aslında: "Yurdum, yurdum/Sevgime ve yüreğime sahipsin/Atalarımın toprağı Filistin/Sana dönmeliyim/Bu umut gerçekleşecek de/Ülkemiz özgür olacak/Filistin/Sen en değerli taşsın/Asırlarca onuru kalacaksın/Yurdum özgür yaşa/ve düşmanlarına rağmen barışçı kal."

Derya, "İnsana barış olmalı, dost olmalıyız birbirimize yardım etmeliyiz. Ben de Filistinli ve Yunanlı çocukları Türkiye'ye davet etmek isterim" derken Filistinli Fadıl da "Bizim ülkemiz de özgür olsaydı, bizim konuğumuz olarak böyle birlikte oynasaydık", diyordu.□

▶ Çocukların dünyası sınır tanımıyor.

ABD'de umut verici gelişme

GÖKKUŞAĞI KOALİSYONU

Gökkuşağı Koalisyonu, Bush yönetimine karşı alternatif bir görüş, çok çeşitli çevrelerin çıkarlarını savunan ve iktidara karşı meydan okuyabilecek temel baskı gücü haline geliyor.

■ Ünal Doğan

Türkiye'de ve dünyada Amerika Birleşik Devletleri üzerine pek çok konuda haber verilip, yayın yapılır. Sadece bir noktada, ABD iletişi hareketi ve onun günlerce durumu üzerinde, nedense pek durulmaz. Oysa kapitalist-emperyalist dünyanın en ileri ülkesi ABD'de işçi ve ilerici hareketin kökü bir geçtiniş ve gücünü yeniden kazanmaya bir yapısı vardır.

80'li yıllardan beri süren Reganci gericilik ve rutuncu Cumhuriyetçi Parti yönetiri Amerikalı ilericileri olduka kötü bir durama düşürmüştü. Geçen yıl yapılan başkanlık seçimlerini tektar Cumhuriyetçi Parti'nin adayı Bush'un kazanmasıyla "Yeni Dünya"nın kapıdan ilerlemesi daha ar etkileydi ve mücadeleye devam etme zamanı geldi.

Özellikle 1983'te zenci demokrat senatör Jesse Jackson'un kurulmasına öndeerlik ettiği "Rainbow Coalition" (Gökkuşağı Koalisyonu) bugün ABD'de birçok ilerici ve demokrat için Cumhuriyetçi Parti yönetimi ve onun tutucu politikasına karşı en geniş güçlerin nitelendirildiği birleştirici ulusal çapta ve etkili bir güç olarak görülüyor.

Bilindiği gibi Jesse Jackson 1984'te Amerikan tarihinde başkan adayı olan ilk siyah olarak seçime katılmış ve bu durum ABD politik yaşamının oldukça elektriklenmesine yol açmıştı. Aynı zamanda kendi partisine, Demokratlar'a da bir bıraktıkı havası taşıyan Jackson'un seçim kampanyası o güne dek Amerikan politik arenasının dışında tutulmuş olanların duygu ve düşüncelerini tartışmaya soktu. Jackson'un kampanyası başlangıçta çiyanların etkinliğini artırmak gibi bir amaç taşıma da çok çabuk zenci-eşe birlikte diğer tüm azınlıkların özel çıkar grupları ve onların seçime çıkıncı karşı bir meydan okuma haline dönüştü.

Gökkuşağı Koalisyonu sürekli ırgıçuluğu olan, ulusal çapta, barışçıl ve ilerici bir güç olarak konumunu gün geçtikçe pekiştiriyor. 1988 de rekor Demokratlar'ın başkan adayı olan Jackson, daha önce aldığı oyları yaklaşık iki misli artırarak, 7 milyon oy topladı. Bu tayı oranlıyor tabanının sadece siyah seçmenlerden oluşmadığını da gösteriyor. Ön seçimlerde 13 eyalette - bazılarında siyahların azınlıkta bulunduğu- Alaska ve Porto Riko'da da Jackson kazanarak ABD'nin en savgın ve güçlü zenci politikacısı haline geldi. Demokrat Parti'nin ilerici kanadının liderlerinden olan Jackson gidecek çiftçilerin, emeklilerin, sendikacıların, barışçıların, çalışanların, azınlıkların kısacası Gökkuşağı'nın sözcüsü haline geldi. Bugün Gökkuşağı Koalisyonu, temeli çok genişleyerek ABD'nin üçüncü partisi olarak görülmeye başlandı.

Ne var ki koalisyonun daha geniş ve halkçı bir orgüt olabilmesi için çok daha zorlu etapları aşması gerekiyor. Devletin her alanda egemenlerine ve muhaleflerine rağmen ilerici kesimlerin çoğu için Gökkuşağı Koalisyonu çeşitli akımları birleştirebilecek en olanaklı güç olarak görülüyor. Geçtiğimiz iki yılda toplanan Gökkuşağı yönetileri, koalisyonun gelecekteki pla ilamak ve çeşitli sorunları çözümlemek için Chicago'da toplandılar. İşçi hareketinden, seçilmiş kent yöneticilerinden, sivil aktivistlerden, eğitimcilerden, yoksullar, İspanyol azınlıklarından, homoseksüel grup temsilcilerinden, dayanışma örgütlerinden gelen, temsilcilerin katıldığı renkli ve etkili toplantıya Jackson başkanlık etti.

Örgütleyiciler toplantıya adaletli bir ekonomi için, barışçı bir dış politika ve seçmen kütüklerine yazılmayı engelleyen kanunlara karşı geniş bir alternatif program sundular.

Chicago toplantısı; ABD Başkanı Bush'un seçim önceci kampanyasında Jesse Jackson'a söylediği "Gökkuşağı Koalisyonu'nun yönetime karşı en tutarlı muhalefet merkezi haline geldiği" açıklamasını doğruladı.

Jackson, Gökkuşağı Koalisyonu'nun Demokratik Parti yönetimine ele geçirmek için kullandığı yöntemlerine karşı ise, "tüm bu örgütlerin Demokrat Parti gibi bir örgütün içinde kalamayacağını" belirliyor.

Gökkuşağı Koalisyonu, Bush yönetimine karşı alternatif bir görüş, çok çeşitli çevrelerin çıkarlarını savunan ve iktidara karşı meydan okuyabilecek temel baskı gücü haline geliyor.

Evet, "Doğu cephesinde glasnost, Batı cephesinde Gökkuşağı var" demek için erken mi acaba?□

Kitabı kundaklamak boşuna

'BİNLERCE KİTAPDAN GÖRKEMLİ BİR ANIT'

Kundaklanan; bilgiye, araştırmaya, aydınlık düşünceye yönelmek isteyen yurttaşların oluşturduğu sevgi yumağı, yani Mis sokağındaki "kitap bahçesi"nin rengârenk çiçekleridi.

Cumhuriyet Kitap Kulübü ile Beyoğlu Belediyesi'nin katkularıyla düzenlenen Beyoğlu Kitap Günleri '89 nedeniyle açılan Kitap Sergisi'ne 25 Ağustos gündüz düzenlenen saldırı büyük bir tepki ile karşılandı. Yüzlerce kitap İstanbul'un ortasında ateşe verildi. Kitaba, kültüre düşmanlık bir kez daha kendini en vahşi bir biçimde ortaya koydu. Mis Sokağı'ndaki kitap sergisine yapılan saldırı için Cumhuriyet Kitap Kulübü yöneticilerinden Ömer Çürüoğlu ile görüştük. Çürüoğlu saldırının yalnızca kendilerine olmadığını, onların bünyesinde bütün yaşınevlerine, kitap sevgisine, okuma alışkanlığına olduğunu söylüyor.

— Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün Beyoğlu Belediyesi'nin kaskısıyla düzenlediği Kitap Sergisi'ne saldırı olayını nasıl değerlandiriyorsunuz?

Çürüoğlu: Bu olayı düzenleyenlerin amacı sait maddî zarar vermek" olmasa gerek. Toplumda yavaş yavaş açılmakta olan kitap ilgisi kundaklanmıştır, kanımızca.

Şöyle bir geziye doğru bakalım isterseniz. Alabildiğine yoğun bakıcıların yşandığı bir dokuz yıl var ardımızda. Resmî demeçlerden tutu da günlük konuşmalarımıza kadar "yasak kitap" sözcüğü eksilmedi yaşanmızda. Yurttaşlar TV ekranlarından bep "muazır neşriyat" görüntüleri izledi. Ders kitabı dışında, en sıradan bayvrtu yapıtları dahi kuşkulu bakışlara neden oldu. Trende, vapurda, otobüste kitabını açıp okuyanlar daha sıkı kimlik kontrolünden geçirildiler. Bu tavır eğitimsiz görevlilerin ingizarlığı biçiminde açıklanamaz.

İşte Cumhuriyet Kitap Kulübü böylesi bir ortamda kuruluşunu gerçekleştirdi ve kitabı sevdirme uğrasının en önünde yürüdü. 1989'lara gelindiğinde bu uğraşın meyvaları yavaş yavaş olgunlaşmaktaydı. Kitap fiyatlarının alabildiğine yükselmesine karşın, okurlarda bir kıpırdanma gözleniyordu. Özellikle yaz aylarında, kitap satışlarının azalmasını beklerken, tam tersine gelişmelere tanık oldu. Bu sapmanın bizi, "kitap sergisi"ni yıllarca kitaptan uzak kalmış bir yöreye Beyoğlu'na götürmek düşüncesine yönelti. Beyoğlu, uzun yıllar "kitap"tan uzak kalmıştı. İstiklal Caddesi'ndeki mevcut kitapçıların yerini butikler almıştı. "Kitap" geri dönmeliydi Beyoğlu'na. En bayağı anlamıyla "eğlence merkezi"ne dönüşen Beyoğlu, yeniden "kültür merkezi" kimliğine kavuşabilir miydi?

Bu soruya ilk "evet" demesi gereken bir kurum olarak kendimizi gördük. Beyoğlu Belediyesi'nin işbirliği önerisi bu isteğik birleşince işe koyulduk. Bir kere 1.KİTAP GÜNLERİ'nde okurla içiçe bir düzenleme ortaya koymayıdık. Kitap okuru gelip dileğiği gibi gezebilmeli, inceleyip karıştırdığı kitaplardan istediğini seçip, indirimli edinebilmeliydi. Bunu uygun ahşap modüllerimiz Mis Sokağı'nın tam ortasına kuruldu. Uzaktan bakılınca binlerce kitaptan görkemli bir anıt görünümü karşısında duygulanırmak olanaksızdı.

Şimdi sorunumun yanıtına geliyorum. Anlattığımı bu gelişmelerden rahatsızlık duyusuz gerekenler, yani toplumda ve özel olarak bu yörede ekseri zedelenenler -gazeteler buna ülkücü mafya adını veriyor- saldırı planlarını ele alıp, 25 Ağustos sabahı uyguladılar.

Sadece Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün sergisine saldırmadılar şüphesiz. Birin bünyesinde tüm yaşınevlerine saldırdılar. Kitap sergisi, okuma alışkanlığına da saldırdılar. 40 bin kitap kulübü üyesine saldırdılar.

Kundaklanan; bilgiye, araştırmaya, aydınlık düşünceye yönelmek isteyen yurttaşların oluşturduğu sevgi yumağı, yani Mis Sokağındaki "kitap bahçesi"nin rengarenk çiçekleridi.

Bu değerlendirmemize birşey daha eklemek gerek. Kündaklama olayının hemen ardından, hatta aynı gün gecesi bir kitap fergahı oluşturarak sergimizi kesintiye uğrattıma dık. Basın ve yayın organları konuyla sıcak bir biçimde ilgilendiler. Yabancı TV ekipleri olayı dik katte izleyip görüş aldılar. Yalnız olmadığımızı, bu uğraşta de-ek aradığımızı da yalnız kalmayacağımızı gördük. İleriyi için umut verici gelişmelerin bir başka yönü de kitap okurlarının yıldırılmayacağının anlaşılmasıdır. Gerçekten 1.Kitap Günleri adıyla sürdürdüğümüz kitap sergisine kundaklama olayından sonra ilgi daha da arttı. Destek ve dayanışma mesajları geldi. Ziyaretler eksik olmadı.

Burada özellikle bir noktayı belirtmeliyiz. Değerli romancımız Yaşar Kemal'in 1.Kitap Günleri'ni ziyaretini ve kurallarını bozarak kitabıdağı ünsa gününü, sayın Aziz Nesin'in "dayanışma" amacıyla ısıı ütü iki gün aramızda olmasını şükranla anmak isteriz. Bizzat tanık olduğum bir olayı size aktarayım. Aziz Nesin'in imza günlerinde uzun kuyruklar oluştu. Geç saatlerde Aziz bey o kadar yorulsuyordu ki, artık imzasını sol elyle sağ bileğini tutarak zorlanarak atabiliyordu. Birçok ünlü yazarımızı Mis Sokağında ağırlamak bizim için onur kaynağı oldu.

— Cumhuriyet Kitap Kulübü pekçok yerde, kitap sergileri açtı. Bu sergiler değişik yörelerde farklı mekanlarda düzenlendi. Bu düzeyde olmasa da, daha önce kitap sergilerinize saldırı olayı ile karşılaştınız mı?

Çürüoğlu: Saldırı olayları olmadı ama engellemelerle çok karşılaştık. Engellemelerin ilki, Samsun'da 1985 yılında oldu. Güvenlik güçleri, piyasada serbestçe satılan kimli kitaplara "toplatma kararı" oldu- ğu gerekçesiyle elkoymak istedi.

Samsun'da "kitap şenliği" düzenlemiştik. Stoklarımızda bulunan tüm yaşınevlerinin kitaplarını da ortada sergiliyordık. Ancak bölüyorsunuz, Türkiye'de kitaplar kovuşturmaya uğruyor ve ardından mahkeme toplatma kararı veriyor. Bu karar tüm karakollara bildiriliyor. Yargılama sürüyor ve diyelim ki o kitap beraat ediyor. Bu beraat kararı sadece taraf olan Yayınevi ve yazar'çevirmen bilgiye. Kitabın beraat ettiği, serbest bırakıldığı güvenlik birimlerine ulaşmıyor. İşte bu bilgi eksikliği Anadolu'da sorun yaratıyor. Samsun'da bizim yaşadığımız durum budur. İstanbul'dan beraat kararları Samsun'a ulaşınca durum aydınlandı. Ancak olan bitsin şenliğimize olmuştu. Güvenlik güçleri bazı kitaplara elkoymuş ve o günlerde bir tedirginlik ortamı yaratırmıştı.

Benzer bir olay Bursa'da ertesi yıl yaşandı. Yine Bursa'dakı kitap şenliğimiz için yetkili makamlardan izin alınmıştı. Bu arada düzenlenen imza günleri de basında duyurulmuştu. O günlerde olağanüstü hal ile yönetilen Bursa ilinin Valisi, imza günlerine katılacak yazarlar için ayrıca izin alınması gerektiğini bildirdi. İmza günlerini kapalı salon toplantısı gibi görmek istiyordu Vali.

İmza günü için İstanbul'dan yola çıkan yazarlarımız başta Necati Cumalı ve Bekir Yıldız olmak üzere geri dönmek zorunda kaldılar. Düpedüz engellenmeydı bu tutumun amacı.

Bunlara ek olarak yasal düzenlemelerden kaynaklanan "engelleri" saymak istemiyorum.

— Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün maddî zararı ne kadar oldu?

Çürüoğlu: Maddî zararımız 15 milyon lira kadar tahmin ediliyor. Bunun yünde 90'ı kitaptır. Verilen rakam satış değeri dikkate alınarak verilmiştir. Olaya hemen müdahale edilerek yangının büyümesi önlenmiştir.

Bu sorunuzu izninizle biraz açmak istiyorum. Kundaklanan kitaplar hangi yaşınevlerinin ne tür kitaplarıydı diye soru içinde bir soruyla girmek istiyorum.

Kundaklama olayı İstiklal Caddesi'nin hemen sokak başında meydana geldi. Birçok yaşınevinin kitapları olaya hedef oldu. Sergimizin caddeye en yakın olan bölümünde ise dün, tasavvuf konulu kitaplar, toplumda "sağ" eğilimli olarak bilinen yazarların kitapları da yer almaktaydı. Bu kitaplar da kül oldu. Tanpınar'ın romanları, İsmail Kara'nın Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi adlı yapıtı, hele Orhan Şaik Gökyay'ın Destursuz Bağa Girenler adlı kitabı, adeta kundaklama olayının failleri için çağrışımlarla yüklü bir isim olarak belkelerde kalacaktır.

Bütün bunlar kundaklanan kitaplarda düşünce ayrımı yapmadan yazılı kültüre karşı olduklarını da ispatlıyor.

— Bu maddî zararı yaşınevlerine yansıtacak mısınız? Nasıl?

Çürüoğlu: Hayır. Yansıtmayacağız. Kundaklama olayının hemen ertesinde bizi ziyarete gelen yaşınevi sahipleri ve yöneticileri zararı karşılamak için üstlerine düşen görevi yerine getirebileceklerini bildirdiler. Özellikle dar bütçeli yaşınevlerinin böylesi bir düzeyiye hazır olduklarını bildirmeleri bizim için anlamlıydı. Hepsine teşekkür ettik. Zararı kendi bütçemizden karşılayacağımızı bildirdik. □

Marksistler tartışıyor

Cengiz Gürsoy, Metin Çulhaoğlu, Ahmet Uzal, Halil Berktay, Çağatay Anadol, Umur Çapkan

Ayın Konusu: 12 Eylül

Yalçın Yusufoğlu, Yakup Kepenek, Erdal Atabek, Halit Çelenk, Prof.Bahri Savcı, Prof.Dr.Zafer Üskül

Korku diyalektiğinden barış dinamiğine Mahmut Dikerdem □ Aydın Istoçrâfları Muzaffer İlhan Erdost □ Açlık, Çadır Dağı ve Evza Tevfik Çavdar □ Kutsal'ın yeni Basitleri Orhan Eyiler □ Kayıtsızlıklar mı? Veysi Sezgin □ SSCB'de madencilerkimi ezadandıyor? Ö.Bedri Canaran □ Universite'lisiz tarihan M.Tahir Harabağlı □ Gorbaçov Reds Dershaş □ Toplu Fikrin Zihni Anadol □ Bağımsız kadın hareketi Sibel Özbudun □ Yusuf Vedat Türkali □ Dandes ile geçen Kazak Dilek A. Kanat □ Polonya'ya Devrim mi, karşı devrim mi? Ahmet Kaçmaz

EYLÜL'89 ÇIKTI

TYS sonunda yeni yerinde

YENİ YER, YENİ ETKİNLİKLER

TYS çay ve simitle açılışını yaptığı yeni yerinde 1 Kasım'dan başlayarak edebiyat oturumları, şiir matineleri, müzik dinletileri düzenlenecek.

Adımlar (Kültür-Sanat Servisi)- Uzun yıllardır yer sıkıntısı çekeen **Türkiye Yazarlar Sendikası**, 1 Eylül'de yeni yerinin açılışını yaptı. Çok sayıda davetlinin ve gazetecinin katıldığı toplantıda, yazar ve gazetecilerin çalışma koşullarını simgeleyen "çay ve simit" verildi.

Sendika Başkanı Aziz Nesin bir konuşma yaparak, Sendika'nın yıllardır güç koşullarda çalıştığını, 12 Eylül sonrasında kapatıldığını, ancak büyük gayretlerden sonra 1987 yılında açıldığını belirterek, içinde bulunan durumdan dolayı, **"belediye başkanının, başbakanın ve cumhurbaşkanının utanması gerek"** dedi.

Aziz Nesin bugüne kadar üyelerle eski bir bağ kurulmadığını, bunun da en büyük nedininin yer sorunu olduğunu, bundan sonra daha sıkı ve örgütlü bir sendikal çalışmanın gerçekleştirileceğini belirtti. Üye olmayan ünlü ve genç yazarlara çağrı yapan Aziz Nesin "onların sendikamıza katacağı çok şey var" dedi.

1 Kasım'dan itibaren yeni yerinde kültürel faaliyetlere başlayacak olan Yazarlar Sendikası bundan böyle etkinlik biçimiyle düzenleyecek ve üyelerinin dışında da izlenebilecek, **Haftasını belirli günlerinde gerçekleştirilecek olan edebiyat oturumlarını, şiir-öykü-söyleşi matineleri ve müzik dinletileri yapılacak. Edebiyat oturumlarının ikinci "Türk Şiir Tarihi" oturumunda, çeşitli yazarların konuşmacı olarak katılmayla** anlatılacak. Daha sonra romanöykü, oyun yazarlığı, düz yazı gibi edebiyatın çeşitli türlerini içeren oturumlar düzenlenecek. Ayrıca, Sendika'nın genel merkezinde sürekli, fotoğraf ve resim sergileri açılacak. Açılışta, Tan Oral'ın "yazar karikatürleri" ve Isa Çelik'in "yazar fotoğrafları" sergileri yer alıyordu.

▶ *TYS'nin yönetim kurulu toplu halde. Aziz Nesin, Cengiz Bektaş, Atilla Birkiye, Hayati Aslıyazıcı, Salim Şengil, Mehmet Buyrun, İsmet Kemal Karadayı, Hasan Kıyafet ve Osman Şahin.*

Türkiye Yazarlar Sendikası yönetici**leri önlerindeki en önemli sorunun telif sorunu olduğunu belirterek, ilk yapacakları işin "tip-sözleşme" hazırlamak olduğunu, TRT kanunundaki haksız telif sözleşmesinin değiştirilmesi için çaba harcayacaklarını belirtiler. Sendika yöneticileri, gerek Yayıncılar Birliği, gerekse TRT ve Oyun Yazarları Derneği ile işbirliği içinde olacaklarını ve eylem birlikteliği yapacaklarını, da sözlerine eklediler.**□

"İnsan Hakları Yarın Değil Şimdi" konserine engeller

CEZAEVLERİYLE DAYANIŞMAYA BASKI

Adımlar (Kültür-Sanat Servisi)- Geçen sayımızda, Toplum sayfalarında okurlarımıza bir haber vermiştik. Haber, bir grup tanınmış sanatçının insan hakları ihlalleri karşısında tepkilerini dile getirmek ve gelirini tutuklu ve hükümlüler için yakınlarına ileteceklerı bir toplu konseri 27 Ağustos'ta İstanbul'da gerçekleştireceklerine ilişkindi. **İnsan Hakları Yarın Değil Şimdi** adıyla düzenlenecek konsere İstanbul Valiliği izin vermedi.

Düzenlenmesini İnsan Hakları Derneği'nin üstlendiği toplu konserin aslında bir öncesi hafta şapkasını için de uğraşılmıştı. Valiliğin reddetme gerekçesi ise, daha önce şekçekları da ayni gerekçelerle reddedilen geçelerinki ile aynıydı. Kritik günlere rastlama, propaganda amacı taşıma gibi..

İHD toplu konser için bu hafta yeniden başvurıı yaptı. Konsere katılanlar müziyenlerle sınırlandırılınca ve sonuç Adımlar'ın haskıya giteceği zamana kadar belli olmadı.

Toplu konsere katılacak sanatçılara ikinci başvurumun reddilemesinden sonra düşüncelerini sorduk. Şair-yazar **Murathan Mungan, "Bu etkinliklerin, bu protesto gösterilerinin çoğalmak sürmesini diliyorum. Örgütlenme ve eylem pratiğimizi yeniden kazanmamız gerekiyor. İnsan haklarına yapılan her türlü tasarrum önlenmesi için, bu örgütlenmelerimizin çağ gibi büyümesi gerekiyor", derken, "Her Türkiye vatandaşı için toplu gösteri hakkı" istediğini sözlerine ekledi.**

Protest müzik yapan **Deniz Türkali** ise, toplu konser için düşüncelerini şöyle ifade ediyordu: **"Toplum sal ilişkilerde şiddet kullanımına karşı olan herkesi, en örgütlü, en acımasız şiddet odağına karşı çıkmaya yasadışı veya yasa kılıklı ceza ve yasakları bugün yokezmeye çağırmak; bir arayı gelmemizin tek hedefi."**

Beş kişiden oluşan Mozaik Müzik Topluluğu üyelerinden Ümit Kıvanç, **"Mazurazm bu kadar" dediği** düşüncelerini açıklarken, doğru dürüst bir tepki gösterilmemesini vurguluyor. Kıvanç, **"İnsan Hakları meselesi" denen şey, aslında basitçe, onurlu yaşayış yaşamadığımız sorumdur. Bir ülkedeki insan hakları ihlallerinin donu ve sayısıyla bunlara karşı gösterilen tepkilerin yoğunluğu, kararlılığı, sıklığı, o ülkedeki insanların onurunun, duyarlılığının göstergesidir. Sanatçıların bunuma gelip insan haklarının gelişmesi amacıyla çalıp söylemek istemesi, hemen böyle bir duyarlılığın sonucu, hem de onur meselesi. Bu konsere sırarla izin verilmeyişi de, dolayısıyla, insanların onurla bir hayat sürmesinin yetkililer açısından "tehlikeli bir durum" olduğunu gösteriyor. Aynı zamanda destel bir kez daha, "Ey insanlar, siz bu mesleklerde insan hakları meselelerine bile karışmamasınız" demiş oluyor. Yetkililerin kanunları işlerine geldiği gibi kullanmaları ve buna basın dahil kimsenin doğru dürüst bir tepki göstermemesi de çabası",diyor.**

Senarist-yönetmen Barış Pirhasan'a ise, toplu konser yasaklanmasaydı, konsere nasıl bir katkısı olacağını sorduk. **"Yasaklanmasaydı eğer bazı şeyleri protesto edecektim. Yasaklıyarak onlar bunu, nelerin protesto edileceğini söylemiş oldular", diyor.**

Sanatçılar ve İHD toplu konserin gerçekleşmesi için Valiliğin kararını bekliyorlar. Daha önce satılan biletler konsere izin verilise geçerli olacak ve insan hakları savunucıuları 10 Eylül pazar günü Beşiktaş Tarlım Çay Bahçesi'nde bir arıya gelecekler.□

Savunmasız kültürümüz

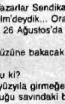

Cengiz Bektaş

Türkiye Yazarlar Sendikası adına Stockholm'deydik... Orada da hemen duyuldu 26 Ağustos'da Mis Sokağı'nda olanlar..

Kimselerin yüzüne bakacak durumumuz yoktu.

Nasıl olsundu ki?

Yirmibirinci yüzyıla girmeğe on yıl var. Ve Avrupa'ı olduğu savındaki bir ülkede kitap yakılıyor...

Yıllarca önce bir Portekiz'linin ağzından,

.....

Brecht kovucuları

Kitap yakıcılar

Yönetmiyorlar ülkemi

.....

diyordum...

Nasıl dönüp bakayım şimdi aynadaki yüzüme?

Elbette her ülkede, buna benzer olayları yaratabilcek sayrı insanlar vardır. Elbette buna karşı olanlar pek birşey değiştiremezler...

Gene de bu kara, bizim kültürümüzde bulaşmadı mı?

Bizim toplumumuzdan çıkabiliyor hala bu tür insanlaşmamış yaratıklar.

Nasıl önleyeceğiz?

Bu kişiler yoksulluktan mı yaktılar kitapları? Ekonomik yıkıntıdan ötürü mü yaktılar? Hele hele yıktırınlar dayanılmaz geçim sıkıntısında mıydılar?

Kültür sorunu değil mi bu yalnızca ve bütün ağırlığınca?

Ekonomik tüm sorunlarını çözsenız, kültürü olabiliyor mu kişi? Yazarları "otosansür" içine düşürülmüş, kültür değerleri yabancılaştırılmış bir toplum, varsın varsa işte böyle, ancak bu tür olayların kundaklandığı cadı kazanına varır.

Daha ilkokul, ortaokul çağlarında kendi diliyle düşünemez durıma getirilmiş insanlar kendi geleneklerini, kültürlerini algılayabilirler mi?

Yeni yorumlara varabilirler mi?

Kitaplarını yakıtmayabilirler mi?

Günlerdir yüzümdeki karayı temizleyemedim. Böyle gidersa, daha en azından bir kaç kuşak temizleyemeyecğim bunu ve benzeri başka karaları diye düşünüyorum ne yalan söyleyeyim.

Kültürümüz kendini savunmadıkça kurtuluşumuz olmayacak bu karalardan.

Hepimizin yüzünden Anadolu kazanını kirleteceek bu karalar.. Kültürlerin güzelim kazanı Anadolu'ya sahiplenmemiz bile güçleşecek besbelli... Kültürüyle savunulamayan bir topraği hiçbir güçle, tankla, tüfekle, uçakla, ordularla, şununa-bununla savunamıyacaksınız.

Bu kadarcığını bile öğrenemediler yüzümüze karalar çıkdırınlar.□

Şişli Belediyesi kitap şenliği düzenliyor

Şişli Belediyesi 8-22 Eylül 1989 tarihleri arasında Matbaacı Osmanbey Sokağı'nda bir kitap şenliği düzenliyor. Kitap şenliği'nde yayınevleri kendi standlarını açacak ve indirimli kitap satışları yapacaklar. Şenlime Türkiye Yazarlar Sendikası'nın da bir köşesi olacak. TYS standında yazarlar hergün saat 16.00-18.00 arası edebiyat, yazarların sorunları ya da son çıkan kitapları üzerine okurlarla söyleyecekler.□

Gaziosmanpaşa'da Kültürevi açılıyor

İstanbul'un Gaziosmanpaşa semtinde 9 Eylül 1989 günü bir Kültürevi açılıyor. Kültürevi Yönetim Kurulu, **"Ülkemizde demokrasinin her alanda yerleşmesini istiyoruz. bunda bizim de kendi çevremizdeki insanlar ile beraber kültürel etkinliklerde bulunarak ve sorunlara daha duyarlı yaklaşarak, ama hepsinin ötesinde birlik halinde olarak katkıda bulunalım", diyor.**

Tarlım Çay Bahçesi'nde bir arıya gelecekler.□

Kültürevi'nin adresi ise şöyle: **Cengiz Topel Caddesi, No: 95 Küçükköy-İstanbul.**□

Sokak dergisi de aramızda

"SOKAKTAKİ ADAM, SEN ÖNEMLİSİN KARDEŞİM"

Yeni bir dergi yayın dünyasına ilk adımlarını attı: **Sokak.** 6 Mart 1940'da yayınlanmaya başlayan ilk Sokak dergisinden 49 yıl sonra çıkan yeni haftalık **Sokak** dergisi, çıkış manifestosunda kendini radikal ve muhalif bir dergi olarak tanımlıyor. Sokak'ı Adamlar okurlarına biraz daha yakından tanıtmak istiyoruz. Derginin Genel Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Müdürü Tuğrul Eryılmaz'la görüştük. Görüşmemizin başında ve sonunda Eryılmaz, bunun kendi görüşleri olduğunu, Sokak'tan başka bir sorumlu arkadaşla görüştüğümüzde sorularımıza farklı yanıtlar alabileceğimizi özellikle belirtti. Yine de birlikte çalışabilmelerinin belli ağırlıklı müşterekleri olduğunu söylüyor Eryılmaz. Bunlar da "**yaşam hakkı, oyun hakkı, farklı olmak hakkı, insan gibi yaşamak hakkı**" diyor. Ve ekliyor: "**Onun dışında herkes farklı şeyler söyleyebilir. Sokak'ta böyle bir otonomi de var.**"

— Biz Sokak'ı, bir de içinden bir kişi olmak, biraz anlatır mısınız?

Eryılmaz: Sokak, yıllıdır çalışanlarının bir bölümünün ortak olduğu, ama bu yılın sonuna gelmeden çalışan ortak sayısının artacağı bir dergi. Özetle, patronumuz yok. İçerik olarak ise, bir daha çok toplumun içinde bireyin çok önemli olduğu iddiasındayız. Yani dehşetengiz ekonomik, ya da siyasi analizler yapıp, akıkan kesmek yerine, bireylerin yüreklerinden yola çıkıyoruz. Çünkü, bireysel olan da ciddi olarak politiktir.

— Nasıl bir hazırlık süreciyle çıktı Sokak?

Eryılmaz: Biz 4-5 aydır çalışıyoruz. Daha kalabalık bir gruptuk. Dergi içindeki işleyişe dair tartışmalardan ve biraz da parasal sorunlardan dolayı bir grup arkadaşımız dergi çıkmadan koptu. Sokak'taki bütün görüşlerin dergide tartışılmasını ve temsil edilmesini istedik. Bunu çok tartıştık. Çıkarılan arasın da faşistler dışında herkes var. Sokak'ın tek yasağı faşistlere. Bu niye? Sokak hayatı yaşamının ve keyfin yanında olduğu için faşizm otomatikman dışarıda kalıyor. Onlar ölüm, öldürmek ve dışlıyı diyorlar. Sokak'ta olamazlar. Sokak yaşamayı ve oynamayı temsil ediyor. Sonuç olarak liberalimiz, komünistimiz, kürdümüz, feministimiz, eşcinsellimiz var. Cezaevlerinde olan arkadaşlar dağrudan bize yazıyorlar ve biz de başıyoruz. Buna çok önem veriyoruz, çünkü cezaevleri Sokağın tam tersi. Ayrıca resmi politikanın bizi hiç ilgilendirmediğini de söylemeliyim.

— Radikal bir dergi olduğunuzu söylüyorsunuz. Bir de muhalif olmanın yeşyeni dilleriyle çorlamaktan sözediyorsunuz. Türkiye'de bunu yapmak olanaklı mı?

Eryılmaz: Bir kere ilk iki sayımızda kendi şartlanmalarımız da var. Düşündüğümüz derginin yüzde elişini yaptık. Şartlanmalarımız şöyle: Siyaset denilince aklımıza Demirel geliyor. Özal geliyor. Bundan kurtulmak zorundayız. Haber denince akhmıza çok ciddi ve büyük olaylar geliyor. Yani burjuva haber anlayışından kurtulamadık. Okurlarla beraber biz de bir yere gidiyoruz, birlikte.

Türkiye'de şeriatçı olmak da, komünist olmak da zor. İnsanlar birşeyler denemeye çalışıyorlar. Biz de ayrı şeyi deniyoruz. Bir de ille de o ya sanıf dergiler dayatıyor kendini. Öbür taraftan sayımız sonsuz ama, dinci, sösyalist ideolojiler var. Bizimki bunlarla çatışmıyor. Onlar başka birşey yapıyorlar. Onlar dünyayı istedikleri gibi kurtarmakta özgürler. Bizim derdimiz bireyle.

— Bunun potansiyeli var mı Türkiye'de?

Eryılmaz: Bunun için satış rakamları lazım bize. İki iki sayıdan gidersek, 25 binin üzerindeyiz. Biz, inanıyoruz, inanmak istiyoruz. Türkiye'de bizim gibi düşünen 50 bin insan var bir yerlerde. Yani uzman görüşü almadan, bilirkişilere gitmeden de insanlar kendi öykülerini okuyup, kararlarını verecekler gibi geliyor bana.

— İçerik olarak da, biçimsel olarak da klasik dergi anlayışlarını yıkmak istiyorsunuz. Yani kalıpları. Örneğin dergide de biçimsel olarak, aynı tip konuların paşpeşe uralmadığı bölümler yok.

Eryılmaz: Kalıpları yıkmak, evet. Bırakın insanlar kendileri konuşsunlar. Ayrıca sokaklarda kompartmanlar yok. Bizde de olmayacak. Sokakta olursa, bizde de olacak. Bu bizi zorlayacak tabi. Okuyucuya da zorluyor. Hırazlar da geldi bu konuda. Ee, bahsama giren terler tabi.

— Peki, bütün bunları nasıl yapacaksınız?

Eryılmaz: Biz demokrasiyi en iyi birey savunur düşüncesinden yola çıkıyoruz. İstediğin kadar güçlü olduğunu iddia et, güçlü örgütlerin olsun. Bireyin içinde demokrasi sevgisi, insan hakları sevgisi yoksa olmaz. Bizim tek misyonumuz var: Sokaktaki adam, sen önemlisin kardeşim! Kafanı, cinsiyetini takma, sen önce insansın. İşte bu yüzden bütün kurumlarla derdinüz olacak. Orta sınıf ve kurumsal değerleri dayatıyıkları ölçüde bizim marksistlerimizle de derdimiz olacak. Orta sınıf ahlaklarını bize sundukları ölçüde biri karşılarında bulacaklar.

— Yarıolan dergilerden farklısınız...

Eryılmaz: Derdimiz o. Okurun tepkisinin ne olacağını bilmiyoruz. Toplumun belli katmanlarının birbirleriyle bazan ve iletişim araçları yüzünden iletişimi kesildi. Sanki kürtlerin derdi yalnızca kürtler, komünistlerin derdi yalnızca marksist parti kurmak, gençlerin derdi daha özgürce yaşamak. Ama insanları öyle kompartmanlara böldüler ki, insanlar arasında dayanışma kalmadı. Sokak bunu yapacak. Bu yüzden dergide de kompartmanlar yok. Biz komünistlerin düşünce özgürlüğü konusundaki düşüncelerine saygı duyduğumuz kadar, Heavy Metal gençlerin delilik yapma hakkı olduğu konusundaki Önceliğimiz yok.

— Yani birbirleriyle iletişimi kopmuş bu insanların birbirlerine sesini duyuracağı bir platform mu olacaksınız?

Eryılmaz: Sokak bilinçli olarak birbirinden koparılmış insanların bir platformu olacak ama, birey düzeyinde. Sokak ne kadar karışık olursa, Sokak dergisi de o kadar karışık olacak. Ve Türkiye'nin sokakları çok karışık. İnsanların disiplinsizlik gibi, oynamak gibi hakları da var, Sokak bunları söylüyor. Ayrıca sokak kültürü yok kızde, insanlar evlerinde yaşıyorlar.□

▶ *Tuğrul Eryılmaz (arkada çayını yudumlayan) ve Sokak çalışanlarının bir bölümü. Sokak Çağaloğlu'nda bir bodrumda çalışmalarını yürütüyor.*

Biz demokrasiyi en iyi birey savunur düşüncesinden yola çıkıyoruz. İstediğin kadar güçlü olduğunu iddia et, güçlü örgütlerin olsun. Bireyin içinde demokrasi sevgisi, insan hakları sevgisi yoksa olmaz. Bizim tek misyonumuz var: Sokaktaki adam, sen önemlisin kardeşim! Kafanı, cinsiyetini takma, sen önce insansın.

Kuş Cennetini Yaşatma Gönüllüleri'nin çabaları sürüyor

GÖZ GÖRE GÖRE ÖLÜME SON

Kuş Cennetini Yaşatma Gönüllüleri'nin kendilriyle ilişki kurmak isteyen insanlar için bir de adresleri var artık: P.K. 135, Karaköy-İstanbul.

▶ *25 Ağustos günü Ankara'ya gelen gönüllüler belediye'nin kendilerine sahnelediği etkinlikte Ankara yerlileri izemmektedir.*

Adamlar İstanbul-Kuş Cennetini Yaşatma Gönüllüleri'nin "Kuş Cennetti Cehennem Olmasın" belgisiyle başlattıkları, Manyas Kuş Cennet'ni kurtarma kampanyasını yakından biliyorlar. En son 14 sayımızda Kuş Cenneti Gönüllülerinin 1 Temmuz'da Bandırma Kuş Cennetti'ne gidişlerini, gölü kirleten derelerde incelemeler yaptıklarını, kirliliğe neden olan fabrikaların kapılarına "Zehirli Atıklarınızın İstesiyoruz" diye pankartlar astıklarını anlatmıştık.

Gönüllülerin Bandırma ve Edincik kasabasına yaptıkları geri ve incelemeler sonucu basın yayın organlarında ve radyo-televizyonda Kuş Cennetini Yaşatma konusu ve Edincik kasabası halkının Bağfaş Fabrikası'nın bacasından çıkan zehirli gazlar sonucu ürünlerinin telef olması geniş olarak yeralmaya başladı. Kamuoyunun ilgisi öylesine arttı ki, Bandırma Gübre Fabrikaları A.Ş. Bağfaş gazetelere boy boy ilanlar vermek zorunda kaldı. "Bağfaş Yalnız Toprağın Değil Havanın, Suyun da Dostudur" diye... "Vejil"in düşmanı değil, dostu olduğunu da ilanlarında söyleyen Bağfaş Fabrikasın'nın kapatılması için Balıkesir Valisi'nin Erdek Kaymakamlığı'na yazdığı yazı ise, Kaymakam'ın bir dendire rapor alıp irine çıkması, yerine vekalet edecek hüktümet tabibinin bu görevi yapmak istemesesi ve şimdi bu makamı vekaleten doldu-

Timur Danış'la, bir uzun yürüyüşün arasında

"YÜRÜYECEĞİM VE YAZACAĞIM"

Dehşetli derecede canım çok yürümek ve yazmak istiyor. Yürüyüşlerin yirminci kilometreden itibaren harika bir tempoya ulaşıyor. Bu anı yansıtan görüntümüm fotoğrafçıları ve filmcileri etkileyebileceğini farkettim. Bir belgeseli yürümeyi çok arzu ediyorum.

Timur Danış, bir uzun yürüyüşçü. Yıllardır yürüyor ve **Karga** adında, "zamanı takmayan" bir dergi çıkarıyor. Danış en son **Kuş Cennetini Yaşatma Gönüllüleri**'nin "Kuş Cenneti Cehennem Olmasın" kampanyası için topladıkları imzaları ulaştırmak için İstanbul'dan Bandırma'ya ve sonra da İzmir'dan Ankara'ya yürüdü. Yürürken yıllarda 25 kilo kadar da bir yük taşıyan Danış, yürüyüşünün yirminci kilometrede sonra harika bir tempoya ulaştığını söylüyor. Danış'a göre, "yürümek herşeydir".

— Yürüyorsunuz ve bu arada bir de Karga adında bir dergi çıkarıyorsunuz. Önce nasıl başladınız diye sorsak?

Danış: Yürüme düşüncesi ile bir dergi çıkarma düşüncesi; hangisi önce başladı bilmiyorum. ODTÜ'de okuyan ağbilerimin eve dönüşlerinde getirdikleri Karga isimli, tekrire basılmış minik bir dergiyi hatırlıyorum. 1968'lerde oto-stopla İngiltere'ye gidenin ağbime benzip, İstanbul'dan Marmaris'e 16 yaşında otostopla gidişimi hatırlıyorum. Daha sonra, üniversite öğrencisiyken İstanbul çevresine, Rumeli Kavağı'na yaşmrla yaptığımız dağ gezilerini hatırlıyorum. Sonra da biliyorum ki, İç hayan içinde gezmenin, gitmenin ve yazmanın asıl yaşmak istediğim olduğunu farkettim. Bu düşünceyi farkettmekle gerçekleşmesi arasında sıkıntıyla geçen günlerim oldu. Bir gün Marmaris'e bir arkadaşımın davetine gittim kişin. Orada sahilde, kayıklarda yürürken, ran Tahribat Katibi'nin kanrı işlemde sokamamasından dolayı, öylece bekliyor.

Kuş Cennetini Yaşatma Gönüllüleri Temmuz başında Bandırma'ya yaptıkları gezi sonrası İstanbul'da, İstanbul Savcılığı yolayla Bandırma Savcılığı'na Kuş Cenneti'ni ve çevresini kirleten fabrikalar için suç duyurusunda bulundular. Daha sonra ki günlerde Bağlaç'ın İstanbul'da bi binası önünde bir protesto eylemi yaptılar.

Gönüllülerden bir grup son olarak da 24 Ağustos 1989 Cuma günü topladıkları imzaları iletmek ve yetkililerle konuşmak için Ankara'ya hareket etiler. 25 Ağustos sabahı Yeşiller Partisi Ankara İl Başkanı ve Ankara'dan kampanyaya katılan bir grup gönüllü tarafından karşılandılar. Burada daha önce Kuş Cennetini Yaşatma Gönüllülerinin topladıkları imzaları İstanbul'dan Bandırma'ya yürüyerek götüren Timur Danış'la buluştular. Danış kampanya için bu sefer de İstanbul'dan Ankara'ya yürüdü. Ankara'da seyiran 20'yi aşan gönüllüler Güven Park'a gidip basın toplantısı düzenlediler. Güven Park'ta imza toplama istekleri polisçe engellenen gönüllüler Bandırma, Edincik, Kuş Cenneti çevresini yoğun olarak kirletenleri Atatürk'e şikayet etmek için Anıtkabir'e gittiler.

"Maddi anlamda olmasa da, manevi anlamda yıtkılı olarak Atatürk'ten başka kimse kalmadığı" düşüncesinden hareketle Anıtkabir'e gittiklerini söyleyen gönüllüler, bulrada zaap duyuru yaptılar ve özellikle, "Çevre Yasası'nı uygulamayanları, çevrenin, doğanın kirlenmesine göz yumanları, yasaları uygulanmayanları sana şikayet ediyoruz", diye yazan çiçekleri Atatürk'e bıraktılar.

Aynı gün öğle üzeri Çevre Genel Müdürü Vekili Hüseyin Üstün'ün görüşen gönüllüler dilekçelerini ve topladıkları imzaları Üstün'e iletiler. Gönüllülerin bu görüşmeleri TRT-2'de Gösü Yaşarkın programında naklen yayınlandı.

Gönüllüler, Ankara ziyaretlerinde, ANAP Genel Başkan Yardımcısı Galip Demirel, SHP Genel Başkan Yardımcısı Güler Tanyeğe ve DYP Genel Başkan Yardımcısı Esat Kıratlıoğlu ile görüşerek, destek sözleri aldılar.

Bandırma Savcılığı'na yaptıkları suç duyurusu ile ilgili açılacak davaya sirasında geniş katılım ve yoğun avukat desteği bekledikleriini söyleyen Gönüllüler çalışmalarını sürdürüyorlar.

Kuş Cennetini Yaşatma Gönüllülerinin kendileriyle ilişki kurmak isteyen insanlar için bir de adresleri var artık: **P.K. 135 Karaköy-İstanbul.**

"Kuş Cennetini Yaşatma Gönüllüleri, yalnızca Kuşcennetti için kendiliğinden oluşmuş bir küçük grup. Dünyayı seven, doğanın yokolmasına itiraz olan, tüm çevre sorunlarına duyarlı bir grup insandan oluşuyorsa. Bizlerce değişik çevre sorunundan herhangi birtyle ilgili ve bilgili olan herkesle tanışmak ve mümkünse ortaklaşmak isiiyorsa. Gönüllüsü olduğumuz bu özel sorunun çözümüne, yani yasal yollardan sonuç alınana dek, devamlılık sağlamak istiyorsa. Biz yazar", diyorlar.

▶ *Danış yürüyor: "Gerçek yolcu, yalnız gitmek için ağlandı."*

Türkiye'nin bütün kıyılarını Çmarcık'tan başlayarak yürümeye karar verdim. Karşı verdiktem tam bir sene sonra da yürümeye başladım.

O yıllı bu yarıyoyunun Ayvalık'a kadar sürdü. Yol boyunca kafamda dergimi çıkardım. Sonra Eylül'de İstanbul'a döndüm, Karga'nın 1. sayısını yazdım. Ekim ayı boyunca dergiyi çıkarmak için Çağaloğlu'da çalıştım. Birçok profesyonel arkadaşımın amatörce yardımlarıyla dergiyi Kasım'da çıkardım. Böylece yaklaşık on beş yıllık düşümün birinci sayısını tamamlamış oldum. Yedi ay boyunca Karga'yı yayınladım ve dağıtımını Sonra Ayvalık'tan Bodrum'a yürüdüm. Dönüşte 8. sayısı çıkardım. Bu arada **Burak Erdem**'in bir röportajında Karga, "zamanı takmayan dergiler"den sayıldı. Böyle olunca dergiyi her ay çıkarmayıp, derginin zamanla ilgisini kestim. 9. sayıyı aşkerden dönünce çıkardım.

İki yıl boyunca yaptığım iş yürümeyi ve yayıncılığı çevreci, yeşil ve ekolojik hareketlere yakın bulanlar oldu. Bu Haziran içinde Kuş Cenneti'ni Yaşatma Gönüllüleri'nden "Kuş Cenneti Cehennem Olmasın" diye topladıkları imzaları Bandırma'ya, sonra da Ankara'ya yürüyerek götürme önerisi aldım. Bu yürüyüşleri gerçekleştirdim.

— Yürümek çevreci amaçlarla başlamamış, ancak sonra Kuş Cenneti Gönüllülerini desteklemek söz konusu olmuş. Bundan sonra da böyle mi? Yani nasıl gideck?

Danış: Bireyle bireyçiliğin ayrımına dikkat çekmek istiyorum. Benim "kendim için" yaptığım, on azından hoşlandığım için yaptığı bir işin başkaları için de olabileceğini düşünüyorum. Burada bireyçiliğin ayrımı ise, başkasının faydalanıp faydalanmamasıyla ilgilenmemektir. Benim kendimden doğru geliştirdiğim yürüyüşlerimin başkalarının eylemeleriyle kesişebileceğini düşünmüştüm. Kuş Cenneti Yaşatma Gönüllüleri'yle ve Bandırma'lılarla daha sonra İstanbul'daki gönüllülerle birlikte, yaklaşık iki ay süren eylemlerimiz birçok kişinin bireysel düşüncelerini bir amaç için birleştirebilmiştir.

— Yürüyüşlerinin çevreci, yeşil hareketlerle ilgisi nasıl?

Danış: Türkiye'de kendini tam anlamıyla ifade edebilmiş çevreci organizasyon yok. Çok içtenlikli çalışmalar var. Bu bir çaklık değil, olsa olsa çalışma ile kapatılabilecek bir eksiklik. Benim yürüyüşlerimin çevreci, yeşil, alternatif bir tarzı var. Kendini ifade etmeye çalışan yeşil hareketlerin kendilerini ifade edecekleri eylemleri bulmada zorluk çektiklerini görüyorum. Kendini ifade edememe eksikliği de buradan ileri geliyor olsa gerek. Baudelaire'in bir sözü var; "Söyleyin, ne gördünüz?" Gene o'nun, "gerçek yolcu, yalnız gitmek için ağlandı!" Ahmet Erhan, "Gitmek herşeydir" diyor. Adnan Özer "Güneşe varıncaya hep düş/Düşlerimiz olacak bize kumanya", "Ayak bile basamamışın henüz kalbimin adasına" diyor. Ben kalbimin adasından henüz daha çok uzakta olduğumu düşünüyorum.

Çevreci ve yeşil nedenler de dahil, ben istedim diye, ya da başka biri istiyor diye-yürüyebilirim. Belki bütün bu yürüyüşlerimin sonunda kalbimin adasına doğru ilk adımımı atmış olarım.

— Geleceğe yönelik tasarılarınızı da öğrenebilir miyiz?

Danış: Yürüyeceğim ve yazacağım. Dehşetli derecede canım çok yürümek ve yazmak istiyor. Yürüyüşlerin yirminci kilometreden itibaren harika bir tempoya ulaşıyor. Bu anı yansıtan görüntümün fotoğrafçıları ve filmcileri etkileyebileceğini farkettim. Bir belgeseli yürümeyi çok arzu ediyorum. Ayrıca popüler bir kişif dergisinin yürüyüşüyü olmak istiyorum. Bir grup arkadaş böyle bir dergiyi hayal ediyoruz. Karga'yı on beş yıl hayal etmiştim, böyle bir dergiye daha kısa bir zamanda varabilmek istiyorum.□

çarpık kentleşmenin sonuçları

SAPANCA GÖLÜ'NDE "ACİL DURUM"

Adımlar (Adapazarı)-İstanbul'a iki saatlik bir uzaklıkta bulunan, Adapazarı Ovası'nı İzmit Körfezi Olağlı'na birleştiren bölgede yaralan Sapanca Gölü, çarpık yapılaşma, bölgedeki sanayi kuruluşlarının bütün su gereksinimlerini gölden karşılamaya çalışmaları, hemen kıyısından geçecek E-5 Karayolu nedeniyle kurumsaya alınacak "acil durum" sinyalleri veriyor. 8 Temmuz'da yapılan "Sapanca Gölü ve Çevresi" konulu panelden sonra 22 Ağustos'ta bilim adamı ve yetkililerden oluşan bir heyet Sapanca'ya geldiler. Çevre Belediyeleri gölün korunması için bir Birlik oluşturma çalışmalarını sürdürüyorlar.

Sapanca Gölü Korunma Birliği, Sapanca gölü ve kıyılarının çevre belediyelerin sınırlarına da dağıldığı için, yapılacak çalışmanın oluşturulacak bir Birlik'le ve bu birliğin çabalarıyla başarılı sonuçlara ulaşılabileceği düşüncesiyle oluştu. Birlik'e kanlan yerel yönetimler ile sınıflar: Adapazarı, Sapanca, Arifiye, Kırkpınar, Erenc, Serdivan Belediye Başkanlıkları.

22 Ağustos 1989 gecesi Sapanca'ya gelen Marmara Boğaz Belediyeler Birliği Genel Sekreteri **Halil Ünlü** ve Birlik Çevre Sorumlusu **Levent Artüz** ve Boğaziçi Üniversitesi'nden Prof.Dr. **Barış Mater, Protokol** adını verdikleri, Sapanca Gölü ve çevresinin bugünkü durumunu değerlendiren ve çevre belediyelerin yetki ve sorumluluklarını belirten "kısa ve orta vadeli" bir çalışma programı oluşturdular.

Sözkonusu programa göre, göl kıyısına duvar çekmek, rıhtım yapmak, gölden kum çekmek, gölü doldurmak gibi faaliyetler durdurulup yasaklanarak, su çekmek ya da gölde motorlu kayık yüzdürmek gibi faaliyetler ruhsatlı ve izne bağlanacak. Bu ruhsat ve izinler ise ancak belediye başkanlarının onayı ile sözkonusu olacak.

Yetkilileri Belediyeler Birliği kurabilirse ve başarılı çalışmalar yapabilirse bunun Türkiye'nin her yanında benzer sorunlarla karşı karşıya bulunan yerel yönetimlere örnek olma şansı da olacağını vurgulıyorlar.□

5 Eylül Susurluk Şenliği

SUSURLUK'TA BİR GÜN

■ Gülsüm Akyüz

Bandırma'dan Rahmi Aktaş telefon edip **"5 Eylül Susurluk Ayını, Sanat ve Kültür Şenliği kapsamındaki inceleme gününe katılmanızı istiyoruz. Gelebilir misiniz?"** dediğinde oldukça heyecanlandım. Çünkü ilk **göre**v yerim Susurluk'a yarım saat uzaklıktaki Kürse Köyü'ne, Bahkesir'e ilişkin sıcak duygularım, anılarım; ucu yallar önesine dayanan ve hâlâ süren dostluklarım vardı. Bir anlık içimden sorna (koşullarım nedeniyle) **"Evet"** dedim. **"Günü birlik de olsa gelmek isterim."**

5 Eylül sabah günü saat 5.30'da kalkıp yollara düşrüğümde çok değişik, karmaşık duygular içindeydim. Birkaç saatliğine de olsa Bahkesir'deki arkadaşlarımı görebileceğimi, onlarla sohbet edebileceğimi düşünmek bana sevindiriyor, heyecanlandırıyordu. Bu sevinç, heyecan yol boyu sürüp gitti. Yolda ve Susurluk'a geldiğimde çevremdeki her şeye ilgiyle bakıyor, geçmişten ve bu günden tanıdık izler arıyordum.

Öğleye doğru ilçeye ulaşıp ordaki dostlarla tanışınca, sevinç ve heyecanımın onlarınkiyle çakıştığını gördüm. İlçede tam bir bayram havası vardı. Gerçekte 5 Eylül Susurluk'un kurtuluş günüydü. Bandırma, davul-zurna, ulusal giysiler içindeki efeler, sık sık havaya atılan silahlar bu sevinci dışa vuruyordu. Tüm Susurluk canla başla, şenliğe katılıyor, sevinci paylaşıyordu.

Belediye'de, görevli kadınların ve genç kızların sıcak ilgisi karşıladı beni. Daha sonra sorumlu arkadaşla tanıştım. Emekli bir öğretmen olan Hanife Aslan ile birkaç sözcükten sonra hemen kaynaşıverdik. Bahkesir'deki Eğit-Der çalışmalarından söz etti. Arkadaşlarını sordum. Etkin geçen anlıklarını öğrendim. Sevindim, kıvandım. Kitap sergisinin olduğu parka doğru yürürken çalışmalardan, karşılaştıkları güçlüklerden, 1980 öncesi ve sonrası yaşadıklarından söz etti kısaca. Ülkenin ilericileri üstünde estirilen baskı havasından Susurluk da nasibini almıştı kuşkusuz. Buna karşın, işte yine ayaktaydılar, başları dik, gördüklerde hakkı bir sevinç ve kıvanç vardı. 26 Mart seçimlerinden Susurluktu ilericiler, Susurluk emekçi halkı ezici bir üstünlük sağlayarak çıkmışlardı. Belediye Başkanı Tahsin Bozoğlu etkin, kültürel sanata ilgili bir kişiydi. (Gördüğüm kadarıyla yerel yönetim ilçedeki ilericilerle, dürüst kişilerle paylaşıp, hemen hepsini çalışma içine katabilmiş bir kişi aynı zamanda.) Bu nedenle, 5 Eylül kutlamalarının, Susurluk'un simgesi haline gelen ayran, kültür sanat şenliğine dönüştürülmesine karar verilmişti. Susurluk'ta ilk kez böyle bir şenlik yapılıyor; ilk kez imza günü, panel düzenleniyor; yazarlar, panele katılan konuşmacılar ilk kez böyle bir amaçla ilçeye geliyorlu. Oldukça heyecanlandırdı bu sözler beni. Sevindim, kıvandım; o abartısız, özvirmesiz yaptıklarını anlatırken. Samsacak duygular kapladı yüreğimi. Susurluk'a giden öteki arkadaşlar nasıl izlenimlerle ayrıldılar, bilmiyorum. Ama, kendi adıma orada kaldığım beş saat içinde yoğun heyecanlar ve sevinçler yaşadım. Susurluklu ilericilerin, gençlerin, öğretmenlerin ucak ilgisi, içtenliği çepeçeve kuşattı, sardı beni. İlk kez kitap sergisi açılan, imza günü düzenlenen bir ilçede halkın kültüre sanata duyduğu bu susuzluk; kitaba, yazarlara, panele katılan konuşmacılara gösterilen yoğun ilgi umutlumuz sevinçle yaşattı bana, umularımı çoğalttı.

Şenlik kapsamında; geleneksel kurtuluş bayramı törenlerinin yanı sıra çeşitli yer ve saatlerde folklor gösterileri, resim sergisi, el sanatları sergisi, Ulusal Egemenlik konulu panel (Yön: Cumhuriyet Gazetesi'nden Sami Karaören; Konuşmacılar: Prof.Dr. Bahri Savcı, Prof.Dr. Aydın Ayhan, Bahkesir Barosu Bşk. Av. Turgut İnal), Çevre Sorunları ve Sağlığınız konulu panel (yön: Eğitimci Reha İsvan; Konuşmacılar: Yerel Eğitim Şef.Gen.Bşk.Celal Ertuğ, Susurluk Belediye Bşk. Tahsin Bozoğlu, Gazeteci Vedat Pekel), imza günü ve kitap sergisi (Necdet Şen, Oral Çalışlar, Gülsüm Akyüz), şeref stadyumundaki halk konseri (İlhan İrem, Kamil Sönmez, Hale Gür, Serap Mutlu Akbulut, Adem Gürlek Dans Grubu, Tolga Çandar), çocuk tiyatrosu, çeşitli yarışmalar vb. etkinkler yer alıyordu. Ben oradan ayrıldığımda etkinikler sürüyorlu. Eski arkadaşlarımı görememiştim; ama tanıdığım yeni insanlar, kurduğum dostluklar, arkadaşlarımı görememenin üzüntüsünü unutturamadı bana. Yüreğim sevinç ve umutla doluydu. Susurluklu ilericilerin; ülkemiz demokrasi hareketine; kendi çaba, inanç ve coşkularıyla bir ırmak gibi katılıp geçlendiğini gördüm gördüm. Kendime, insana olan güvenim, mücadele isteğim, yaşama sevincim arttı.□

1 Eylül Bakırköy'de de kutlandı

1 Eylül Dünya Barış Günü, Yeni Kuşak Dergisi ve Bakırköy Belediyesi'nin ortak katkılarıyla Bakırköy'de bir şenlikle kutlandı. Bakırköy Meydanı'nda açık havada düzenlenen şenlik oldukça kalabalık bir izleyici topluluğu coşkuyla katıldı. Bakırköy Belediye Başkanı **Dr. Yıldırım Aktuna'nın** "barış" konulu bir konuşma yaptığı şenlikte, özgün müzik dinletisi, **Bakırköy Halkevi'nin** koro ve üniversite gençliğinin sorunları üzerine bir tiyatro gösterisi, "savaş" fotoğrafları sergisi bu bir dia gösterisi yerinde, Bakırköy Gençlik ve Kültür Merkezi gençlerinin de aktif çalışmalarıyla gerçekleşen gecede iki yıl önce yitirdiğimiz İHD üyesi Didar Şensoy da bir konuşmayla anılırken...

MERCEK

Hazırlayan: Atilâ AŞUT

Batı Berlin'de "Behice Boran Sokağı"... Ya Türkiye'de?

10 Ekim 1987 tarihinde yürtdüğünde yitirdiğimiz Behice Boran'ın adı, çeşitli kadın gruplarının girişimi sonucu, Batı Berlin'de bir sokağa verildi. Edindiğimiz bilgiye göre, kent merkezindeki "Uhlandstrasse"ye Behice Boran adı verilirken, dünya sosyalist kadın hareketinin seçkin önderlerinden Clara Zetkin ve Rosa Luxemburg'un adları da öteki sokakları süsledi. Bu arada "Weltkugelbrunnen" olarak bilinen alan, Belediye Meclisi'nin kararıyla "Dünya Kadınları Meydanı"na dönüştü...

Olayı öğrenince hem sevindik, hem hüzünlendik.

Hüznümüz içe dönüktü...

Çünkü, Behice Boran'ın anayurdunda, daha "değişik rüzgârlar" esiyordu...

Örneğin, 26 Mart'ta Ankara'nın Keçiören Belediyesi'nde "yerel iktidar"; ele geçiren sosyal demokratlar, ilk iş olarak ne yaptılar, biliyor musunuz? MHP egâlimli bir gazetecinin adını, gösterişli bir toplantıyla, ilçe sokaklarından birine verdiler! Kimin mi? Hani, Büyük Ankara Otelî'nde "ülkücüler arası" kanlı bıçakçılarda "esrarengiz biçimde" yaşamını yitiren "Türkiye" gazetesinin muhabiri Mevlüt Işık vardı ya, işte onun adını!..

Başkent'te sosyal demokratlar bir "ülkücü"yü böyle onurlandırırken, "kapitalist" Batı'nın bir Türk komünistinin "sokak adı" olması çok düşündürücü değil mi?

Yeri gelmişken söyleyelim: Olaya, "sağcılık-solculuk" gibi dar bir açıdan yaklaşmıyoruz. Tam tersine, sokaklara adını verdiğimiz kişileri, kimselerin itiraz edemeyeceği "nesnel" ölçütlerle saptamak zorunda olduğumuzun bilîrtmek istiyoruz. Örneğin, "sağcılı" diye Peyami Safa ya da Necip Fazıl Kısakürek adlarını görmezlikten gelmek ne denli yanlışsa, "solcu" oldukları için Nazım Hikmet ya da Behice Boran'a karşı çıkmak, o ölçüde anlamsızdır. Çünkü, dünya görüşleri farklı da olsa, bu kişiler "yapıtlarıyla" birer "değer"dirler.

Peki, Mevlüt Işık ya da Gün Sazak için aynı şeyleri söyleyebilir miyiz?

Amacımız ölüleri incitmek değil...

Ancak, demokrasi dışı akımların ve örgütlerin acı ve kanlı çağrışımlarına yol açan sokak adlarını -hele hele sosyal demokratların yönetimindeki yerleşim birimlerinde- görmek istemiyoruz.□

DÜZELTME

MERCEK'in geçen sayısındaki yazılarımızda da çeşitli dizgi yanlışları oldu. "El yordamı"yla anlaşılabileceklerden ürkmüyoruz. Ama, "Karajan'un Ölümü" başlıklı yazıda öyle bir yanlıştık yapılmış ki, onu mutlaka düzeltmek gerekiyor. Biz, Herbert von Karajan'in Berlin Filarmon Orkestrası'nı 34 yıl "diktatör gibi" yönettiğinden söz etmiştik. Bu "34 yıl", nasıl olmuşsa, yazıda "bir yıl" diye çıkmış. Tarihsel bir gerçeği yanlış aktarmış olmamak için düzeltme gereğini duyuyorum.□ A.A.

Sungurlu'ya Polonya Şeref Madalyası

ANKARA (AA) — ANAP Genel Başkan Yardımcısı Oltan Sungurlu'ya, Polonya Adalet Bakanlığı "Şeref Madalyası" verildi. ANAP Genel Merkezi'ni ziyaret eden Polonya Büyükelçisi Miroslaw Pulasz, Sungurlu'ya Adalet Bakanlığı arasında, iki ülke arasındaki ilişkilerin derlemesindeki katkılarından dolayı madalya verdiklerini kaydetti. Oltan Sungurlu da "Bir toplum adaletten ayrılınca ayakta durması mümkün değildir" dedi.

Bir köşe veya sütun istiyoruz

Türkiye'de politik meseleler geçmişten beri üst düzeyde bir azınlık tarafından tartışılır, konuşulur ve bunun sonucunda bir saptama yapılır. Somut koşulları bizzat yaşayan insanların bundan pek haberi olmaz. Yaşamın tüm acımasızlıklarını ve çelişkilerini üzerinde taşıyanların ve yaşamsal deneyimi olanların görüşüne yeterince önem verilmez. Durum böyle olunca, birdolu insan politik gelişmelerin dışında kalıyor.

Adımlar'a bir önerimiz olacaktır. Şöyle ki, özellikle gelişen (genç-

İlgi ve dayanışmanızı istemeye karar verdik

Aşağıdaki çağrımızı Adımlar okuyucusu dostlara duyurmanızı rica ediyoruz. İlgi ve dayanışmanızı şimdiden teşekkür eder, sağlık, esenlik ve başarılar dileriz.

Dostlar, infak 14 ve 142. maddelerden dolayı tekrar piyasa, yani, şimdilik iki elin parmaklarını geçmeyecek sayıda insanlarız. Bir aksilikle karşılaşmazsak en erken tahliyecimiz 3 ay, en son tahliyecimiz ise 13 ay sonra duvarların ardındaki yaşama yeniden başlar "merhaba" diyeceğiz.

Sizden bir rica:mız isteğimiz olacak. Hani derler ya "isteyenin bir yüzü..." diye. Bir birimiz de onca çabalayıp, bunca sorunun altından kalkamayınca oturup, bilgili, yetkili, yetkisiz kimi makam, kişi ve kuruluşlarla, siz dostlara derdimizi anlatmaya, ilgi ve dayanışmanızı istemeye karar verdik. İlgili, bilgili, yetkili, yetkisiz kimi makam, kişi ve kuruluşlarla, siz dostlara derdimizi an-

Adımlar politik yönden ağır geliyor

Dergiyi çıktığı ilk sayısından bu yana almaktayız. Ülkemizin politik yaşamında büyük bir eksikliği tamamlayan Adımlar dergisinin kişisel, politik kültürümde de tamamlamaya başladığı inancındayız. Ancak dergide büyük bir eksikliği dile getirmeden geçmeyeceğiz.

Adımlar'ın azınsanmayacak derecede bir işçi kitlesi tarafından okunduğunu hepimiz biliyoruz. Onun için diyoruz ki, işçilerin temel eğitimi olan, işçi sınıfı bilincini artıran konuların da dergide işlenmesi gerekir. Mesela, kapitalist düzenin nasıl çalıştığı, sömürünün, artı-

BARIŞ BASIN YAYIN SANAYİ

M.Gorbaçov — GENÇLER DEVRİMCİ YENİLEMENİN YARATICI GÜCÜDÜR
(SSCB Leninci Komünist Gençlik Birliği 30. Kongresi'nde yaptığı konuşma, 16 Nisan 1987) Fiyatı: 800 TL

F.Burlatski — DEMOKRASİYİ ÖĞRENMEK
Fiyatı: 450 TL

M.Gorbaçov — MURMANSK KONUŞMASI
(Murmansk Kentine Lenin Nişanı ve Altın Yıldız Madalyası verilmesi dolayısıyla yapılan törenden sonra konuşma 1 Ekim 1987) Fiyatı: 400 TL

M.Gorbaçov — GÜVENLİ BİR DÜNYANIN GERÇEKÇİLİKİ VE GARANTİLERİ
(SSCB'nin 60. Ekim Devrimi'nin Kuşkusuz dünyayı yaşattı konuşması) Fiyatı: 400 TL

Tel: 528 81 46

Sendikal haklarımız için Eğit-Der'de örgütlenmeliyiz.

Günümüz dünyası hızlı bir gelişim ve değişim içerisinde. Eğitimin rolü üretici güçlerin gelişimi üzerinde etkisini gün geçtikçe daha da artırmaktadır. Özellikle "Bilimsel teknolojik devrim, eğetimin üretim sürecindeki önemini çok daha ön plana çıkarıyor. Bu anlamda eğitim, öğretim ve öğretmenin önemini daha iyi algılamak ve değerlendirmek gerekiyor. Bunun içinde öğretmenler üzerindeki baskıları, örgütsüz bırakma çabalarını anlamak gelişmiyor.

Ancak her türlü baskıya rağmen, öğretmenler kurtuluşunun demokrasinin tüm kurum ve kuruluşlarıyla kazanılmasından geçtiğini çok iyi biliyorlar. Çünkü Türkiye öğretmeninin sekseri yılı aşkın bir mücadele geleneği vardır. Her baskıcı dönemden sonra öğretmenler örgütlenmeyi başarmışlardır. 12 Eylül sürecinde darbesinden sonra öğretmenler tarihinin en uzun ve en ağır dönemini yaşamış 8 yıllık aradan sonra 16 Şubat 1988 günü Eğit-Der adı altında çalışan öğretmenlerin sadece onuncu olay yeridir. Bu bir derneğe kuruluştur. Eğit-Der'e Şubat 1989 tarihinde olağan kongresini yaparak 33 ilde şube açmıştır. 18 bine yakın asil ve fahri üyesi vardır. Böylece kısaca da olsa örgütlenmenin önü açılmıştır. Şimdi önümüzde görevlerin ne olduğu şeklinde çok somut bir soru bulunmaktadır. Bugün örgütlü mücadele ile ilgili olarak belirgin iki eğilim vardır.

Birincisi; Eğit-Der'in örgütlü mücadeleye hiç bir katkısı olmayacağını, öğretmenin ekonomik, demokratik özlük ve meslek sorunlarını çözmede bir yarınına inanmayan görüş.

İkincisi; Eğit-Der kuruldu, kongresini yaptı, şubelerde açılıyor bu nedenle işlevini tamamlamıştır. Artık bütün energimizi "Sendikal özgürleşmeli" sendikal hakkımızı almaya harcamalıyız anlayışı.

Sorunu doğru algılamak, biri doğru çözüme götürecektir. Bu anlam da iki eğilimde bana doğru gibi görünmüyor. Yani Eğit-Der'e gerek yok diyen anlayışla, öğretmenin örgütlenme bilincini ve gerekliliğini ön plana çıkarmadan, belirli kazanımlar elde etmek, özlük ve meslek sorunlarını bir yana bırakarak "Grevli toplu Sözleşmeli" sendikal haklar doğrultusunda mücadeleye ağırlık vermek. Çöylesine ve yapmak gerekiyor! Elbetteki "grevli toplu sözleşmeli" sendikal mücadele, kaçınılmaz olarak ortaya çıkacak olan bir gelişmedir. Ancak öğretmenlerin ekonomik sorunları, özlük ve meslek sorunları doğrultusundaki önemli ve güncel sorunları da elde etme doğrultusundaki çabalarımızı etkelemeyecek. Yani biri diğerinin önüne koymamalıyız.

Şu anda elimizde olan tek silahımız Eğit-DER'dir. Sendika kurma yolun gelecekte olanaklı görünmektedir. Bu amaçla elde edilecek kazanımlar örgütlü mücadele binicini ön plana çıkaracaktır. İster istemez insanlar daha ileri örgütülüğü ister istemezler. Sendikal haklar gündeme geldiğinde. Bugün için de, bu-

Yılmaz Güney ölmedi, yaşıyor

On en son kez 21 Nisan 1984'de görmüştüm... Ardından "hasta olduğu" haberi geldi... Ve bir 9 Eylül günü, gözleri yumruk yumruk şişmiş bir sürgündaşın "karısı haberi" verdi...

"Çok üşüyorum, beni Komünarların battaniyesine sarın" demiş, Yılmaz Güney. Elim ayağım buz kesmiş, 'insan ölüm' dediğimi anmıştım... Yıl 1984'dü.

Anmayorum, binlerce insan 'tek bir yürekte tek bir yumruk' gibi, sonsuz bir acıyla, ama o sonsuz acıdan da büyük bir öfke ve umutla, onun komünarlarını battaniyesine sardı... Ağlamak ayıp mıdır? Ya da bir zaaf olarak yorumlanır mı? Ben orasını bilemiyorum ama, binlerce kişi birbirinden farksız, kaçamak kaçamak gözlerini sildi, kimseler göstermemek kayguusuyla...

* * *

O demişti: "Acılı ve zor günler göreceğiz. Yaşanmış acıtarden daha baskılı günler göreceğiz. Başarısızlıklara, geçici yenilgilere uğrayacağız. İhanetler, kahpelikler göreceğiz. Bütün bunlar ve benzeri olumsuzluklar faşizmi yerle bir etmemizi engellemeyecektir..." "Onlar zulmün ve vahşetin, inancı insan oovunuzu yok edebileceğini sanan onlar, tarihin çapmaz akışı önünde durabilecekler mi?.. Duramayacaklar... Bu kan ve zulüm yenilecek bir gün..." "...Önümüzdeki günler, ezilen kitle saltanatlarının yıkıldığı, emekçilerin kendi iktidarlarını kurduğu bir dünyaya hazırlık yapmaya sıvanacakkın zaferlerle tamlı olacaktır. Ezilenlerin boyunlarındaki esaret zincirlerini parçalayarak kuracakın dünya; tüm insanlığa mutluluk getirecektir."

Diyeceklerimizi 'son'larak: Devrim mücadelesi tarihimizin bilge halk kahramanlarından birisi olarak; ölümsüz ölümü ile aramızda kucaklayıp, komünarların battaniyesine Per-Lachesse'de sarmın ol, ölmedi, yaşıyor, savaşıyor...

Hem de aynı umut ve inançla, dinmeyen devrimciliğinden bir nilim bile gerilmeden ve de "İleridedir yaşamaçağı gönlerin en güzelleri" biçimdeyle, o ölmedi, yaşıyor, savaşıyor...

Temel DEMİRER-Paris

adımlar

Temsilcilikler YURTİÇİ

Kocaeli/İzmit/İzmit İstanbul/Tarlabaşı/Tarlabaşı Bulvarı Sokmen, Emin Turan, M.Ata Uçum, Haydar Yılmaz Fikretpaşa Cad. Dostluk Yurdu Sok., Selimbey/Selim No: 9/12 Çemberlitaş Tel: 516 22 27 • Ankara-Gürbüz Özcelik, Zeyk Yavaşca Sağlık Sok. No: 39/ Şimşek ve İsmet-Birol Kısakürek, Sami Celik, İsmail Doğanay, Gül Hazer •Trabzon-Cafer Ünal •Adana-Ali Ünal, Ali İnönü Cad. Aydın İşhanı Aydın Kat: 5 No: 607 ... Tepeköy Kemal Öztürk Sok. Ali Ağa Mah. Ali Ağa-Ferit Lil-Sarıay Cad. Gedikoğlu İşhanı Kat: 3 İzmir:-Bandırma/Balıkesir-Mehmet Aydın-Kayıp Acar Cad. Dumlupınar Pş. No: 38/4 Bursa-Nacitel Fitoğlu-Hacettepe Mah. Ecevit Sok. Sarıa Apt. No: 11 Gaziantep-Halil Gençaslan/Bey Mh. Atatürk Bulv. Cd. No:297 / 1 Balıkesir-Halil Sakoğlu Vahap Dinçever-No: 3/67 Tel: 542 41 [illegible] Bayramoğlu-Selahattin Sebahi-Hayrettin Altuncevahir-Yenişehir-Mah. Nemrutsokak Cad. No. 36 / Beyleer-Ahmet Özgürlüksel Yıldız-Kayabaşı Sok. No. 17 Pazarbaşı Cad. Kandıra-Salih Karakaşlıoğlu, Yeşil Yıldırım Sok. No. 56 / Kadıköy-Erol Karacan-Ali Şimşek-Osmanağa Mah. Rıza Efendi Ve-ni Yol Sok. No. 10 / Kartal-Hamit Arıcı-Mehmet Malkoç-Yukarı Mahalle Yeni Sok. No: 11/3 B Blok Tel: 374 22 44 / Eğit-Miraklan Erdal Mahmut Doğan-İstepınar Mah. Deniz Sok. No: 5/3 Ümraniye-Ali Şen-Alemdağ Cad. No: 53/C / İzmir-Mustafa Karatuğ-Hedal Pelesi-Bilk-Sok. 1471 Sok. No: 45/3 Alsancak Tel: 22 42 83 / Denizli-Atila Eraslan-Doktor Cad. Menderes Apt. Kat: 3 Tel: 266 22 [illegible] / Mustafa Dağcı-İstendiyer Eyüboğlu-Mehmet Karabulut-Selim Şimşek-İnönü Cad. Kahraman İşhanı Kat: 4 No: 32 Tel: 427 [illegible] Kocaeli-Nacettel Cengiz-Ali İhsan Kayalar-Osmanağa Mah. Selahin Sok. Eksper İşhanı Kat: 2 Tel: 14 42 28 / Malatya-Armağan Bengisü-Cevrin Kartay Cad. Yıldız Han Kat: 2 No: 62 / Manisa-Ramazan Tekinoğlu-Kurculan Mah. Ecevit Cad. No: 15/B / Doğu-Nacettel Demirtaş-Ali Acar / Eğit-Sakarya İşhanı No: 215 Kat: 2 Tel: 6387 / Çorlu-Hayri Çiftel-Kavaklar Cad. Sinan-Şoğlu İşhanı Kat: 1 No: 39-40 / Osmanoğlu İşhanı Kat: 1 / Ordu-Mustafa Yıldırım-Hüseyin Özcürk Gazi Mustafa Kemal Mah. Eğit Sok. 2 / Zonguldak-Ömer Gökan-Ahmet Özdırk-Alemdar Cad. Ömerşehir İşhanı Kat: 5 D: 5

YURTDIŞI

Genel Koordinatör: Veysi Sarıdaşan ... İ Almanya-Eğitim Gençlerini-Mutlaz Dr. 48 1100 Duisburg Fax: 203 335229 Tel: 203 342366 Güney Bölgesi-Hayri Yıldırım Bustecher Str. 19 8500 Nürnberg Tel: 911 555319 B. Berlin-Hüsyin Taş-Donau Str 104 1 Berlin 44 / Avusturya-Fatih Erdem-Mittelstrasse 195 A-1040 Wien Tel: 222 5657445 L / Belçika-Turgay Çakıcı-Cité Chaussé d'Alsemberg 455 1180 Bruxelles Tel: 322 345 1055 / Danimarka-Ayşe Coşkun-Dyringsquarter 122,2 th. 2600 Glostrup Tel: 452 546282, Fransa-Hayri Ata-57, Rue de la Lune 75000 Paris Tel: 331 42463238 / Hollanda-Semra Oluşan-Utrecht-Mexico Crest 279 3583 Utrecht Tel: 030 423309 / İngiltere-Cahit Baykal-6 Stoke Newington Road N 16 7XN London Fax: 1 6231902 / İsveç-Selim Sarman-Gotlandsgatan 60 Stockholm Tel: 08 163773 Bangladeş Tel: 36 6371 / İsviçre-Hasan Demirtaş-Postfach 56 5614 Sarmenstorf, Tel: 4157 271971 / Kıbrıs-Zekai Erkut-19 Necmi Avkıran Sok. Lefkoşa Tel: 020 75437 / Yunanistan-Ahmet Çelik-Tel: 01-00301 2285148 Rizoo Nerouloo 11141 Galatsi-Athens Tel: 13 102979

Abone Koşulları

Abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini, "Su Basın Yayın Ban. ve Tic. A.Ş., Türkiye İş Bankası Tünel Şubesi, Hesap No: 1068804' ya yatırmanız ve sabah dekontu ile birlikte, "Adımlar Gazetesi, Preşhane Sok., No: 44, Kat: 4, Beşiktaş/İstanbul" adresinde bildirmenizi yeterli.

Abone Fiyatları

Alı Aylık

Yurtiçi 15 bin TL

Yurtdışı (Avrupa) 30 DM

Yıllık

Yurtiçi 30 bin TL

Yurtdışı (Avrupa) 60 DM

Tek Gazete Fiyatı

Yurtiçi 1500 TL

İngiltere / İsveç

Diğer Avrupa Ülkeleri 3 DM

Tam Ekonomik

Giyab Bayisi: 10 bin TL (peşinatsız)

admar

Su Basın Yayın ve Ticaret A.Ş. Adına Sahibi: Sefik Çabuk □ Genel Yayın Yönetmeni: Umur Coşkun □ İşletme Müdürü: Atilla Tunalan □ Yazışleri Müdürü: Semih Gümüş □ Yönetim Yeri: Büyükdere Sok. 44/ Kat 4 Sultanahmet-İstanbul Tel: 516 11 79 Fax: 516 11 79 □ Ankara Temsilcisi: Ocean Kengez □ Ankara Büro: Marmara Sok., No: 16/26, Sıhhiye Tel: 135 36 08 Fax: 135 36 08 □ Ofset Hazırlık: Ekol 522 77 76 □ Baskı: Son Havadis Web Ofset 575 35 60 □ Dağıtım: GAMEDA □

Avukat Erşen Sansal

"TÜRKİYE'DE SORGULAMA YÖNTEMİ DEĞİŞMEK ZORUNDA"

Adımlar (Ankara)-Edindiğimiz bilgilere göre sorgulama ve ceza yöntemleriyle ilgili kimi "yumuşatma" çalışmaları, Adalet Bakanlığı'nda "konuç aşaması"na gelmiş bulunuyor. Çalışmaların odak noktasını, "Hazırlık soruşturmasında avukatların da hazır bulunması" ve "Gözaltı süresinin kısaltılması" gibi iki temel konu oluşturuyor. Nitekim, son günlerde Adalet Bakanı Oltan Sungurlu ile Devlet Bakanı Ali Bozer'in art arda yaptıkları açıklamalar, bu hazırlığın "Hükümetin istemiyle" yapıldığını ortaya koyuyor.

Kuşkusuz, bu noktaya kolay ve "kendiliğinden" gelmiredi. Demokrat kamuoyumuzun ve uluslararası demokrasi güçlerinin baskısı, sonunda ANAP hükümetini böyle bir "değişikliğe" zorladı.

Bilindiği gibi Türkiye'de 1980 askeri darbesinden sonra yaşanan "sorgulama" yöntemleri, "12 Eylül Hukuku"nun insan haklarını ayaklar altına alan en kaba uygulamaları arasında yer aldı. Ayrıca, gözaltı süresinin uzunluğu ve polise sorgulanan insanların her türlü hukuksal güvenceden yoksun bulunmaları, geçmişte kanı vicdanını sağlatan ve dehşetilmesi olanaksız nice "adli hata"nın da kaynağını oluşturdu.

Bağlı bulunduğumuz uluslararası sözleşmelerin öngördüğü evrensel hukuk normlarıyla bağdaşmayan bu uygulamaların son bulması ve ülkede "hukukun üstünlüğü"ne dayalı yeni bir adalet anlayışının egemen kılınması için yıllardır bizlere vaşgın veriliyor. Barolar, İnsan Hakları Derneği, ötekı meslek kuruluşlarının yanı sıra demokratik parti ve kurumların katkıları ve dünya kamuoyunun desteğiyle, bu çabalar artık "sonuç vermeye" aşamasına geçmiş bulunuyor. Türkiye'de "sorgulama" yöntemının "yumuşatılması"na ilişkin önlemler, artık hıbıtnetin gelmesine yaşmaz durumdadır. Bundan geri adım atmak, ANAP iktidarı için çok güçtür. Mecliz'te çoğunluğa sahip olan ANAP Grubu'nun, önümüzdeki çalışma dönemınde TBMM'ye bir "yasa önerisi" sunması sürpriz olmayacaktır.

Bu konuda, Ankara DGM'de bakılmakta olan Nihat Sargın-Haydar Kutlu Davası'nın avukatlarından Erşen Sansal'ın görüşüne başvurduk. Avukat Erşen Sansal, aynı zamanda Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'a, yurda dönmelerinde sorgularında tutuldukları 10 gün süre içerisinde, işkence ve insanlık dışı kötü muamele yapıldığı nedeniyle Strasbourg İnsan Hakları Avrupa Komisyonu'na fiziken ve hakim kısıtlaması ve polis sorgusunda avukat bulundurulması gibi değişiklikler, hükümet gündemine girdi.

Türkiye ve dünya kamuoyunun sürekli çabaları sonucu, gözaltı süresinin kısaltılması ve polis sorgusunda avukat bulundurulması gibi değişiklikler, hükümet gündemine girdi.

— Bundan sonraki gelişmeler ne olabilir?

Sansal: Bundan sonraki gelişmeler, 400 milyonluk Avrupa insanının ortak hukukunun deyimiyle, "dostane çözüm" yolundan geçiyor. Eğer bir dostane çözüm bulunmazsa, Komisyonun kararı doğrulusunda bir sonuca ulaşılacak. Komisyonun kararları bir yaptırım gücü taşımıyor, ama uygulamada 34 yıldır görülen durum, bir kararlık kazanmış gibi. Yani İnsan Hakları Sözleşmesinin ihlal ettiği hükümetlerin bu taahhüdüne aykırı hareket ettiği bütün dünyaya ilan edilecek. Artık bunu karşı hükümetin geçerli bir savunma yapması olanağı da yok. Bu durum ile hükümetlerin uluslararası ilişkiler bakımından ne kadar zor bir duruma sokacağını siz takdir edin.

— Dostane çözüm konusunda bir önerile bulundunuz mu?

Sansal: Bu davanın, hukuk, insan hakları ve demokrasi için büyük öneni taşıdığın belirtmiştim. Elimizde önerilerimiz olacak. Müvekkillerimiz Nihat Sargın ve Haydar Kutlu, yalnız kendileri açısından sonuç yaratacak bir çözume hiçbir şekilde taraftar değiller. Biz de aynı şekilde düşünüyoruz. Bu çözüm, ortak düşüncemize göre, Türkiye'de demokrasi ve insan hakları için "kalıcı" bir çözüm olmalıdır. Davanın konusu, müvekkillerimizin 19 gün gibi bir süre gözaltında tutulmaları, bu süre içinde avukatları dahil, hiç kimse ile görüştürülmemeleri ve kendilerine işkence yapılmasıdır. Bu konudaki başvurumuzun dayanağı iddialarımız, coğrunluğu karıştlanmış olarak "kabul edilebilir" bulunmuştur. Müvekkillerimiz ve biz, şimdi dostane çözüm aşamasını, en gerçekçi ve akılcı şekilde değerlendirmek istiyoruz. Gerek gözaltı süresi ve koşulları, gerekse gözaltı süresinde, yani hazırlık soruşturmasında, soruşturmaya avukatın katılması konusunda önerilerimiz, istekelerimiz olacaktır. Zaten bunlar, Türkiye hükumetinin da onuzsu bulunduğu İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin gereğidir.**

— O halde, demek sorumuzu tekrarlayalım. Kutlu-Sargın Davasında, Strasbourg İnsan Hakları Komisyonu'nun 11 Mayıs'ta aldığı kararın Türkiye hükümeti üzerindeki etkileri nelerdir?

Sansal: Bu etkiler daha şimdiden görülmüştü. Son zamanlarda ortaya çıkan belirtiler bunun çok açık kanıtlarıdır. Strasbourg'daki dava, demin ifade ettiğim gibi, demokrasi, insan hakları ve hukukun gerekleri bakımından çok önem taşıyor. Ama davadaki karşı taraf için hepsi bundan ibaret değil. Türkiye hükümeti başka şeyleri de hesaba katmak durumunda. Çünkü Avrupa Konseyi'nin üyesi olan 22 devlet, bu tavrı dikkatle gözlemliyorlar. Olay çok açık ve somut bir olaydır. Nihat Sargın ve Haydar Kutlu ile Türkiye hükumeti, 23 ülkenin yaşıtları ondaca, eş değerde ve eş düzeyde savunma hakkını kullanıyorlar. Birinci raund bitti. Sonuç demin dediğim gibidir. Daha, Türkiye hükumeti için bir rezaneı bulmuştu. Türkiye hükumeti, bu olayın kendiniz neler getireceği veya neler götireceği ile ilgili hesabını yapmış olmalıdır. Yapmışsa da yapmalıdır. Çünkü AT'ye tam üyelik başvurusunu yapan, bizzat Türkiye'dir. Hıçdüşmüz kadarıyla AT böyle bir başvuru yapılmasını zorlamamıştı. şıl kaldı bu başvurunun ardından, başvurum gerekleri ile ilgili tanıyıp getermek hakkımıtı yıkılmıştıdır. Bu, iste sözünü ettiğimiz etkiler, bu nedenle somut olarak görüluyor. Bunu unınizde bırraz açmak istiyorum.**

Gerek Adalet Bakanı Sungurlu, gerekse Devlet Bakanı Bozer, hazırlık soruşturmasına avukatın katılması ve gözaltı süresinin -deyim yerinde ise- kısaltılmasını konusunda görüş açıklıadlar. Üstelik son günlerde bu görüşler sıkça yinelendi. Bu açıklamalara neden gerek gördüyor? DGM'lerin genlı yetkilerle donatıldığı, hâlâ sıkıyönetim mahkemelerinin ölüm cezaları verdiği, hergün bir yığın insanın işkenceye çekildiği bir zamanda, elbette,bu açıklamalar sebepsiz değil. Bu açıklamalar, hükümetin ne tür bir "dostane çözüm" beklentisi içinde olduğunu, ya da İnsan Hakları Avrupa Komisyonunu, sorunu çözmüş izlenimini vererek gözlerini mail bir tuzun yağladığını gösteriyor. Kuşkusuz ki, bu yaklaşımlar, bir çözüm değil. Çünkü gözaltı süresi, bundan 28 yıl önce 1961 Anayasası'nda, bireysel veya toplaca işlemiş suç ayrımı yapılmaksızın 24 saat olarak belirlenmişti. C.M.U.K. ise daha 1936 yılında bu süreyi, en geç ertesi gün (yani 24 saat) olarak belirlemişti. Şimdi aradan 53 yıl geçti. Ulaşım ve iletişim olanakları kaç kat gelişti, fakat gözaltı süresi şimdi 15 gün ne kadar uzayabiliyor. Özellikle Adalet Bakanlığı asgari süreyi -1982 Anayasası uğrunda- 1 günden bırakıyor. Fakat bıtun bunlara karşın, Adalet Bakanlığı, gözaltı süresini "indirmek"ten söz ediyor, bunu demekten geri kalamıyor. Durum açık. Ancak Adalet Bakanlığı bir odun tutumu göstermek istiyor. İnsan Hakları Avrupa Komisyonu bunu kabul edecek midir? Hiç sanmıyoruz. Çünkü bunun gerçekte ne olduğunu Komisyon biliyor. Komisyon, İngiltere hükümeti ile ilgili bir karardır, üstelik topla işlemiş bir suç için, 4-6 saat arasında değişen süerlerle gözaltında tutulmaya ilişkin bir karardır. Bu kararlarının ilkelerinin ihlal sayılmıştır. Ancak bu odün tutumunu, anlatmaya çalıştığım gibi, Strasbourg İnsan Hakları Avrupa Komisyonu'ndaki, Sargın-Kutlu Davasının yaşıtı olmuştur.

Öte taraftan hazırlık soruşturmasına avukatın katılabilmesi, elbette çok önemli ve yararlıdır. Hazırlık soruşturmasına avukatın insiyatifinin bulunması, işkenceyi önlemede en etkin yöntemlerden biridir.

İçtenliği ne kadar tartışma götürür olursa olsun, bu bir odün tutumudur ve hükümet biraz da uluslararası yarga kuruluşlarının sözünde, özellikle şimdi geldiği "dostane çözüm" aşaması nedeniyle bu odünkıe yaklaşmak zorundadır.

▶ *Sansal, hazırlık soruşturmasına avukatın katılabilmesinin çok önemli olduğunu vurguluyor.*